ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

(BAHAR - 2020)

ÖZETLER

(01-08)

SORULARLA ÖĞRENELİM

(01-08)

KONU SONU SORULARI

(01-08)

ALIŞTIRMA SORULARI

(01-08)

ÇIKMIŞ VİZE ve FİNAL SORULARI

(2013-2019)

Hazırlayan

https://istanbul.academia.edu/mustafaisik

1

Özet

Ceza muhakemesi cezai bir uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için yürütülen faaliyetler bütününden oluşur. Ceza muhakemesi hukuku ise bu faaliyetleri düzenleyen kurallar topluluğunu ifade eder. Ceza muhakemesinin temel amacı uyuşmazlığa katılan bireylerin haklarına saygı göstermek suretiyle maddi gerçeği bulmak ve cezai uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaktır. Ancak maddi gerçeğe ulaşmak ceza muhakemesinin tek amacı olarak görülemez. Nitekim maddi gerçeğe ulaşma amacına yönelik olarak gerçekleştirilecek muhakeme faaliyetleri sırasında bireylerin temel haklarına orantısız müdahalelerde bulunulmamalı ve adil yargılanma hakkının gereklerine uyulmalıdır.

Kaynak terimi iki farklı anlamda ele alınabilir. Birincisi kaynak kuralları oluşturan iradeyi ifade ederken ikinci olarak o kuralların büründüğü şekli veya hukuki beliriş biçimini ifade eder. Örneğin bir hukuk kuralının şekli kaynağı, yani onun büründüğü şekil kanunsa bunun maddi kaynağı, yani onu ortaya koyan iradenin sahibi TBMM'dir. Kaynak terimi genelde şekli anlamda ele alınır. Bu bağlamda ceza muhakemesinin temel kaynakları Anayasa, Ceza Muhakemesi Kanunu ve uluslararası sözleşmelerdir.

Ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında derhâl uygulanırlık ilkesi geçerlidir. Bu ilkeye göre bir muhakeme kuralı yürürlüğe girdiği andan itibaren muhakemede gerçekleştirilmekte olan ve ileride gerçekleştirilecek tüm işlemler bakımından hüküm ifade eder. Ceza muhakemesi kurallarının yer bakımından uygulanmasında geçerli olan ilke ise ülkesellik (mülkilik) ilkesidir. Türk mahkemelerinin bir suçu yargılama konusunda millî yargı yetkisinin bulunduğu hâllerde Türk kanunlarına göre yargılama yapılır. Muhakeme kurallarının kişi bakımından uygulanması ise şu şekilde olur; bu kurallar yürürlükte bulundukları sürece vatandaş olsun veya olmasın tüm bireyler bakımından hüküm ifade eder. Ancak Cumhurbaşkanı, diplomatik dokunulmazlıktan faydalananlar, milletvekilleri ve bazı yabancı askerler bakımından bu genel kuralın istisnaları da vardır.

Kanun koyucunun soruşturma veya kovuşturmanın başlamasını ve devam etmesini bağladığı belirli koşullara muhakeme şartı denir. Muhakeme şartları olumlu veya olumsuz olabilirler. Örneğin olumsuz muhakeme şartı olarak dava zaman aşımı süresinin dolmamış olması aranırken olumlu muhakeme şartı olarak şikayete tabi suçlarda şikayetin gerçekleşmiş olması gerekir.

Muhakeme işlemleri ise muhakemeyi ilerletmeye yönelik olarak gerçekleştirilen irade açıklamalarını ifade eder. Bir işlemin hukuken geçerli olabilmesi için şekli ve fikrî iki temel unsurun bir arada bulunması gerekir. Şekli unsur bakımından muhakeme işleminin kanunda öngörülen şekle uygun olarak gerçekleşmiş olması aranır. Fikrî unsur bakımından ise işlemin, işlemi gerçekleştirenin özgür iradesine dayanması gerekir. Bu bağlamda muhakeme işlemlerinin unsurlarında birtakım eksikliklerin söz konusu olması hâlinde muhakeme hukuku yaptırımları söz konusu olacaktır.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 1:Ceza Muhakemesine İlişkin Temel Bilgiler

Ceza Muhakemesinin Tanımı, Amacı ve Kavram

Ceza muhakemesi hukuku, muhakeme hukukunun bir dalıdır ve kamu hukukuna dâhildir.

Ceza muhakemesi, bir suç işlendiği şüphesi ile başlar ve bu şüphenin kesin bir hükümle yenmesine kadar devam eder. Bu süreçte iddia (tez), savunma (antitez) ve yargılama (sentez) olmak üzere üç temel faaliyet söz konusu olur. İddia makamını oluşturan savcılık, iddia faaliyeti çerçevesinde, kamu adına bir kişinin kural olarak bir suçu işlediğini ileri sürer. Savunma makamını oluşturan şüpheli (sanık) ve müdafi ise bu iddiaya cevap verir. Türk milleti adına yargılama yapan mahkeme/hâkim ise iddia ve savunma makamlarının görüşlerinin bir sentezini yaparak suçun işlenip işlenmediği konusunda vicdani kanaate (maddi gerçeğe) ulaşır ve kanaatine uygun olarak hüküm kurar. Hüküm, kuralın ihlal edildiğinin ve bunun karşılığında uygulanacak yaptırımın belirlenmesi biçiminde olabileceği gibi kuralın ihlal edilmediğini ve dolayısıyla yaptırım uygulanmasına gerek bulunmadığını tespit biçiminde de olabilir. Bu anlamda hüküm, ortak bir çalışmanın ürünüdür.

Ceza muhakemesinin amacı, şüpheli/sanığın haklarına saygılı bir şekilde, onun suçu işleyip işlemediği konusundaki maddi gerçeği ortaya çıkartmaktır. Amaç maddi gerçeği ortaya çıkarmak olduğundan, bu hukuk dalının ispat sistemi de bu amaca uygun olarak gelişmiştir.

Ceza Muhakemesinin Yürüyüşü

Ceza muhakemesi;

1. Soruşturma evresi,
2. İddianamenin değerlendirilmesi (ara muhakeme)
3. Kovuşturma evresi

olmak üzere üç aşamada tamamlanır.

Soruşturma evresinde, suç işlendiğinden haberdar olan soruşturma makamları suça ilişkin delilleri ve fail ya da failleri araştırır. Yasaya göre, Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez, kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere, hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar; delil toplar, koruma altına alır ve iddiayı oluşturur. Savcılık, soruşturma evresinin sonunda elde edilen delillere göre ya kamu davasının açılması talebiyle iddianame düzenler ya da kamu davası açılması için gerekli koşullar oluşmamışsa kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu evrede, suç isnadı ile ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlık kesin olarak çözülecek değildir. Suçun şüpheli tarafından işlendiği konusundaki şüphe belirli (yeterli) dereceye ulaşırsa iddianame hazırlanır. Savcının iddianamedeki görüşü, değişebilir niteliktedir. Savcılık kovuşturma evresinde yani olay iddianame kabul edilerek mahkemenin önüne taşındıktan sonra bu görüşünü değiştirebilir ve mahkemeden sanığın beraatini talep edebilir. Yasa koyucu, iddia makamının iddianame ile somutlaşan görüşüne bağlayıcılık tanımamıştır. Savcılık (iddia makamı), ceza uyuşmazlığını kendisi açısından ve o an itibarıyla çözümlemiştir. Yasa, bu görüşün (iddianın) bağımsız, tarafsız başka bir süje yani hâkim önünde savunma ile birlikte yeniden tartışılmasını emretmiştir. Yasa koyucu, hâkimin bu tartışma sonucunda ulaşacağı kanaatle (hükümle) ceza uyuşmazlığının çözülmüş sayılacağını ve kanun yollarından sonra bunun bağlayıcı olacağını kabul etmiştir. Kesin hüküm, istisnalar dışında değişmez ve herkesi bağlar, derhâl yerine getirilmesi gerekir. Bu nedenle iddia faaliyeti ile yargı faaliyeti birbirinden farklı niteliktedir. Savcının faaliyeti soruşturma, mahkemenin faaliyeti ise kovuşturma faaliyetidir. Soruşturma evresi kural olarak kovuşturma evresinde iddia makamı olarak yerini olacak olan savcılık makamının aktif olduğu bir evredir. Ancak bu evrede de bazı hâkimlik (yargı) faaliyetleri söz konusu olabilir.

İddianamenin değerlendirilmesi (ara muhakeme) devresi, iddianamenin yetkili ve görevli mahkemenin ilgili defterlerine kaydı ile başlar ve iddianamenin kabulü kararı ile sona erer. İddianamenin kabulü kararı hem ara muhakemenin hem de soruşturma evresinin son işlemidir. Bu işlemle kamu davası açılmış olur. Kovuşturma evresi, iddianamenin kabulü kararıyla başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder. Bu evrede, önce duruşma hazırlığı yapılır. Sonra duruşmaya geçilir. Duruşmada iddia ve savunma makamları dinlendiği gibi tüm deliller ortaya konulur ve tartışılır. Son söz sanığa verilerek duruşma bitirilir ve iddia ve savunma çerçevesinde oluşan vicdani kanaate uygun olarak hüküm kurulur. Hüküm, mahkûmiyet veya beraat ya da davanın reddi veya düşmesi biçiminde olabilir. Bu hüküm, temyiz edilirse Yargıtay incelemesinden geçer. Kanun yollarında, üst derece mahkemeleri, alt derece mahkemelerinin verdiği kararların hukuka aykırı olup olmadığını inceler.

Ceza Muhakemesinin Kaynakları

Anayasa

Kişi güvenliği, adil yargılanma, yasal hâkim ilkesi, masumluk karinesi, kimsenin kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya veya delil göstermeye zorlanamaması, Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler dışında vatandaşın suç nedeniyle yabancı ülkeye iade edilememesi, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kullanılamaması, mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlik ve savcılık güvencesi, duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması Anayasa'da yer alan ceza muhakemesi ilkeleridir.

2004 Tarih ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

Türk ceza muhakemesi hukukunun temel kaynağı, 04.12.2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'dur. Bu Kanun, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Genel yasa niteliğinde olan Ceza Muhakemesi Kanunu dışında, ceza muhakemesine ilişkin konuları düzenleyen

tamamlayıcı ve özel nitelikte yasalar da vardır. Bu yasalar, belirli kişi veya suçlara ilişkin özel muhakeme kurallarını içerdikleri için genel yasayı tamamlayıcı niteliktedirler.

Uluslararası Sözleşmeler

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunlar aynı konuda farklı hükümler içerdiği için uyuşmazlık doğarsa esas alınacak olan milletlerarası antlaşma hükümleridir.

Ceza muhakemesi hukukuna ilişkin temel kural ve ilkelere yer verilmiş olan bildirge ve birçok sözleşme vardır. 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1950 tarihli İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme gibi.

Ceza Muhakemesine Hâkim Olan İlke ve Haklar

Ceza muhakemesinin tüm evre ve devreleri bakımından anlam ifade eden en önemli hak ve ilkeler şunlardır:

- Ceza muhakemesinin kamusallığı ilkesi
- Soruşturmanın ve kamu davasının mecburiliği (kanuniliği) ilkesi
- Masumluk karinesinden yararlanma-lekelenmeme ilkesi
- Kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya ve delil göstermeye zorlanamama (nemo tenetur) ilkesi
- Makul sürede yargılanma ilkesi
- Şüpheden sanık yararlanır ilkesi
- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi
- Doğal (tabi-kanuni) hâkim ilkesi
- Çelişmeli muhakeme ilkesi
- Davasız yargılama olmaz ilkesi
- Delilerin doğrudan doğruyalığı ilkesi
- Duruşmanın sözlülüğü ilkesi
- Kendisine yapılan isnadı ve haklarını öğrenme hakkı
- Adil yargılanma hakkı

Ceza Muhakemesi Kurallarının Uygulama Alanı

Ceza Muhakemesi Kurallarının Zaman Yönünden Uygulanması Derhâl Uygulanma İlkesi

5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m.4'de, 1412 sayılı CMUK zamanında başlayan ve bu Kanun'a göre yürütülmekte olan soruşturmalar bakımından 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesi ile bu Kanun'un zaman yönünden derhâl uygulanacağı belirtilmiştir. Yani 5320 sayılı Yasa'da, 5271 sayılı yeni CMK'nın uygulanmasında derhâl uygulanma ilkesinin geçerli olacağı kabul edilmiştir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nu değiştirecek olan usul kanunları açısından da aynı ilke geçerlidir.

Derhal Uygulanma İlkesinin Sonuçları

- Muhakeme işlemleri, daima o işlemin yapılacağı anda yürürlükte olan yasaya göre yapılmalıdır.
- Ceza muhakemesine ilişkin yasa sanığın aleyhinde olsa da hemen uygulanmaya başlanır.
- Yürürlükteki yasaya uygun olarak bir kez yapılmış olan işlemler, sonradan yasa değişse de geçersiz olmaz.
- Eski yasaya göre henüz yapılmamış işlemler, artık yeni yasaya göre yapılır.

Derhal Uygulanma İlkesinin İstisnası

Derhâl uygulanma kuralı haksızlıklara yol açacaksa en doğrusu geçiş dönemi için yasayla istisnai hükümler kabul etmektir. Örneğin, yeni kanun bir süreyi kısaltıyorsa daha vakti olduğu düşüncesiyle henüz işlemi yapmamış olan kişinin elinden bu hakkını almak haksızlık olacağından, yasaya hüküm konulmalıdır.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Yer Yönünden Uygulanması

Ceza muhakemesi yasalarının yer yönünden uygulanmasında benimsenen ilke, ülkesellik (mülkilik) ilkesidir. Buna göre, Türk mahkemelerinin bir suçu yargılama konusunda millî yargı yetkisinin bulunduğu hâllerde (TCK m.8,10,11,12,13), yargılama Türk Muhakeme Yasası'na göre yapılır.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Kişi Yönünden Uygulanması

Ceza muhakemesi yasaları, yürürlükte bulundukları sürece bir suçun soruşturma ve kovuşturması ile ilgili olan tüm kişilere (şüpheli/sanık, tanık, bilirkişi, mağdur) uygulanır. Bu kişilerin vatandaş veya yabancı olmasının bir önemi bulunmaz. Ancak yaptıkları görev nedeniyle bazı kişiler açısından istisnalar söz konusu olabilir. Bu kişiler, Türk hukukunda cumhurbaşkanı, milletvekilleri, diplomasi ajanları ve uluslararası sözleşmelerle belirlenen görevli kişilerdir.

Ceza Muhakemesi Şartları

Muhakeme Şartı Kavramı

Suç haberinin alınmasıyla birlikte, soruşturmanın mecburiliği (kanuniliği) ilkesi uyarınca soruşturma re'sen başlatılır. Soruşturmada suçun işlendiğini gösteren yeterli delil elde edilirse kamu davası açılır ve kovuşturma re'sen yürütülür. Bazı hâllerde ise soruşturmanın veya kovuşturmanın başlatılması (veya yürütülmesi) belli koşulların gerçekleşmesine veya engellerin bulunmamasına bağlı tutulmuş olabilir. Bunlara, muhakeme şartları denir. Muhakemenin yapılabilmesi için bulunması gereken şartlara, olumlu muhakeme şartları denir. Buna örnek olarak, şikâyet edilmesi ve izin verilmesi gösterilebilir. Muhakemenin yapılabilmesi için bulunmaması gereken şartlara ise olumsuz muhakeme şartları veya muhakeme engelleri denir. Örneğin, sanığın akıl hastası olmaması, zamanaşımının geçmemesi ve aynı

konuda verilmiş bir hükmün olmaması, sanığın gaip olmaması gibi.

Muhakeme Şartlarının Bulunmamasının Sonuçları

Muhakeme şartlarının varlığı veya yokluğu, soruşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar muhakemenin her aşamasında re'sen araştırılır. Soruşturma evresinde, olumlu muhakeme şartlarının gerçekleşme veya engelin kalkma ihtimali yoksa kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir.

Kovuşturma evresinde şartların gerçekleşip gerçekleşmeme ve engelin kalkıp kalkmama ihtimaline göre, mahkemenin ne tür karar verebileceği yasada açıkça gösterilmiştir. Soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup bu şartın gerçekleşme ihtimalinin bulunmadığının anlaşılması hâlinde davanın düşmesine karar verilir. Buna karşılık şartın henüz gerçekleşmediği ancak gerçekleşme ihtimalinin bulunduğunun anlaşıldığı hâllerde ise şartın gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı veya uygulamada kullanıldığı şekliyle duruşmanın tatili kararı verilir.

Kanun yolu aşamasında kanun yolunda yetkili olan merci, ilk olarak önüne gelen işte muhakeme şartlarının gerçekleşmiş olup olmadığına bakacaktır. Örneğin, suç zaman aşımına uğramışsa veya bir genel af kanunu çıkmış ise o da derhâl düşme kararı verecektir.

Bazı Muhakeme Şartları

Şikâyetin Gerçekleşmiş Olması

Şikâyet, suçtan zarar görenin ceza soruşturması yapılmasında sakınca görmediğini ve failin cezalandırılmasını istediğini belirtmesidir. Şikâyete bağlı suçlarda, şikâyet olmadan adli makamlar soruşturmaya başlayamazlar. Şikâyet edilen olay olduğundan, şikâyet dilekçesinde tek bir kişi gösterilmiş olsa bile, bu şikâyet suça katılan tüm failleri kapsar. Buna şikâyetin bölünmezliği veya şikâyetin sirayeti denir.

Şikâyetten Feragat Edilmemiş veya Vazgeçilmemiş Olması

Şikâyetten feragat, şikâyet hakkı doğduktan sonra bu hakkın süresi içinde kullanılmayacağının belirtilmesidir. Şikâyetten feragat, yasada düzenlenmiş değildir. Doğmuş olan bir hakkın kullanılmasından feragat edilebilir. Şikâyetten feragat, açık olabileceği gibi örtülü (zımni) de olabilir. Feragat, failin kabulüne bağlı değildir. Bu nedenle tek taraflı bir işlemdir. Feragat, suça katılanların tümünü etkiler.

Şikâyetten vazgeçme, şikâyet hakkı kullanıldıktan sonra şikâyetin geri alınmasıdır. Şikâyetten vazgeçme, onu kabul etmeyen sanığı etkilemez. O hâlde vazgeçme, karşı tarafın kabulüne bağlıdır.

Kusur Yeteneğinin Bulunmaması

Yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı şu hâllerde muhakeme engeli teşkil eder: Fiil tarihinde 12 yaşını tamamlamamış çocukların kusur yeteneği ve dolayısıyla ceza ehliyeti yoktur. Bunlar hakkında, kovuşturma yasağı bulunmaktadır. Fiili işlediğinde akıl hastalığı nedeniyle kusur yeteneği bulunmayan veya önemli derecede azalmış olan kişilerin de ceza ehliyeti yoktur.

Dokunulmazlığın Bulunmaması

Belli sıfatlara sahip bulunan kişiler açısından söz konusu olan dokunulmazlık, bir muhakeme engeli oluşturmaktadır.

Diğer Bazı Muhakeme Şartları

Görülmekte olan dava bulunmaması, kesin hüküm bulunmaması, suçun zaman aşımına uğramamış olması, yargılanacak kişinin hayatta olması, talep, mütalaa, izin, karar, aynı konuda aynı fail hakkında açılmış dava bulunması, ön ödemenin yerine getirilmesi, uzlaşma, af, diğer bazı muhakeme şartlarıdır.

Ceza Muhakemesi İşlemleri

Muhakeme işlemleri bir hukuki sonuca ulaşmak ve yargılamayı bu amaca uygun olarak ilerletmek için yapılmış olan irade açıklamalarıdır.

İşlemlerin Sınıflandırılması

Ceza muhakemesi işlemlerinin bir kısmı, iddianame, temyiz veya itiraz dilekçesinin düzenlenmesinde olduğu gibi yazılı; bir kısmı, ifade ve sorguda olduğu gibi sözlü; bir kısmı, koklama, dokunma şeklinde gerçekleştirilen keşifte olduğu gibi vücut hareketiyle yapılır. Muhakeme işlemlerini maddi yapılarına göre sözlü işlemler, yazılı işlemler ve eylemli işlemler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu işlemleri işlemi yapan süjeye göre de sınıflandırmak mümkündür. Süjesine göre işlemler, hâkim işlemleri, savcılık işlemleri ve savunma işlemleri şeklinde tasnif edilebilir. Örneğin hâkimlik işlemleri ara karar, nihai karar şeklinde yazılı, tanığın dinlenmesi gibi sözlü, keşif gibi eylemsel olabilir. Yine savcılık işlemleri, iddianame şeklinde yazılı olabileceği gibi tanığın dinlenmesi şeklinde sözlü ve keşif gibi eylemsel de olabilir.

Hâkimlik İşlemi Olan Kararların Verilme Usulü ve Tebliği

Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dâhil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir. Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.

Mahkeme başkanı veya hâkim, her türlü tebligatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapar. İnfaz edilecek kararlar, Cumhuriyet başsavcılığına verilir. Tebligat, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtilen özel hükümler saklı

kalmak koşuluyla Tebligat Kanunu'na göre yapılır. Kazai merciler Tebligat Kanunu'na göre elektronik ortamda da tebligat yapabilirler.

Muhakeme İşlemlerinde Süreler

Ceza muhakemesinde süreler, hak düşürücü ve düzenleyici süreler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Hak düşürücü süreler, bir işlemin yapılabilmesi ve bir hakkın kullanılabilmesi için işlemin yapılacağı zaman diliminin üst sınırı gösterilerek tayin edilen sürelerdir. Düzenleyici süreler ise hak bahşetmeyip muhakemeyi düzenlemek ve kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlamak amacıyla öngörülmüş olan sürelerdir. Bu tür sürelere, uyulmamasının yaptırımı olmadığından yaptırımsız süreler de denilmektedir.

Ceza muhakemesinde süreler; saat, gün, hafta, ay ve yıl olarak belirlenmiş olabilir. Gün ile belirlenen süreler, tebligatın yapıldığının ertesi günü işlemeye başlar. Süre, hafta olarak belirlenmiş ise tebligatın yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Süre, ay olarak belirlenmiş ise tebligatın yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Son bulduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona erer. Son gün bir tatile rastlarsa süre, tatilin ertesi günü biter. Yıl olarak belirlenen süreler, sürenin başlangıcını oluşturan işlemin yapıldığı günün, son yılda ay ve gün olarak karşılığı olan günün mesai saati bitiminde son bulur.

İşlemlerde Sürelerin Geçirilmemiş Sayılması (Eski Hale Getirme)

Ceza muhakemesi işlemleri için kabul edilmiş olan hak düşürücü sürelerin kusursuz olarak kaçırılması hâlinde kişilerin hak kaybını önlemek için eski hâle getirme kurumu öngörülmüştür. Sanık, yokluğunda aleyhine verilen hükümlere karşı eski hâle getirme isteminde bulunabilir.

Eski hâle getirme talebi de süreyle kısıtlanmıştır. Eski hâle getirme dilekçesi, engelin kalkmasından itibaren yedi gün içinde, süreye uyulduğunda usule ilişkin işlemleri yapacak olan mahkemeye verilir. Kanun yoluna başvuru hakkının bildirilmediği hâllerde kanımızca kişi kanun yoluna başvuru hakkını bir şekilde öğrendikten sonra yedi gün içinde eski hâle getirme talep edebilir.

Eski hâle getirme dilekçesi, kararın yerine getirilmesini durdurmaz ancak mahkeme yerine getirmeyi erteleyebilir. Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 1: Ceza Muhakemesine İlişkin Temel Bilgiler

Ceza Muhakemesinin Tanımı, Amacı ve Kavram

1. *Ceza muhakemesi hukuku ne tür normlardan oluşur?*
Cevap: Ceza muhakemesi hukuku, muhakeme hukukunun bir dalıdır ve kamu hukukuna dâhildir. Bu hukuk dalı, devletin yargı gücünü temsil eden adalet organlarının, bir suçun işlenip işlenmediği konusunda ortaya çıkan ceza uyuşmazlığını çözerken izleyecekleri yöntemi gösteren normlardan oluşur. Ceza muhakemesi hukukunda, bir suçun işlenip işlenmediğinin belirlenmesi sürecinde, kimlerin rol alacağı, bu kişilerin yetki ve yükümlülükleri, yapılacak işlemlerin özellikleri ele alınır.

2. *Ceza muhakemesi sürecinde temel faaliyetler ve özellikleri nelerdir?*
Cevap: Ceza muhakemesi, bir suç işlendiği şüphesi ile başlar ve bu şüphenin kesin bir hükümle yenmesine kadar devam eder. Bu süreçte iddia (tez), savunma (antitez) ve yargılama (sentez) olmak üzere üç temel faaliyet söz konusu olur. İddia makamını oluşturan savcılık, iddia faaliyeti çerçevesinde, kamu adına bir kişinin kural olarak bir suçu işlediğini ileri sürer. Savunma makamını oluşturan şüpheli (sanık) ve müdafi ise bu iddiaya cevap verir. Türk milleti adına yargılama yapan mahkeme/hâkim ise iddia ve savunma makamlarının görüşlerinin bir sentezini yaparak suçun işlenip işlenmediği konusunda vicdani kanaate (maddi gerçeğe) ulaşır ve kanaatine uygun olarak hüküm kurar.

3. *Ceza muhakemesinin amacı nedir? Açıklayınız.*
Cevap: Ceza muhakemesi kanunları, suçun aydınlatılmasına ilişkin kamusal menfaatlerle suç şüphesi altında olan ve muhakeme sürecinde hak ve özgürlükleri kısıtlanan şüpheli/sanığın hakları arasında dengeyi gözeten hükümleri içermelidir. Bu nedenle ceza muhakemesinin amacı, şüpheli/sanığın haklarına, insanlık onuruna ve hukukun temel ilkelerine saygılı bir şekilde suçun işlenip işlenmediği konusundaki maddi gerçeğe ulaşmaktır. Gerçek faillerin cezalandırılması ile sonuçlanan ceza muhakemesi, cezanın genel önleme (ibret) fonksiyonunun gerçekleşmesine ve toplumda barışın ve düzenin sağlanmasına katkıda bulunur.

Ceza Muhakemesinin Yürüyüşü

4. *Ceza muhakemesinde soruşturma evresinde yargılamanın hangi sujeleri ne tür faaliyetlerde bulunur?*
Cevap: Soruşturma evresinde, suç işlendiğinden haberdar olan soruşturma makamları suça ilişkin delilleri ve fail ya da failleri araştırır. Yasaya göre, Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez, kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere, hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar (CMK 160); delil toplar, koruma altına alır ve iddiayı oluşturur. Savcılık, soruşturma evresinin sonunda elde edilen delillere göre ya kamu davasının açılması talebiyle iddianame düzenler ya da kamu davası açılması için gerekli koşullar oluşmamışsa kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu evrede, suç isnadı ile ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlık kesin olarak çözülecek değildir. Suçun şüpheli tarafından işlendiği konusundaki şüphe belirli (yeterli) dereceye ulaşırsa iddianame hazırlanır.

Ceza Muhakemesinin Kaynakları

5. *T.C. Anayasası hangi ilkeler bakımından ceza muhakemesine kaynaklık eder?*
Cevap: Kişi güvenliği, adil yargılanma, yasal hâkim ilkesi, masumluk karinesi, kimsenin kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya veya delil göstermeye zorlanamaması, Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler dışında vatandaşın suç nedeniyle yabancı ülkeye iade edilememesi, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kullanılamaması, mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlik ve savcılık güvencesi, duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması Anayasa'da yer alan ceza muhakemesi ilkeleridir.

6. *Ceza muhakemesi hukukuna ilişkin temel kural ve ilkelere yer verilmiş olan uluslararası bildirge ve sözleşmeler nelerdir?*
Cevap: Ceza muhakemesi hukukuna ilişkin temel kural ve ilkelere yer verilmiş olan bildirge ve birçok sözleşme vardır. Örnek olarak şunlar gösterilebilir: 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme, 1975 tarihli İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 1987 tarihli İşkencenin ve Gayriinsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi (m.37-40) ve "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi" dediğimiz 1950 tarihli İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme.

Ceza Muhakemesine Hakim Olan İlke ve Haklar

7. *Ceza muhakamesinin tüm evrelerinde önemi olan hak ve ilkeler nelerdir?*
Cevap: Ceza muhakemesinin tüm evre ve devreleri bakımından anlam ifade eden en önemli hak ve ilkeler şunlardır: Ceza muhakemesinin kamusallığı ilkesi, Soruşturmanın ve kamu davasının mecburiliği (kanuniliği) ilkesi, Masumluk karinesinden yararlanma-lekelenmeme ilkesi, Kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya ve delil göstermeye zorlanamama, Makul sürede yargılanma ilkesi, Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi, Doğal (tabi-kanuni) hakim ilkesi, Çelişmeli muhakeme ilkesi, Davasız yargılama olmaz ilkesi, Delilerin doğrudan doğruyalığı ilkesi, Duruşmanın sözlülüğü ilkesi Kendisine yapılan isnadı ve haklarını öğrenme hakkı, Adil yargılanma hakkı.

8. *Ceza muhakemesinin ilkelerinden birisi olan makul sürede yargılanma ilkesi ne ifade etmektedir?*
Cevap: Makul sürede yargılanma ilkesi: İlke, yargılama süresinin gereğinden fazla uzamamasını ifade eder. İşlemler olağan hayatın akışına uygun bir sürede bitirilmelidir. Bu sürenin belirlenmesinde, davanın kapsamı ve ağırlığı dikkate alınır. Ancakmahkemelerin önündeki dava sayısının fazlalığı veya hâkim açığının bulunması yargılama süresinin uzamasını haklı gösterecek nedenler olarak kabul edilemez.

9. *Ceza muhakemesine hakim olan ilkelerden biri olan çekişmeli muhakeme ilkesi ne anlam ifade etmektedir?*
Cevap: Çelişmeli muhakeme ilkesi: İlke, muhakemenin bütün süjelerinin (iddia, yargılama ve savunma) birbirlerinin işlemlerinden haberdar olmalarını ve bu işlemlere karşı diyeceklerini (savunma veya iddialarını) hazırlamak için gerekli zamana sahip olmalarını ifade eder.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Uygulama Alanı

10. *Ceza muhakemesi kurallarının derhal uygulanma ilkesi ne ifade etmektedir?*
Cevap: Bir muhakeme işleminin, işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte olan muhakeme kurallarına göre yerine getirilmesi hâlinde kuralın derhâl uygulanmasından söz edilir. Eski yasa zamanında yapılmış olan işlemlerin muhakeme devam ederken yürürlüğe girmiş olan yeni Yasa'ya göre tekrarlanması hâlinde yeni kuralları içeren yasanın kendi yürürlüğünden önceki döneme uygulanması söz konusu olur ve bu hâlde yasanın geçmişe uygulanmasından bahsedilir. Yeni yasa yürürlüğe girdikten sonra yapılması gereken işlemlerin eski Yasa'ya göre yerine getirilmeye devam edilmesi hâlinde ise eski kural yürürlükten kalkmış olmasına rağmen uygulanmaya devam edileceğinden, eski düzenlemeyi içeren yasanın ileriye uygulanmasından söz edilir. Muhakeme yasalarının zaman bakımından uygulanmasında, kural olarak derhâl uygulanma ilkesi geçerlidir. Bir muhakeme işlemi, o işlemin yapılacağı tarihte yürürlükte olan yasa hükümlerine göre yerine getirilir.

11. *Derhal uygulanma ilkesinin uygulanmasının sonuçları nelerdir?*
Cevap: Derhâl uygulanma ilkesinin sonuçları şunlardır:• Muhakeme işlemleri, daima o işlemin yapılacağı anda yürürlükte olan yasaya göre yapılmalıdır. Suçun işlendiği tarihin muhakeme yasalarının uygulanması bakımından bir önemi yoktur.• Yeni muhakeme kuralının uygulanmasında o kuralın sanığın lehinde veya aleyhinde olması herhangi bir rol oynamaz. Ceza muhakemesine ilişkin yasa sanığın aleyhinde olsa da hemen uygulanmaya başlanır. Çünkü bu alandaki her yeni yasanın, bir öncekine oranla daha iyi ve amaca daha uygun olduğu kabul edilir.• Yürürlükteki yasaya uygun olarak bir kez yapılmış olan işlemler, sonradan yasa değişse de geçersiz olmaz. Örneğin, üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada müdafi mecburiyeti getirilmiş olması (CMK m.150), CMK'nın yürürlüğe girme tarihinden önce müdafisiz yapılan işlemlerin geçersiz olması ve tekrarlanması sonucunu doğurmamıştır.• Eski yasaya göre henüz yapılmamış işlemler, artık yeni yasaya göre yapılır. Örneğin, üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yargılananlara yeni yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak işlemler için zorunlu müdafi tayin edilmiş ancak daha önce yapılmış olan işlemler tekrarlanmamıştır.

12. *Ceza muhakemesi kurallarının yer bakımından uygulanmasında hangi ilke benimsenmiştir? Açıklayınız.*
Cevap: Ceza muhakemesi yasalarının yer yönünden uygulanmasında benimsenen ilke, ülkesellik (mülkilik) ilkesidir. Buna göre,Türk mahkemelerinin bir suçu yargılama konusunda millî yargı yetkisinin bulunduğu hâllerde (TCK m.8,10,11,12,13), yargılama Türk Muhakeme Yasası'na göre yapılır. Başka bir anlatımla Türkiye'de yapılacak muhakeme işlemleri, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre yürütülür. Ayrıca, ülkesellik ilkesi muhakeme sonucunda verilen hükmün sadece o ülkede geçerliolmasını gerektirdiği hâlde günümüzde muhakeme sonucunda verilen hükümlerin başka ülkelerde de geçerli olması için önlem alınmaktadır

Ceza Muhakemesi Şartları

13. *Muhakeme şartı kavramı ceza muhakemesi açısından ne anlama gelmektedir?*
Cevap: Suç haberinin alınmasıyla birlikte, soruşturmanın mecburiliği (kanuniliği) ilkesi uyarınca soruşturma re'sen başlatılır. Soruşturmada suçun işlendiğini gösteren yeterli delil elde edilirse kamu davası açılır ve kovuşturma re'sen yürütülür. Bazı hâllerde ise soruşturmanın veya kovuşturmanın başlatılması (veya yürütülmesi) belli koşulların gerçekleşmesine veya engellerin bulunmamasına bağlı tutulmuş olabilir. Bunlara, muhakeme şartları denir.

14. *Soruşturma aşamasında muhakeme şartlarının bulunmamasının sonuçları nelerdir?*
Cevap: Soruşturma evresinde, olumlu muhakeme şartlarının gerçekleşme veya engelin kalkma ihtimali yoksa kovuşturma olanağının bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir.Şartın gerçekleşme veya engelin kalkma ihtimalinin olduğu hâllerde Cumhuriyet savcısının nasıl bir karar vermesi gerektiği Yasa'da belirtilmemiştir. Dosya hiçbir işlem yapmadanbekletilecek, şartla ilgili olanlar durumdan haberdar edilecektir.

Ceza Muhakemesi Kurallarının Uygulama Alanı

15. *Ceza muhakemesinin kişiler bakımından kapsamı nasıl belirlenmiştir?*
Cevap: Ceza muhakemesi yasaları, yürürlükte bulundukları sürece bir suçun soruşturma ve kovuşturması ile ilgili olan tüm kişilere (şüpheli/sanık, tanık, bilirkişi, mağdur) uygulanır. Bu kişilerin vatandaş veya yabancı olmasının bir önemi bulunmaz. Ancak yaptıkları görev nedeniyle bazı kişiler açısından istisnalar söz konusu olabilir. Bu kişiler, Türk hukukunda cumhurbaşkanı, milletvekilleri, diplomasi ajanları ve uluslararası sözleşmelerle belirlenen görevli kişilerdir. Bu kişiler hakkında, örneğin milletvekili sorumsuzluğunda olduğu gibi ceza muhakemesi ya hiç başlamaz veya milletvekili dokunulmazlığında olduğu gibi bazısınırlamalarla yürütülür.

Ceza Muhakemesi Şartları

16. *Ceza muhakmesinin kanun yolu aşamasında muhakeme şartlarının bulunmamasının sonuçları nelerdir?*
Cevap: Kanun yolu aşamasında kanun yolunda yetkili olan merci, ilk olarak önüne gelen işte muhakeme şartlarının gerçekleşmiş olup olmadığına bakacaktır. Örneğin, suç zaman aşımına uğramışsa veya bir genel af kanunu çıkmış ise o da derhâl düşme kararı verecektir (CMK 282/1, 303/1-a). Yasa'da Yargıtayın vereceği kararların arasında durma kararından söz edilmemiştir. Bu nedenle Yargıtay, düşme veya beraat dışında bir karar verilmesi gereken hâllerde kararı bozmakla yetinecek ve dosyayı mahkemesine gönderecektir.

17. *Ceza muhakemesinin kovuşturma evresinde muhakeme şartlarının bulunmamasının sonuçları nelerdir?*
Cevap: Kovuşturma evresinde şartların gerçekleşip gerçekleşmeme ve engelin kalkıp kalkmama ihtimaline göre, mahkemenin ne tür karar verebileceği Yasa'da açıkça gösterilmiştir. Soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup bu şartın gerçekleşme ihtimalinin bulunmadığının anlaşılması hâlinde davanın düşmesine karar verilir (CMK m.223/8). Buna karşılık şartın henüz gerçekleşmediği ancak gerçekleşme ihtimalinin bulunduğunun anlaşıldığı hâllerde ise şartın gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı veya uygulamada kullanıldığı şekliyle duruşmanın tatili kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir (CMK m.223/8).

18. *Ceza muhakemesinde önemli dava şartları nelerdir?*
Cevap: Ceza muhakemesinde bazı muhakeme şartları şunlardır: şikayetin gerçekleşmiş olması, şikayetten feragat edilmemiş ya da vazgeçilmemiş olması, kusur yeteneğinin bulunması, dokunulmazlığın bulunmaması, görülmekte olan dava bulunmaması, kesin hüküm bulunmaması, suçun zaman aşımına uğramamış olması, yargılanacak kişinin hayatta olması, talep, mütalaa, izin, karar, aynı konuda aynı fail hakkında açılmış dava bulunması, ön ödemenin yerine getirilmesi, uzlaşma, af.

19. *Kusur yeteneğinin bulunması muhakeme şartının uygulama alanı nasıl belirlenmiştir?*
Cevap: Yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı şu hâllerde muhakeme engeli teşkil eder: Fiil tarihinde 12 yaşını tamamlamamış çocukların kusur yeteneği ve dolayısıyla ceza ehliyeti yoktur. Bunlar hakkında, kovuşturma yasağı bulunmaktadır (TCK m.31/1). Fiili işlediğinde akıl hastalığı nedeniyle kusur yeteneği bulunmayan veya önemli derecede azalmış olan kişilerin de ceza ehliyeti yoktur (TCK m.32/1). Bir kişinin ceza ehliyetinin bulunup bulunmadığının nasıl tespit edileceği, diğer bir ifade ile gözlem altına almanın şartları ve süresi CMK m.74'te belirtilmiştir. Tüm bu failler hakkında, ancak emniyet tedbiri muhakemesi yapılabilir. Akıl hastasıfaillerin sonradan iyileşmeleri, suç tarihindeki kusur yetenekleri esas alındığından, haklarında ceza soruşturması ve kovuşturması başlatılması sonucunu doğurmaz.

Ceza Muhakemesi İşlemleri

20. *Ceza muhakamesi işlemlerinden biri olan eski hale getirme ne anlam ifade etmektedir?*
Cevap: Ceza muhakemesi işlemleri için kabul edilmiş olan hak düşürücü sürelerin kusursuz olarak kaçırılması hâlinde kişilerin hak kaybını önlemek için eski hâle getirme kurumu öngörülmüştür. Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hâle getirme isteminde bulunabilir (CMK m.40).)

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 1 - Alıştırma Soruları

1)

Aşağıdakilerden hangisi, suç iddiasının kamu adına devlet tarafından hazırlanması ve yargılanmasını ifade eden ilkedir?

A)

Ceza muhakemesinin kamusallığı ilkesi

B)

Soruşturmanın ve kamu davasının mecburiliği (kanuniliği) ilkesi

C)

Masumluk karinesinden yararlanma-lekelenmeme ilkesi

D)

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi

E)

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi

Çözüm :

Ceza muhakemesinin kamusallığı ilkesi: İlke, suç iddiasının kamu adına devlet tarafından hazırlanması ve yargılanmasını ifade eder.

Doğru cevap A şıkkıdır.

2)

Aşağıdakilerden hangisi derhâl uygulanma ilkesinin sonuçlarından biri değildir?

A)

Muhakeme işlemleri, daima o işlemin yapılacağı anda yürürlükte olan yasaya göre yapılmalıdır. Suçun işlendiği tarihin muhakeme yasalarının uygulanması bakımından bir önemi yoktur.

B)

Yeni muhakeme kuralının uygulanmasında o kuralın sanığın lehinde veya aleyhinde olması herhangi bir rol oynamaz. Ceza muhakemesine ilişkin yasa sanığın aleyhinde olsa da hemen uygulanmaya başlanır. Çünkü bu alandaki her yeni yasanın, bir öncekine oranla daha iyi ve amaca daha uygun olduğu kabul edilir.

C)

Yürürlükteki yasaya uygun olarak bir kez yapılmış olan işlemler, sonradan yasa değişse de geçersiz olmaz.

D)

Eski yasaya göre henüz yapılmamış işlemler, artık yeni yasaya göre yapılır.

E)

Ceza muhakemesine ilişkin yasa sanığın aleyhinde olursa uygulanmaya başlanmaz.

Çözüm :

Ceza muhakemesine ilişkin yasa sanığın aleyhinde olsa da hemen uygulanmaya başlanır. Çünkü bu alandaki her yeni yasanın, bir öncekine oranla daha iyi ve amaca daha uygun olduğu kabul edilir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

3)

……., iddianamenin kabulü kararıyla başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder. Yukarıda verilen cümledeki boşluğu doldurunuz.

A)

Kovuşturma evresi

B)

Savunma evresi

C)

İddia evresi

D)

Ceza evresi

E)

İptal evresi

Çözüm :

Kovuşturma evresi, iddianamenin kabulü kararıyla başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder.

Doğru cevap A şıkkıdır.

4)

Aşağıdakilerden hangisi tarafsızlığı ve bağımsızlığı teminat altına alınmış ve kanunla kurulmuş bir mahkeme önünde, aleni duruşmada hakkaniyete uygun olarak yargılanmayı ifade eder.

A)

Adil yargılanma hakkı

B)

Soruşturmanın ve kamu davasının mecburiliği (kanuniliği) ilkesi

C)

Masumluk karinesinden yararlanma-lekelenmeme ilkesi

D)

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi

E)

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi

Çözüm :

Adil yargılanma hakkı: Tarafsızlığı ve bağımsızlığı teminat altına alınmış ve kanunla kurulmuş bir mahkeme önünde, aleni duruşmada hakkaniyete uygun olarak yargılanmayı ifade eder.

Doğru cevap A şıkkıdır.

5) Aşağıdakilerden hangisi ceza muhakemesi hukukuna ilişkin temel kural ve ilkelere yer verilmiş olan bildirge veya sözleşmelerden biri değildir?

A) 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
B) 1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme
C) 1975 tarihli İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
D) 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi
E) 2004 Tarih ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

Çözüm : 2004 Tarih ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, ceza muhakemesi hukukuna ilişkin temel kural ve ilkelere yer verilmiş olan bildirge veya sözleşmelerden biri değildir.
Doğru cevap E şıkkıdır.

6) Hangi ilke delillerin duruşmada tartışılması sonucunda sanığın suçluluğu veya suçsuzluğu yönünde hâkimde vicdani kanaat uyanmaması hâlinde bu durumdan sanığın yararlandırılması ve beraat kararı verilmesi gerektiğini ifade eder?

A) Şüpheden sanık yararlanır ilkesi
B) Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi
C) Çelişmeli muhakeme ilkesi
D) Davasız yargılama olmaz ilkesi
E) Duruşmanın sözlülüğü ilkesi

Çözüm : Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, delillerin duruşmada tartışılması sonucunda sanığın suçluluğu veya suçsuzluğu yönünde hâkimde vicdani kanaat uyanmaması hâlinde bu durumdan sanığın yararlandırılması ve beraat kararı verilmesi gerektiğini ifade eder.
Doğru cevap A şıkkıdır.

7) İddianamenin kabulü kararıyla başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreye ne isim verilir?

A) Soruşturma evresi
B) Ara muhakeme evresi
C) Kovuşturma evresi
D) İddia
E) Savunma

Çözüm : Kovuşturma evresi, iddianamenin kabulü kararıyla başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder. Bu evrede, önce duruşma hazırlığı yapılır. Sonra duruşmaya geçilir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

8) Türkiye Avrupa İnsan Hakları mahkemesinin zorunlu yargı yetkisini ne zaman tanımıştır?

A) 1950
B) 1954
C) 1960
D) 1987
E) 1990

Çözüm : Bu sistem 1987'den beri Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir. Çünkü bu tarihten itibaren Türkiye de 1954'te imzaladığı 1950 tarihli Sözleşme'nin bireysel başvuruya ilişkin hükmünü tanımıştır. Türkiye, mahkemenin zorunlu yargı yetkisini ise 1990'da tanımıştır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

9) Hangi hukuk dalı devletin yargı gücünü temsil eden adalet organlarının, bir suçun işlenip işlenmediği konusunda ortaya çıkan ceza uyuşmazlığını çözerken izleyecekleri yöntemi gösteren normlardan oluşur?

A) Ceza muhakemesi hukuku
B) Devletler Genel Hukuku
C) Medeni hukuk
D) Aile hukuku
E) Kamu hukuku

Çözüm : Ceza muhakemesi hukuku, muhakeme hukukunun bir dalıdır ve kamu hukukuna dâhildir. Bu hukuk dalı, devletin yargı gücünü temsil eden adalet organlarının, bir suçun işlenip işlenmediği konusunda ortaya çıkan ceza uyuşmazlığını çözerken izleyecekleri yöntemi gösteren normlardan oluşur. Doğru cevap A seçeneğidir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

10) Ceza muhakemesi, bir suç işlendiği şüphesi ile başlar ve bu şüphenin kesin bir hükümle yenmesine kadar devam eder. Bu süreçte kaç temel faaliyet söz konusu olur?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 4
E) 5

Çözüm : Bu süreçte iddia (tez), savunma (antitez) ve yargılama (sentez) olmak üzere üç temel faaliyet söz konusu olur.
Doğru cevap C seçeneğidir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi ceza muhakemesi hukukuna ilişkin doğru bir tanımdır?

a. Suç işlendiği şüphesine bağlı olarak ortaya çıkan cezai nitelikteki uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için öngörülen faaliyetleri düzenleyen kurallardan oluşan hukuk dalıdır.
b. Cezai yaptırıma bağlanmış kurallardan oluşan hukuk dalıdır.
c. Hukuka aykırı davranışları yaptırıma bağlayan tüm kurallardan oluşan hukuk dalıdır.
d. Devlet yaptırımına bağlanmış tüm kurallardan oluşan hukuk dalıdır.
e. Cezai yaptırıma bağlanmış kuralları ihlal edenlerin hangi ceza ile cezalandırılacağını belirleyen kurallardan oluşan hukuk dalıdır.

2. Ceza muhakemesinin temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

a. Muhakemedeki bireylerin haklarına saygılı olarak maddi gerçeği bulmak ve cezai uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak.
b. Sanık statüsündeki bireyin suçluluğunu ispatlamak.
c. Sanığın masum olduğunu ortaya koymak.
d. Şekli (Biçimsel) gerçeği bulmak ve uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak.
e. Her ne pahasına olursa olsun gerçeği bulmak suretiyle uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak.

3. Ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

a. Kanunilik
b. Derhâl uygulanırlık
c. Mülkilik
d. Aleyhe kanunun geçmişe yürümezliği
e. Masumiyet

4. Marangozluk işleriyle uğraşan A, iş olarak iyi geçirdiği bir yılın ardından, 05.06.2008'de Demre/Antalya'da bir oda kiralayarak iki aylığına tatile gider. Onun tatile gidişinden iki gün sonra, 07.06.2008 tarihinde, aynı mahallede marangozluk yapan ve A ile rekabet hâlinde bulunan B, A'nın bahçesinde bulunan marangozluk aletlerini bir gece gizlice kırar. 10.06.2008 tarihinde A'nın komşusu C, A'nın aletlerinin kırılmış olduğunu farkeder ve 12.06.2008 tarihinde tatildeki A'yı arayarak birisinin aletlerini kırmış olduğunu söyler. Bunun üzerine 15.06.2002 tarihinde geri dönen A, aletlerinin kırılmış olduğunu bizzat görür. Ama kimin bu işi yaptığı konusunda hiçbir fikri olmadığı için sağlam kalan aletlerini bir depoya koyarak tekrar tatil yerine döner. Aradan yaklaşık üç ay geçtikten sonra 17.09.2008 tarihinde B'nin devamlı müşterilerden birisinin A ile çalışmaya başlaması üzerine, A ve B'nin araları iyice gerilir. O akşam kahvehanede oturdukları sırada tartışmaya başlarlar ve tartışma sırasında B, A'ya "Sana yaptıklarımdan ders almadın herhalde!.. Kalan aletlerini ve dükkanını da harap edeyim de aklın başına gelsin" der.
B'nin malına zarar vermesi ve konut dokunulmazlığını ihlal etmesine ilişkin olarak, A'nın şikayet süresinin başlangıç tarihi aşağıdakilerden hangisidir?

a. 07.06.2008
b. 10.06.2008
c. 12.06.2008
d. 15.06.2008
e. 17.09.2008

5. TCK'daki şikayet süresi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Fiilin öğrenilmesinden itibaren altı aydır.
b. Fiil veya failin öğrenildiği tarihten itibaren altı aydır.
c. Fiil veya failin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıldır.
d. Fiil ve failin öğrenildiği tarihten itibaren altı aydır.
e. Fiilin öğrenilmesinden itibaren bir yıldır.

6. Süreli bir muhakeme işleminde, kusursuz olarak süreyi kaçıran kimse aşağıdaki hukuki yollardan hangisine başvurabilir?

a. Temyiz
b. İtiraz
c. Eski hâle getirme
d. Kanun yararına bozma
e. Yazılı emir

7. Aşağıdakilerden hangisi ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan ilkenin sonuçlarından biridir?

a. Yeni bir muhakeme kuralı yürürlüğe girdiğinde gerçekleştirilmekte olan işlemlere etki etmez; sadece gelecekte yapılacak işlemler bakımından sonuç doğurur.
b. Fiilin işlendiği sırada yürürlükte bulunan muhakeme kuralıyla sonradan yürürlüğe giren muhakeme kuralı arasında fark olursa sanığın lehine olan kural uygulanır.
c. Fiilin işlendiği sırada yürürlükte bulunan muhakeme kuralıyla sonradan yürürlüğe giren muhakeme kuralı arasında fark olursa sanığın aleyhine olan kural uygulanır.
d. Yeni bir muhakeme kuralı yürürlüğe girdiğinde, geçmişte eski kanuna göre yapılan işlemler geçerliliğini korumaya devam eder.
e. Yeni bir muhakeme kuralı yürürlüğe girdiğinde, devam etmekte olan muhakemede yalnızca suçtan zarar görenin lehine olmak kaydıyla etkili olur.

8. Hüküm 01.03.2008 tarihinde tefhim olunmuştur. 09.03.2008 tarihinde sanık hükmü temyiz etmiştir. 10.03.2008 tarihinde yürürlüğe giren kanun ise temyiz süresini bir haftadan on güne çıkartmıştır. Temyiz talebi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Kanun, yürürlüğe girdiği anda gerçekleştirilmekte olan ve gelecekte yapılacak işlemler yönünden hüküm ifade eder. Bu bakımdan on gün içinde kararı temyiz eden sanığın isteği kabul edilmelidir.
b. Sanığın temyiz isteği kabul edilmelidir. Lehe olan kanunun uygulanması ilkesi gereği sonradan yürürlüğe giren kanun geçmişe yürümeli ve olaya uygulanmalıdır. Buna göre on günlük süre içerisinde yapılan temyiz talebi geçerli kabul edilmelidir.
c. Sanığın temyiz talebi zamanında yapılmış bir talep değildir. Nitekim işlem gerçekleştirildiğinde yürürlükte bulunan kanuna göre süre dolmuştur. Sonradan yürürlüğe giren kanun ise tamamlanmış işlemlere ve dolmuş sürelere etki etmez.
d. Sanık yedi günlük süre içerisinde temyiz talebinde bulunduğu için temyiz talebi geçerlidir.
e. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği sanığın temyiz talebi kabul edilmelidir.

9. Milletvekili A, partisinin düzenlediği bir miting sırasında tartışmaya başladığı bir vatandaşı silahını ateşleyerek öldürür. Olay yerinde bulunan kolluk görevlileri, gözlerinin önünde gerçekleşen bu olay sonrasında A'yı yakalarlar. Daha sonra savcı, sulh ceza hakiminden gözaltına alınan A'nın tutuklanmasını talep eder. Ancak hakim A'nın yasama dokunulmazlığından faydalandığını gerekçe göstererek tutuklama talebini reddeder. Hakimin kararı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Milletvekili olduğu için A'nın tutuklanmasına ancak Cumhurbaşkanı karar verebilecektir. Bu nedenle yetkisiz olan hakimin görevsizlik yerine tutuklama talebinin reddine karar vermesi hukuka aykırıdır.
b. Yasama dokunulmazlığından faydalanıyor olması nedeniyle, milletvekili olan A hakkındaki tutuklama talebinin reddedilmesi hukuka uygundur.
c. Milletvekili dokunulmazlığı sadece kişinin yargılanmasına engel olur; ancak onun hakkında koruma tedbirlerine başvurulmasını engellemez. Bu nedenle tutuklama talebinin reddi kararının gerekçesi hukuka aykırıdır.
d. Hakimin bu kararı vermeden önce TBMM'nin görüşünü alması gereklidir. TBMM'nin bu yönde bir kararı olmaksızın tutuklama talebinin reddine karar verilmesi hukuka aykırıdır.
e. A'nın şüphelisi olduğu suç, dokunulmazlığın geçerli olmadığı suçlardan olduğundan hakimin söz konusu gerekçeyle tutuklama talebini reddetmesi hukuka aykırıdır.

10. Eskişehir 3. Asliye Ceza Mahkemesi, görmekte olduğu bir dava sırasında, uyuşmazlığın çözümü bakımından yapılması gereken bir muhakeme işlemine ilişkin hüküm bulunduran Türkiye'nin de tarafı olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası bir sözleşmenin ilgili maddesi ile söz konusu işlem bakımından düzenleme bulunan bir kanun maddesi arasında çatışma olduğunu farketmiştir. Bu durumda mahkemenin ne şekilde hareket etmesi gerektiği ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Kanunlara göre üst norm olduğu için temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmenin hükmü doğrultusunda işlemi yapmalıdır.
b. Hangisi sonraki düzenleme ise ona göre işlemi yapmalıdır.
c. Uluslararası sözleşmeler sadece yol gösterici düzenlemelerdir. Devletler yasama faaliyetinde bulunurken sözleşmeleri dikkate alırlar. Ancak buna rağmen yasama sözleşmeye aykırı bir kanun yapmışsa, artık kanunun uygulanması gerekir.
d. Hangisi önceki düzenleme ise ona göre işlem yapılmalıdır.
e. Üst norm olduğu için kanuna göre işlem yapılmalıdır.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. a	Yanıtınız yanlış ise "Ceza Muhakemesinin Tanımı, Amacı ve Kavram Sorunu" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Ceza Muhakemesinin Tanımı, Amacı ve Kavram Sorunu" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. b	Yanıtınız yanlış ise "Ceza Muhakemesi Kurallarının Zaman Yönünden Uygulanması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. e	Yanıtınız yanlış ise "Şikâyetin Gerçekleşmiş Olması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. d	Yanıtınız yanlış ise "Şikâyetin Gerçekleşmiş Olması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. c	Yanıtınız yanlış ise "İşlemlerde Sürelerin Geçirilmemiş Sayılması (Eski Hâle Getirme)" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. d	Yanıtınız yanlış ise "Ceza Muhakemesi Kurallarının Zaman Yönünden Uygulanması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c	Yanıtınız yanlış ise "Ceza Muhakemesi Kurallarının Zaman Yönünden Uygulanması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise "Dokunulmazlığın Bulunmaması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. a	Yanıtınız yanlış ise "Uluslararası Sözleşmeler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

2

Özet

Cumhuriyet başsavcılıkları mahkeme kuruluşuna paralel olarak kurulurlar. Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede, o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulur. Cumhuriyet başsavcılığında, bir Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunur. Gerekli görülen yerlerde Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunun kararıyla bir veya birden fazla Cumhuriyet başsavcı vekili atanır. Cumhuriyet başsavcılığını başsavcı temsil eder. İkinci derece yargılama yapan bölge adliye mahkemeleri nezdinde çalışmak üzere de bir başsavcılık teşkilatı kurulur. Her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluşur. Bunun dışında ayrıca üçüncü derece yargılaması yapan Yargıtay nezdinde de bir C. başsavcılığı bulunur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcıvekili, Cumhuriyet Başsavcı Başyardımcısı ile Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarından oluşur.

C. savcısı soruşturmanın efendisidir ve soruşturmayı yürütür. Kural olarak soruşturmaya ilişkin işlemleri kendisi doğrudan doğruya veya emri altındaki kolluk görevlileri vasıtasıyla yapar. Bu bağlamda kolluk C. savcısının soruşturma sırasındaki en büyük yardımcısıdır. Polis ve jandarma genel kolluk kuvvetleri olarak görev yaparlar. Kural olarak belediye sınırları içerisinde polis; belediye sınırları dışında ise jandarma kolluk faaliyetini yürütür. Ancak iş yükü ve görevli sayısı dikkate alınarak İç İşleri Bakanlığınca bu kural dışında görev alanları da belirlenebilir.

Ceza mahkemeleri genel veya özel yetkili mahkeme olarak kurulabilir. Genel yetkili ceza mahkemeleri, ülke çapında örgütlenmiş olan ve kural olarak suç ve kişi ayırımı yapmaksızın yargılama görevini yerine getiren mahkemelerdir. Özel yetkili mahkemeler ise belirli tür ceza uyuşmazlıklarını veya belirli kişileri yargılamakla özel olarak yetkilendirilmiş mahkemelerdir. Bu mahkemeler genel yetkili bir ceza mahkemesinin ihtisas dairesi olarak çalışabileceği gibi genel yetkili mahkemelerin yanında ayrıca bir kanunla kurulmaları da öngörülmüş olabilir. Genel yetkili adli yargı ceza mahkemeleri üç derecelidir. İlk derecede ceza mahkemeleri yer alır. Bu mahkemelere olay mahkemesi, esas mahkemesi veya bidayet mahkemesi de denir. İkinci derecede bölge adliye mahkemeleri ve üçüncü derecede Yargıtay yer alır. Bu mahkemeler genel niteliktedir. Fail ve fiil ayrımı yapılmaksızın kural olarak tüm ceza uyuşmazlıkları, bu mahkemelerde ele alınır. Genel yetkili ilk derece adli yargı ceza mahkemeleri, asliye ceza ve ağır ceza mahkemesi olarak görev yapar. Genel yetkili bu ceza mahkemeler, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur ve bulundukları il veya ilçenin adı ile anılırlar.

Adli Teşkilat Kanunu'na göre, Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır. Yine kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısmının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.

Yer yönünden yetkiye gelince, kural olarak suçun işlendiği yer mahkemesi uyuşmazlığı çözmekle yetkilidir. Ancak yetki bu şekilde belirlenemiyorsa, kişinin yakalandığı yer; yakalanmamışsa, yerleşim yeri; yerleşim yeri yoksa Türkiye'de son adresinin olduğu yer mahkemesi yetkilidir. Eğer yetkilendirme bu şekilde de yapılamıyorsa; ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkili olacaktır.

Uyuşmazlıklar arasında ortak noktaların bulunması durumunda uyuşmazlıklar arası bağlantıdan bahsedilir. Eğer bu ortak noktalar kanunun öngördüğü şekilde oluşmuşsa bu durumda bağlantılı uyuşmazlıkların birleştirilmesi ya da bunlardan birisinin diğeri için bekletici sorun sayılması ve yahut da bu uyuşmazlıklardan birisinin çözümü bakımından gerekli düzeyde diğeri bakımından nispi muhakeme gerçekleştirilmesi söz konusu olabilir.

Hâkim yargılama faaliyetinin gerçekleştirilmesine katılan ve verdiği (ya da oyuyla oluşumuna katıldığı) hükümle uyuşmazlık konusu olayı hukuki çözüme kavuşturan muhakeme süjesidir. Böylesine önemli bir faaliyet yürütmesi nedeniyle hâkimden bağımsız ve tarafsız olarak bu görevini yerine getirmesi beklenir. Hukuki düzenlemelerde de hâkimin bu görevini layıkıyla yerine getirilebilmesini sağlamaya yönelik olarak birtakım hükümlere yer verilmiştir. Örneğin

Anayasa'da hâkimlerin bağımsız oldukları hükme bağlanmış ve hâkimlik teminatı öngörülmüştür. Bunun dışında ayrıca onun tarafsız karar verebilmesini teminat altına almak amacıyla CMK'da hâkimin görevden yasaklı olduğu ve tarafsızlığından şüpheye düşülebilecek hâllere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Suç işlendiği şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar olan muhakeme sürecinde suç işleme şüphesi altında bulunan kimseye şüpheli; iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar suç işleme şüphesi altında bulunan kimseye ise sanık denilmektedir. Günümüzde şüpheli/sanık birtakım hak ve yetkilere sahip aktif bir muhakeme süjesi olarak kabul edilmektedir. Bu itibarla Orta Çağ'daki hak ve yetkileri bulunmayan sadece üzerinden delil elde edilmeye çalışılan sanık anlayışı artık tarihin karanlık sayfalarında kalmıştır. Bu itibarla sanığa savunmasını yapmak için gerekli süre ve diğer kolaylıklar sağlanmalı; bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde, aleni duruşmada, makul süre içerisinde, hakkaniyete uygun bir yargılama gerçekleştirilmelidir.

Şüpheli/sanığın savunmasını yapan avukata müdafi denir. Hukuk sistemimizde kural olarak sanığın bir müdafiden faydalanma zorunluluğu yoktur. Bir başka deyişle müdafiin hukuki yardımından faydalanıp faydalanmamak şüpheli/sanığın iradesine bağlıdır. Ancak kanun koyucu getirdiği bazı özel düzenlemelerle bu genel kuralın istisnalarına da yer vermiştir. Örneğin çocukların, sağır ve dilsizlerin, kendisini savunamayacak derecede malul olanların, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan yargılananların bir müdafiin hukuki yardımından faydalanmaları zorunludur. Zorunlu müdafilik hâlleri denilen bu durumlarda eğer kişi kendisine bir müdafi seçmezse istemi aranmaksızın kendisine baro tarafından bir müdafi atanacaktır. Müdafiin görevini gerektiği şekilde yapabilmesi için kanunda ona birtakım yetkiler tanınmıştır. Şüpheli ve sanıkla görüşme yetkisi, dosya incelme yetkisi, suret alabilme yetkisi bunlardan birkaçıdır.

Suçla korunan hukuki menfaatin sahibi suçun mağduru olarak ifade edilir. Kanunda, suçtan doğrudan doğruya zarar gören kişi olarak mağdura da muhakeme sırasında bir takım haklar tanınmıştır. Örneğin mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malul olur ve bir vekili de bulunmazsa istemi aranmaksızın kendisine bir vekil görevlendirilir. Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında yani iddianamenin kabul edilmesinden sonra hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler. Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır. Soruşturma evresine katılma mümkün değildir. Bu evrede suçtan zarar gören veya mağdur ancak Kanun'da belirtilen belirli işlemlerde örneğin keşifte hazır bulunma hakkına sahiptir.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 2: Ceza Muhakemesi Adli Teşkilatı ve Muhakeme Süjeleri

Başsavcılık Teşkilatı

Başsavcılık teşkilatı, ilk derece adliye mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay nezdinde görev yapmak üzere kurulur. Bu başsavcılık teşkilatları arasında üstlük astlık veya denetim ve gözetim ilişkisi yoktur.

İlk Derece Başsavcılık Teşkilatı ve Görevi

Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede, o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulur. Cumhuriyet başsavcılıklarında, bir Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunur. Cumhuriyet başsavcılığının görevleri şunlardır: Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya kolluğa yaptırmak; Kanun hükümlerine göre yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak; İnfaz işlemlerini yapmak ve infazı izlemek; Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

İkinci Derece Başsavcılık Teşkilatı ve Görevi

İkinci derece yargılama ve denetim yapan bölge adliye (istinaf) mahkemeleri nezdinde çalışmak üzere bir başsavcılık teşkilatı kurulur. Her bölge adliye (istinaf) mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluşur.

Bölge adliye (istinaf) mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının görevleri şunlardır:

1. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını temsil etmek,
2. Bölge adliye mahkemesine gelen ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlara ait dosyaların incelenerek yazılı düşünce ile birlikte ilgili daireye gönderilmelerini ve duruşmalara katılmayı sağlamak,
3. Bölge adliye mahkemesinin ceza dairelerinin kararlarına karşı gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,
4. Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak,
5. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları üzerinde gözetim ve denetim yetkisini kullanmak.

Üçüncü Derece Başsavcılık Teşkilatı ve Görevi

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcı vekili, Cumhuriyet Başsavcı Başyardımcısı ile Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarından oluşur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın başlıca görevleri, Cumhuriyet Başsavcılığını temsil etmek, Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet savcılığı görevini yapmak, Ceza Genel Kurulunda görülen davaların duruşmalarına katılmak, siyasi partilerin kuruluşlarının hukuka uygunluğunu ve faaliyetlerini denetlemek, siyasi partilerin kapatılması hakkında dava açmak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının verimli ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği her türlü tedbiri almaktır.

Savcılık Faaliyetinin ve Savcılık Makamının Hukuki Statüsü

İlk derece muhakemesinde savcı, iddia faaliyetini yürütür. Yani delil araştırır ve suçun işlendiğini iddia eder. Savcılar da hâkimler gibi güvencelere sahiptir.

Savcının Yardımcısı Olarak Kolluk

Cumhuriyet savcısı soruşturmanın beyni, kolluk ise bu beynin yönettiği elleri oluşturur. Ülke çapında teşkilatlanmış olan kolluk teşkilatını polis ve jandarma oluşturur. Kolluğun temel olarak önleyici (idari) ve adli olmak üzere iki tür görevi vardır.

Yargı Teşkilatı

Yargılama makamı, hâkimlikler ile mahkemelerden oluşturur. Hâkimlik makamı kural olarak soruşturma evresinde görev yapan bir yargı makamıdır. Soruşturma evresinde hâkim tarafından verilmesi gereken kararlar sulh ceza hâkimliği tarafından verilir.

İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemeleri

Ceza mahkemeleri genel veya özel yetkili mahkeme olarak kurulabilir. Genel yetkili adli yargı ceza mahkemeleri üç derecelidir. İlk derecede yargılama yapan ceza mahkemeleri yer alır. Bu mahkemelere olay mahkemesi, esas mahkemesi veya bidayet mahkemesi de denir. İkinci derecede bölge adliye mahkemeleri; üçüncü derecede ise Yargıtay yer alır. İkinci ve üçüncü derecede yer alan mahkemeler kural olarak denetim mahkemeleridir. Bu mahkemeler genel niteliktedir.

Genel yetkili ilk derece adli yargı ceza mahkemeleri asliye ceza ve ağır ceza mahkemesi olarak görev yapar. Asliye ceza mahkemeleri tek hâkimlidir. Ağır ceza mahkemesi toplu mahkemedir; bu mahkemede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur ve mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır.

İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemelerinin Madde İtibariyle Yetkisi (Görev Alanı)

Ağır ceza mahkemesinin madde itibarıyla yetkisi (görevi), Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan yağma, irtikâp, resmî belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas suçları, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısmının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332. maddeler hariç) ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmaktır.

Asliye ceza mahkemesinin madde itibarıyla yetkisi (görevi), kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere bakmaktır.

Madde (Görev) Yönünden Yetkinin İstisnaları

Birinci istisnayı yüksek görevli bir mahkemede açılmış ve görülmekte olan bir davanın, asıl görevli olan alt dereceli mahkemeye gönderilememesi oluşturur. İkinci istisnası ise bağlantı nedeniyle bir dava üst dereceli mahkemede görülen başka bir dava ile birleştirilebilir.

İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemesinin Yer Yönünden Yetkisi

Her mahkemenin yargı çevresi, yani faaliyet göstereceği coğrafi alan belirlenmiştir.

Türkiye'de İşlenen Suçlarda Yer Yönünden Yetki Kuralları

Ana kural: Suç, kural olarak suçun işlendiği yer mahkemesinde yargılanır. Yedek kurallar (özel yetki kuralları): Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Yabancı Ülkede İşlenen Suçlarda Yer Yönünden Yetki

Yurt dışında işlenen suçta, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, Türkiye'de yakalanmamışsa Türkiye'deki yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (CMK m.14,13/1). Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Deniz, Hava ve Demir Yolu Taşıtlarında veya Bu Taşıtlarla İşlenen Suçlarda Yer Yönünden Yetki

Ülke içerisinde deniz, hava veya demir yolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, suçun işlendiği yer mahkemelerinin yanı sıra bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.

Yer Yönünden Yetkisizlik İddiası, Yetkisiz Mahkemenin İşlemleri ve Yetki Uyuşmazlıkları

Mahkeme yetkisizlik iddiasına ilişkin kararı, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusundan önce, bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin hemen başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verir. Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa ortak yüksek görevli mahkeme, yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.

Yer Yönünden Yetki Kurallarının İstisnaları

Bunlar; davalar arası bağlantı bulunması, davanın nakli, istinabedir.

İlk Derece Mahkemelerinin Görev Yönünden Yetkisi

Görev yönünden yetki kuralları, hâkimler arasında yapılan iş bölümü esasına dayanır. Hâkimler arasında çeşitli iş bölümleri vardır. Görev yönünden iş bölümünün istisnasını niyabet oluşturur.

Adli Yargı Mahkemelerinin Kişi Yönünden Yetkisi

Belli kişiler (Cumhurbaşkanı, bakanlar gibi), belli suçlarından dolayı belli mahkemelerin yargı yetkisine tabi tutulabilir. Bu kişilerin, özellikle görevleriyle ilgili suçlarında genel madde (görev) ve yer yönünden yetki kurallarından ayrılınır.

Adliye Dışı Özel Yetkili Mahkemeler

Diğer bir ifadeyle ihtisas mahkemeleri, belli bir alanda uzmanlaşmayı sağlamak üzere genel (adliye) mahkemeler teşkilatının dışında ve bağımsız bir yasayla kurulan, işleyiş biçimi bu Yasa'da gösterilen mahkemelerdir. Bu mahkemeler; Anayasa Mahkemesi, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleridir.

Mahkemeye Yardımcı Teşkilat

Yazı işleri hizmetleri, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili, Cumhuriyet savcısı, mahkeme başkanı veya hâkimin denetimi altında, yazı işleri müdürünün yönetiminde zabıt kâtibi, mübaşir, hizmetli ve diğer görevliler tarafından yürütülür.

Yetki Kurallarının İstisnası Olarak Bağlantı ve Sonuçları

Yasa koyucunun, ceza uyuşmazlıkları arasındaki ortak noktayı (bağlantıyı) somut olarak tanımladığı hâllerde dar bağlantıdan söz edilir. Yasa koyucunun belirlediği bağlantı noktaları şunlardır: Bir kişinin birden fazla suçta sanık olması; bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunması; suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de önsuçla bağlantılı suç sayılır. Bu tür bağlantının sonucu davaların birleştirilmesidir.

Bir ceza mahkemesinin bakmakta olduğu davalar arasında, Yasa'da belirtilenler dışında bir bağlantı söz konusu ise bu tür bağlantıya geniş bağlantı denir. Geniş bağlantı, aynı mahkemenin yetkili olduğu farklı işler arasında kabul edilmektedir. Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse bu bağlantı yasa koyucunun gösterdiği türden olmasa bile bu davalara birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

Aralarında bağlantı bulunan uyuşmazlıkların tümünün konusu aynı ise yani aralarında bağlantı bulunan uyuşmazlıkların tümü ceza uyuşmazlığı ise tek yönlü bağlantıdan, uyuşmazlıkların konuları farklı ise karışık (çok yönlü) bağlantıdan söz edilir. Karışık bağlantının sonucu nispi yargılama ve bekletici mesele yapmaktır.

Nispi Yargılama ve Bekletici Sorun Yapma

Yasa'ya göre suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise ceza mahkemesi iki türlü davranabilir: İlk seçenek, ceza mahkemesinin diğer uyuşmazlığı kendisinin çözmesidir. Buna nispi yargılama denir. İkinci seçenek ise ceza mahkemesinin, kendi uyuşmazlığıyla ilgili olan bu tür önsorunları, bu sorunların görevli mahkemesinde sonuçlanması için bekletici sorun yapmasıdır.

Bekletici sorun veya nispi yargılama yapma konusunda tüm muhakeme süjeleri açısından yarar ve olanak bulunmalıdır.

İkinci Derece Adli Yargı Ceza Mahkemeleri: Bölge Adliye Mahkemeleri

Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığı'nca kurulur.

Üçüncü Derece Ceza Mahkemesi: Yargıtay

Yargıtay, anayasal bir kurumdur; kuruluş ve işleyişi 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'yla düzenlenmiştir. Yargıtay'da otuz sekiz daire ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunur. Yargıtay daireleri, hukuk veya ceza dairesi olarak Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından belirlenir. Hukuk daireleri ile ceza daireleri kendi aralarında iş bölümü esasına göre çalışır.

Yargıtay, bölge adliye mahkemelerinden verilen son kararları hukuki yönden inceleyerek ülkede uygulama birliğini sağlar. Bölge adliye mahkemeleri kuruluncaya kadar Yargıtay, kural olarak ilk derece mahkemeleri (ağır ceza/asliye ceza ve özel ceza mahkemeleri) tarafından verilen nihai kararları (hükümleri) hukuki yönden inceleyecektir. Yargıtay, bazı kişiler açısından, ilk derece mahkemesi olarak da görev yapar.

Yargı Makamını Temsil Eden Kişi Olarak Hâkim

Hâkimler, ceza muhakemesinde yargılama faaliyetini yürüten kişilerdir. Hâkimler, iddia ve savunma makamlarının görüşlerinin sentezini yaparak uyuşmazlığı çözümleyecek bir karar verir. Hâkim, yargılama sonunda tarafları tatmin edecek adil bir hükme varabilmek için belli niteliklere sahip olmalıdır. Hâkim, bağımsız ve tarafsız olmalıdır. Hâkimin bağımsız olması demek, onun görevini yaparken hiç bir etki ve baskı altında kalmaması; hiçbir kişi veya merciden emir almaması, kısacası özgür olması demektir. Hâkimin tarafsızlığı ise yargılama yaparken yan tutmaması, taraflara karşı objektif olması ve kişiliğinden sıyrılabilmesidir.

Hâkimin tarafsızlığını güvence altına alan kurumlar hâkimin reddi ve çekinmesidir. Bu iki hâlde de hâkim davaya bakmaz. Hâkimin reddini veya çekinmesini gerektiren nedenler 1) hâkimin davaya bakamayacağı hâller ile 2)yasaklı olduğu hâller ve 3)tarafsızlığını şüpheye düşüren nedenlerdir. Red sebeplerinin varlığı hâlinde Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya bunların müdafii, katılan veya vekili hâkimin reddi isteminde bulunabilirler. Hâkimin reddi, mensup olduğu mahkemeye verilecek bir dilekçeyle veya bu hususta zabıt kâtibine bir tutanak düzenlenmesi için başvurulması suretiyle yapılır. Red istemi, önce usul yönünden incelenir. Ret istemi süresinde yapılmış, ret sebebi ve delili gösterilmiş ve ret isteminin duruşmayı uzatmak amacıyla yapılmadığına karar verilmişse ret isteminin esastan yani red nedenlerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesine geçilir.

Reddini gerektirecek nedenlerin bulunduğunu gören hâkimin bunu ileri sürmesine, çekinme denir. Çekinme, bir anlamda hâkimin kendi kendini reddetmesidir.

Davaya bakamayacak veya yasaklı hâkim, hiçbir yargılama işlemini yapamaz. Yapılan işlemlerin tekrarlanması gerekir. Reddi istenen hâkim, ret hakkında bir karar verilinceye kadar sadece gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar.

Savunma Makamı

Savunma makamını, şüpheli veya sanık ile müdafii işgal eder.

Şüpheli ve Sanık

Yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evrede yani soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye şüpheli denir. İddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evrede yani kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye ise sanık denir. Hükmün kesinleşmesinden sonra sanık hükümlü sıfatını alır.

Şüpheli ve Sanığın Hakları

Kişi Güvenliği İle İlgili Haklar

Bu haklar, haklarını ve yapılan isnadı öğrenme hakkı, şüphelinin yakınlarına haber verilmesini isteme hakkı, hâkim veya adli makam önüne çıkma hakkı gibi haklardır.

Savunma Hakkı

Savunma hakkı, birçok hakkı içerir. Bunlar arasında, müdafiden yararlanma, susma, soru sorma, kendi aleyhine işlemlere katılmama, tercümandan yararlanma, delillerin toplanmasını isteme, duruşmada hazır bulunma vd. sayılabilir.

Şüpheli ve Sanığın Yükümlülükleri

Şüpheli veya sanıkların kimliklerinin tespit edilmesi amacıyla parmak izlerinin alınmasına, fotoğraflarının çekilmesine, yazı örneği vermeye, ses örneklerinin kaydedilmesine ya da belli bir yerde durma, belli bir hareketi tekrar etme gibi isteklere boyun eğme yükümlülükleri vardır. Bunlar dışında soruşturma işlemlerine ve koruma tedbirlerine katlanma ve hazır bulunma gibi yükümlülükleri de bulunur.

Müdafi

Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukata müdafi denir. Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir. Müdafi, ceza soruşturmasını yürüten resmi organlar önünde şüpheli veya sanığı fiili veya hukuki açıdan korur ve işlemlerde hazır bulunarak muhakemenin usulüne uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlar. Avukatlık mesleğini yapmaya yetkili olan herkes müdafi olarak ceza muhakemesinde görev alabilir.

Daha önceden davaya hâkim, hakem, Cumhuriyet savcısı, bilirkişi veya memur olarak elkoymuş kişi, o davada müdafilik yapamaz. Bu tür bir işi reddetmek zorundadır.

Bir müdafi iki şekilde görev yapabilir: İhtiyari müdafi olarak veya zorunlu müdafi olarak. Müdafi aracılığıyla savunulma konusunda tercih yapma olanağının şüpheli veya sanığa bırakıldığı hâllerde görev yapan müdafiye, ihtiyari müdafi denir. Müdafiin görevlendirilmesi konusunda şüpheli veya sanığın iradesinin önem taşımadığı hâllerde görev yapan müdafiye ise zorunlu müdafi denir. Yasa koyucu belli hâllerde şüpheli veya sanığın, isteği olmasa da müdafii bulunmasını emretmiştir.

Müdafi baro tarafından görevlendirilmişse birden fazla olamaz. Buna karşılık şüpheli veya sanık veya onun yasal temsilcisi soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafii seçebilir. Duruşmaya birden fazla müdafi aynı anda çıkabileceği gibi aralarında iş bölümü de yapabilirler.

Müdafiin savunma görevini gerektiği gibi yerine getirebilmesi için şüpheli/sanık hakkındaki suçlamayı, leh ve aleyhindeki tüm delilleri bilmesi gerekir. Bu nedenle müdafiin dosyayı inceleme, sanıkla görüşme ve yazışma, hazır bulunma, soru sorma ve kanun yoluna başvurma yetkileri vardır.

Müdafi yüklendiği savunma görevini, bu görevin önemine yaraşır biçimde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve sıfatının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır biçimde davranmakla yükümlüdür. Müdafiler bu sıfatlarıyla şüpheli veya sanık veya yakınları hakkında öğrendiklerini saklamakla da yükümlüdür.

Bireysel İddia Süjesi Olarak Mağdur

Mağdur, suçtan doğrudan doğruya zarar gören kişidir. Başka bir anlatımla mağdur, suçla korunan hak ve menfaati ihlal edilen kişidir. Bu kişilere, doğrudan doğruya zarar gören de denir. Örneğin, malı çalınan gibi. Dolaylı olarak suçtan zarar gören, suçla korunan hak ve menfaatin dışında kalan hakları zarar gören kişidir.

Mağdur ile şikâyetçinin soruşturma evresindeki hakları şunlardır: 1)Cumhuriyet savcısından delillerin toplanmasını isteme, 2) Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme, 3) Vekilinden bağımsız olarak, soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla soruşturma dosyasını savcılıkta inceleme ve örnek alma, 4) Vekili bulunmaması hâlinde cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme, 5) Vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme, 6) Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda öngörülen usule göre itiraz hakkını kullanma, 7) Soruşturma evresinde yapılacak olan keşifte hazır bulunma. Mağdur, şikâyetçi ile suçtan zarar görenin vekilinden ayrı olarak soruşturma evresinde adliyede dosya içeriğini inceleme ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alma hakkı bulunmaktadır.

Mağdur ile şikâyetçinin kovuşturma evresindeki hakları ise şunlardır: 1) Duruşmadan haberdar edilme, 2) Kamu davasına katılma, 3) Tutanak ve belgelerden örnek isteme, 4) Tanıkların davetini isteme, 5) Vekili bulunmaması hâlinde cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme, 6) Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

Kamu Davasına Katılma

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında yani iddianamenin kabul edilmesinden sonra hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler. Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır. Soruşturma evresine katılma mümkün değildir.

Katılma, kamu davasının açılmasından yani iddianamenin kabul edilmesinden sonra mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesi suretiyle olur.

Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir. Ayrıca katılanın, hâkimi reddetme, ara kararlara konu olan hususlarda görüş bildirme, delillerin tartışılmasına katılma yani tanıkların duruşmaya getirtilmesini isteme, savcı, sanık veya müdafi ile tutanakların okunmasına rıza gösterme, sanık, tanık, bilirkişinin açıklamalarına karşı beyanda bulunma, mahkeme başkanı aracılığıyla soru sorma, belgenin okunmasından sonra belge içeriğine karşı açıklama yapma, esas hakkında görüş bildirme hakkı vardır.

Katılma davayı durdurmaz. Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.

Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir. Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder.
Katılanın avukat vekili de katılandan ayrı olarak kanun yollarına başvurabilir.
Katılan vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Ancak mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya devam edebilir

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 2: Ceza Muhakemesi Adli Teşkilatı ve Muhakeme Süjeleri

Başsavcılık Teşkilatı

1. *Cumhuriyet başsavcılığının görevleri nelerdir?*
Cevap: Cumhuriyet başsavcılığının görevleri şunlardır (5235 sayılı Teşkilat K. m.18/1):• Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya (kolluğa) yaptırmak.• Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,• Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek (infaz işlemlerini yapmak ve infazı izlemek) (CGİK m.5),• Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak. Örneğin Cumhuriyet savcılıklarının yaş ve isim kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin hukuk davalarını açma görev ve yetkisi vardır (Nüfus Hizmetleri K. m.36, HMK m.70).

2. *Cumhuriyet savcıları arasında istinabe yapılması ne anlama gelmektedir?*
Cevap: Bir Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister (CMK m.160/1). Başka bir deyişle bir suçu soruşturmaya yetkili olan savcılığın, başka bir başsavcılık teşkilatı içinde kalan bir soruşturma işleminin o yer savcılığınca yapılmasını talep etmesine istinabe denir.

3. *Cumhuriyet savcılarının görevsizlik kararı vermesi gereken haller nelerdir?*
Cevap: Çünkü bazı suçların soruşturulmasında önceden belirlenmiş belli savcılıklar görevlidir. Bu nedenle bir suçu soruşturmayabaşlayan bir savcı, bu suçun özel bir mahkemede yargılanacağını tespit ettiğinde görevsizlik kararı ile soruşturma evrakını o mahkeme nezdinde özel olarak görevlendirilmiş olan savcılığa gönderir. Aynı şekilde soruşturmanın idareye bırakıldığı hâllerde de Cumhuriyet savcıları görevsizlik kararı verir.

4. *Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının görevleri nelerdir?*
Cevap: Bölge adliye (istinaf) mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının görevleri şunlardır: 1)Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını temsil etmek, 2)Bölge adliye mahkemesine gelen ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlara ait dosyaların incelenerek yazılı düşünce ile birlikte ilgili daireye gönderilmelerini ve duruşmalara katılmayı sağlamak, 3)Bölge adliye mahkemesinin ceza dairelerinin kararlarına karşı gerektiğinde kanun yollarına başvurmak, 4)Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak, 5)Bölge adliye mahkemesiCumhuriyet savcıları üzerinde gözetim ve denetim yetkisini kullanmak (5235 sayılı Teşkilat K. m.40)

5. *Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın başlıca görevleri nelerdir?*
Cevap: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın başlıca görevleri, Cumhuriyet Başsavcılığını temsil etmek, Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet savcılığı görevini yapmak, Ceza Genel Kurulunda görülen davaların duruşmalarına katılmak, siyasi partilerin kuruluşlarının hukuka uygunluğunu ve faaliyetlerini denetlemek, siyasi partilerin kapatılması hakkında dava açmak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının verimli ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği her türlü tedbiri almaktır (Yargıtay K. m.27).

Yargı Teşkilatı

6. *Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan sıfatıyla yerine getirdiği görevleri nelerdir?*
Cevap: Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı şu kişileri yargılar: Hakkında Yüce Divana sevk kararı verilen Cumhurbaşkanını (Ay m.105/3), ayrıca, Anayasa Mahkemesi (AyM K. m.17), Yargıtay, Danıştay, Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, (Yargıtay) Cumhuriyet Başsavcı Vekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini. Yüce Divanda iddia görevi Yargıtay Başsavcısı veya Başsavcı Vekili tarafından yerine getirilir. Yüce Divan kararları kesindir (Ay m.148). Dokunulmazlığı kaldırılan milletvekillerini de görev suçlarından dolayı Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla yargılar (Ay m.100,148).

7. *Hakimin davadan yasaklılık halleri nelerdir?*
Cevap: Yasaklılık hâlleri şunlardır: 1)Suçtan kendisi zarar görmüşse, 2)sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayyımlık ilişkisi bulunmuşsa, 3) şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise, 4)şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlat edinme bağı varsa, 5)şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dâhil kan hısımlığı varsa, 6)evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dâhil kayın hısımlığı varsa, 7)aynı davada Cumhuriyet Savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa, 8)aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse (CMK m.22).

8. *Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi ne sürede isrenebilir?*
Cevap: Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusu başlayıncaya; duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtayda, görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafındanyazılmış olan rapor üyelere açıklanıncaya kadar istenebilir. Duruşmasız diğer işlerde, inceleme başlayıncaya kadar hâkim reddedilebilir (CMK m.25/1). Sonradan ortaya çıkan veya önceden mevcut olmakla beraber sonradan öğrenilen tarafsızlığı şüpheye düşürecek sebeplerde duruşma veya inceleme bitinceye kadar da hâkimin reddi istenebilir. Ancak bu istemin, ret sebebinin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde yapılması şarttır (CMK m.25/2).

9. *Hakimin reddi talebini hangi hallerde usulen reddedilebilir?*
Cevap: Reddedilen hâkimin mahkemesi, kovuşturma evresinde ileri sürülen hâkimin reddi istemini şu hâllerde geri çevirir: 1) Ret isteminin süresinde yapılmamış olması, 2) ret sebebi ve delil gösterilmemiş olması, 3) ret isteminin duruşmayı uzatmak amacıyla yapıldığının anlaşılması (CMK m.31).

10. *İlk derece mahkesinde yapına bir yargılamada hakimin reddi talebi hangi merciiye yapılır?*
Cevap: Hâkimin reddi istemini esastan inceleyecek makam da yine reddedilen hâkimin mensubu olduğu mahkemedir. Ancak reddi istenen hâkim müzakereye katılamaz. Yedek hâkim bulunmadığı için mahkeme teşekkül edemezse incelemeyi şu merciler yapar: 1) Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesi, 2) reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde numara olarak kendisini izleyen daire, son numaralı daire için (1) numaralı daire; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise en yakın ağır ceza mahkemesi.

11. *Red ve çekinme yoluyla görevden ayrılan hakimin yapamayacağı işlemler nelerdir? Açıklayınız.*
Cevap: Davaya bakamayacak veya yasaklı hâkim, hiçbir yargılama işlemini yapamaz. Yapılan işlemlerin tekrarlanması gerekir. Reddi istenen hâkim, ret hakkında bir karar verilinceye kadar sadece gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar. Hâkim, oturum sırasında reddedilirse bu konuda karar verilebilmesi için oturuma ara vermek gerekse bile oturuma devam olunur. Ancak tarafların iddia ve sözlerinin dinlenmesine geçilemez ve ret konusunda bir karar verilmeden, reddedilen hâkim tarafından veya onun katılımıyla bir sonraki oturuma başlanamaz. Ret isteminin kabulüne karar verildiğinde, gecikmesinde sakınca bulunduğu için yapılmış olanlar dışındaki işlemler tekrarlanır (CMK m.29).

Savunma Makamı

12. *Müdafi olabilmenin koşulları nelerdir?*
Cevap: Avukatlık mesleğini yapmaya yetkili olan herkes müdafi olarak ceza muhakemesinde görev alabilir. Avukatlık sıfatının kazanılabilmesi için gerekli koşullar şunlardır: 1)Türk vatandaşı olmak, 2)hukuk öğrenimi görmüş olmak, 3)avukatlık stajını bitirmiş olmak, 4) avukatlık sınavını başarmış olmak, 5)baro bölgesinde ikametgâhı bulunmak, 6)avukatlığa engel bir durumu olmamak (Av.K. m.3).

13. *bir ceza davasında müdafilik yapılmasına engel olan haller nelerdir?*
Cevap: Daha önceden davaya hâkim, hakem, Cumhuriyet savcısı, bilirkişi veya memur olarak elkoymuş kişi, o davada müdafilik yapamaz. Bu tür bir işi reddetmek zorundadır (Av.K. m.38). Bir müdafi, yararları birbirine uygun olan birden çok şüpheli veya sanığın savunmasını üstlenebilir (CMK m.152). Ancak bunların çıkarları birbirine uygun olmalıdır. Örneğin, sanıklar birbirlerinin üstüne suç atıyorlarsa çıkarları çatışıyor demektir. Bir avukat, çıkarları çatışan birden fazla şüpheli veya sanığın müdafiliğini üstlenemez.

14. *Hangi hallerde yasa koyucu şüpheli ya da sanığın bir müdafiin bulunmasını zorunlu tutmuştur.*
Cevap: Şu hâllerde şüpheli ve sanığın bir müdafiinin bulunması yasa gereğince zorunludur: 1)Sanık/şüphelinin on sekiz yaşını doldurmamış olması, 2)sanık/şüphelinin sağır veya dilsiz olması, 3)sanık/şüphelinin kendisini savunamayacak derecede malul olması, 4)suçun alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi (CMK m.150), 5)sanık/şüpheli hakkında tutuklama talep edilmesi, 6)kaçak sanık hakkında duruşma yapılması (CMK m.247/4), 7)şüpheli/sanığın resmi bir kurumda kusur yeteneğinin araştırılması için gözlem altına alınması (CMK m.74/2).

15. *Hangi suçlarda müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi kısıtlanabilir?*
Cevap: Aşağıdaki suçlarda müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir (CMK m.153/2):a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;1. Kasten öldürme2. Cinsel saldırı3. Çocukların cinsel istismarı4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma,6. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar,7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar8. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casuslukb) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı suçları.c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 maddesinde tanımlanan zimmet suçu.d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.

16. *Ceza yargılamasında müdafiin sayısının belirlenmesiyle ilgili kurallar nelerdir?*
Cevap: Müdafi baro tarafından görevlendirilmişse birden fazla olamaz (CMK m.150). Buna karşılık şüpheli veya sanık veya onun yasal temsilcisi soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafii seçebilir (CMK m.149/1,189). Duruşmaya birden fazla müdafi aynı anda çıkabileceği gibi aralarında iş bölümü de yapabilirler (CMK m.189). Ancak yasa koyucu, soruşturma evresinde ifade almada müdafi sayısını "üç"le sınırlandırmıştır (CMK m.149/2). İfade alma dışındaki işlemlerde müdafi sayısına ilişkin bir sınırlama söz konusu değildir. Son olarak belirtmek gerekir ki; örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabilir (CMK m.149/2).

17. *Baro tarafından görevlendirilen zorunlu veya ihtiyari müdafinin hangi hallerde görevine son verilebilir?*
Cevap: Baro tarafından görevlendirilen zorunlu veya ihtiyari müdafi, 1)duruşmada hazır bulunmaz veya 2)vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya 3)görevini yerine getirmekten kaçınırsa hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafi görevlendirilmesi için gerekliişlemi yapar (CMK m.150). Ancak belirtelim ki müdafiin duruşmaya gelmemesi geçici bir nedenden kaynaklanıyorsa mahkemenin yeni bir müdafiin görevlendirilmesi için işlem yapması yerine oturumu ertelemesi gerekir.

Bireysel İddia Süjesi Olarak Mağdur

18. *Mağdur ve şikayetçinin soruşturma evresindeki hakları nelerdir?*
Cevap: Mağdur ile şikâyetçinin soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki hakları Yasa'da sayılmıştır (CMK m.234). Mağdur ile şikâyetçinin soruşturma evresindeki hakları şunlardır:1)Cumhuriyet savcısından delillerin toplanmasını isteme, 2) Soruşturmanın gizlilik veamacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme, 3) Vekilinden bağımsız olarak, soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla soruşturma dosyasını savcılıkta inceleme ve örnek alma (Yazı İşleri Hizmetleri Y. m.54), 4) Vekili bulunmaması hâlinde cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme, 5) Vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme, 6) Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda öngörülen usule göre itiraz hakkını kullanma (CMK m.173). 7) Soruşturma evresinde yapılacak olan keşifte hazır bulunma (CMK m.84).

19. *Kamu davasına katılma talebi kimler tarafından ve hangi sürelerde yapılabilir?*
Cevap: Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında yani iddianamenin kabul edilmesinden sonra hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler. Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır (CMK m.237). Soruşturma evresine katılma mümkün değildir.

20. *Mağdur ve şikayetçinin kovuşturma evresindeki hakları nelerdir?*
Cevap: Mağdur ile şikâyetçinin kovuşturma evresindeki hakları şunlardır: 1) Duruşmadan haberdar edilme, 2) Kamu davasına katılma, 3) Tutanak ve belgelerden örnek isteme, 4) Tanıkların davetini isteme, 5) Vekili bulunmaması hâlinde cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme, 6) Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 2 - Alıştırma Soruları

1)

Özel güvenlik hizmetinden yararlanmak için hangi yetkili birimden izin almak gerekir?

A)

Belediye başkanlığı

B)

Valilik

C)

Savcılık

D)

Cumhuriyet Başsavcılığı

E)

Cumhuriyet Başsavcı Başyardımcılığı

Çözüm :

Özel güvenlik hizmetinden yararlanılması, Özel Güvenlik Komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır.

Doğru cevap B şıkkıdır.

2)

Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı …….. mahkemeleri yetkilidir (CMK m.14/4). Yukarıda verilen cümledeki boşluğu doldurunuz.

A)

Ankara

B)

İstanbul

C)

İzmir

D)

Bursa

E)

Eskişehir

Çözüm :

Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı Ankara mahkemeleri yetkilidir (CMK m.14/4).

Doğru cevap A şıkkıdır.

3)

Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa hangi görevli mahkeme, yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler?

A)

Ortak yüksek görevli mahkeme

B)

Adli yüksek görevli mahkeme

C)

Asli yüksek görevli mahkeme

D)

Ceza yüksek görevli mahkeme

E)

Sulh yüksek görevli mahkeme

Çözüm :

Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa ortak yüksek görevli mahkeme, yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler (CMK m.17).

Doğru cevap A şıkkıdır.

4)

Aşağıdaki şıklardan hangileri avukatlık sıfatının kazanılabilmesi için gerekli koşullardır?

I-Türk vatandaşı olmak,

II- Hukuk öğrenimi görmüş olmak,

III-Avukatlık stajını bitirmiş olmak,

IV- Avukatlık sınavını başarmış olmak,

V-Baro bölgesinde ikametgâhı bulunmak,

VI-Avukatlığa engel bir durumu olmamak,

A) I-II-III
B) I-II-II-IV
C) II-II-V
D) III-IV-V-VI
E) I-II-III-IV-V-VI

Çözüm :

Avukatlık sıfatının kazanılabilmesi için gerekli koşullar şunlardır: 1)Türk vatandaşı olmak, 2)hukuk öğrenimi görmüş olmak, 3)avukatlık stajını bitirmiş olmak, 4) avukatlık sınavını başarmış olmak, 5)baro bölgesinde ikametgâhı bulunmak, 6)avukatlığa engel bir durumu olmamak (Av.K. m.3). Avukatlık mesleğini yapmaya yetkili olan herkes müdafi olarak ceza muhakemesinde görev alabilir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

5) Soruşturma evresinde hâkim tarafından verilmesi gereken kararlar aşağıdakilerden hangisi tarafından verilir?

A) Sulh Ceza Hakimliği
B) Asliye Ceza Mahkemesi
C) Ağır Ceza Mahkemesi
D) İstinaf Mahkemesi
E) Hakimler ve Savcılar Kurulu

Çözüm : Soruşturma evresinde hâkim tarafından verilmesi gereken kararlar sulh ceza hâkimliği tarafından verilir. Bu evrede görev yapan makam mahkeme olmayıp hâkimlik makamıdır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

6) Aşağıdaki suçlardan hangisi Ağır Ceza Mahkemesinin madde yönünden yetkisi dahilinde **değildir?**

A) Özel belgede sahtecilik
B) Resmi belgede sahtecilik
C) Hileli iflas
D) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar
E) On yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili davalar

Çözüm :

Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan yağma (m.148), irtikâp (m.250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m.204/2), nitelikli dolandırıcılık (m.158), hileli iflas (m.161) suçları, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısmının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332. maddeler hariç) ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmaktır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır (5235 sayılı Teşkilat K. m.12).

Özel belgede sahtecilik suçu bunlardan birisi değildir.

Doğru cevap A şıkkıdır.

7) Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet Başsavcılığının görevleri arasında **değildir?**

A) Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya (kolluğa) yaptırmak
B) Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak
C) Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek
D) Dokunulmazlığı kaldırılan milletvekillerini de görev suçlarından dolayı yargılamak
E) Cumhuriyet savcılıklarının yaş ve isim kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin hukuk davalarını açmak

Çözüm :

Cumhuriyet başsavcılığının görevleri şunlardır (5235 sayılı Teşkilat K. m.18/1):

• Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya (kolluğa) yaptırmak.

• Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,

• Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek (infaz işlemlerini yapmak ve infazı izlemek) (CGİK m.5),

• Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak. Örneğin Cumhuriyet savcılıklarının yaş ve isim kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin hukuk davalarını açma görev ve yetkisi vardır (Nüfus Hizmetleri K. m.36, HMK m.70).

Dokunulmazlığı kaldırılan milletvekillerini de görev suçlarından dolayı yargılama yetkisi ise yüce divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesine aittir.

Doğru cevap D şıkkıdır.

8) Aşağıdakilerden hangisi genel kolluğa örnektir?

A) Jandarma
B) Sahil güvenlik
C) Köy korucuları
D) Orman kolluğu
E) Gümrük kolluğu

Çözüm : Polis ve jandarma genel kolluğu oluşturur. Genel kolluğun yanı sıra özel bir yasayla belirli bir bölgede veya belirli bir konuda faaliyette bulunmak üzere kurulmuş özel kolluk birimleri de bulunmaktadır. Örneğin; köy korucuları, orman kolluğu, gümrük kolluğu, sahil güvenlik gibi. Özel kolluk kendi yasasına tabidir. Bu kolluk birimleri kamu görevlisi olarak çalışır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

9) Hâkimin Reddi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Hâkimin reddi istemini esastan inceleyecek makam da yine reddedilen hâkimin mensubu olduğu savcılıktır.
B) Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi en yakın bulunan asliye ceza mahkemesi incelemeyi yapar.
C) Reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde numara olarak kendisinden bir önceki daire incelemeyi yapar.
D) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır.
E) Ret istemi soruşturma evresinde görev yapan sulh ceza hâkimine karşı yapılmış ise red istemini numara itibarıyla kendisini takip eden ağır ceza hâkimi karara bağlar.

Çözüm : Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır. Ret isteminin kabulü hâlinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir (CMK m.27)
Doğru cevap D şıkkıdır.

10) Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa yetkili mahkeme nasıl belirlenir?

A) Ortak yüksek görevli mahkeme, yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.
B) Başsavcılıklar yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.
C) Savcılıklar yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.
D) Hakimler yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.
E) Adliye mahkemeleri yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler.

Çözüm :

Birden fazla mahkemenin kendisini aynı anda aynı suçun yargılamasında yer yönünden yetkili sayması hâlinde olumlu yetki uyuşmazlığı; iki veya daha fazla farklı yargı çevresindeki mahkemenin kendilerini yer yönünden yetkisiz sayması hâlinde ise olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkar. Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa ortak yüksek görevli mahkeme, yer yönünden yetkili mahkemeyi belirler (CMK m.17).

Doğru cevap A şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Soruşturmanın kurallara uygun olarak yürütülmesinden sorumlu olup soruşturmanın başında bulunan muhakeme süjesi aşağıdakilerden hangisidir?

a. Sulh Ceza Hakimi
b. Cumhuriyet Savcısı
c. Mahkeme Başkanı
d. Vali
e. İl/İlçe Emniyet Müdürü

2. Suç işlendikten sonra fiilin ve failin ortaya çıkartılması için faaliyet gösteren kolluk aşağıdakilerden hangisidir?

a. Adli kolluk
b. İdari kolluk
c. Siyasi kolluk
d. İstihbarat kolluğu
e. Önleyici kolluk

3. Eşine karşı, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suç işlediği şüphesi ile hakkında kamu davası açılan K.D., kural olarak aşağıdaki mahkemelerden hangisinde yargılanır?

a. Ticaret mahkemesi
b. Asliye ceza mahkemesi
c. Ağır ceza mahkemesi
d. Aile mahkemesi
e. Sulh hukuk mahkemesi

4. A'nın bir kamu kurumunun zararına olarak iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasını gerektiren nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği ileri sürülmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığı A hakkında gerçekleştirdiği soruşturma sonucunda, bu suçu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşmıştır. Bu durumda Cumhuriyet Savcılığının A hakkındaki kamu davasını açacağı madde yönünden yetkili (görevli) ceza mahkemesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Dava mutlaka aile mahkemesinde açılmalıdır.
b. Dava mutlaka asliye ceza mahkemesinde açılmalıdır.
c. Dava asliye veya ağır ceza mahkemelerinden herhangi birisinde açılmalıdır.
d. Dava aile mahkemesi veya asliye ceza mahkemesinden birinde açılmalıdır.
e. Dava mutlaka ağır ceza mahkemesinde açılmalıdır.

5. Türkiye'de işlenen suçlar bakımından suçun işlendiği yer belli değilse, aşağıdakilerden hangisi yetkili mahkemedir?

a. Sanığın son adresinin bulunduğu yer
b. Sanığın yerleşim yeri
c. Sanığın yakalandığı yer
d. Suç şüphesinin ilk ortaya çıktığı yer
e. İlk usul işleminin yapıldığı yer

6. A hakkında yağma suçundan kamu davası açılmıştır. Bir müdafiin yardımından faydalanmak isteyen A, avukat B'ye giderek kendisinin müdafiliğini yapmasını istemiştir. Oldukça iyi görünümlü olan A'dan iyi bir müdafilik ücreti alacağını düşünen B, önce bir dosyayı görmek istediğini sonrasında kararını kendisine bildireceğini söylemiştir. Daha sonra dava dosyasını görmek için mahkeme kalemine gittiğinde, kalemdeki memur, vekâletnamesi olmaksızın dava dosyasını görmesinin mümkün olmadığını söylemiştir. Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Avukatlar vekâletnameleri olmaksızın da dava dosyalarını inceleyebileceklerinden kalem memurunun ifadesi yanlıştır.
b. Avukatlar ancak müdafi sıfatını kazandıktan sonra dava dosyalarını inceleyebileceklerdir. Nitekim CMK m.153'de müdafiden söz edilmektedir. Bu nedenle kalem memurunun ifadesi doğrudur.
c. Müdafiler dava dosyasını ancak kamu davası açılmadan önce görebilirler. Bu nedenle memurun söylediği doğru; ancak gerekçesi yanlıştır.
d. Avukatlar hiçbir şekilde dava dosyalarını inceleyemeyeceklerinden, memurun söylediği doğru; ancak gerekçesi yanlıştır.
e. Avukatlar vekâletnameleri olmaksızın en fazla üç kez dava dosyasını inceleyebileceklerinden memurun söylediği husus yanlıştır.

7. Aşağıdakilerden hangisi bakımından zorunlu müdafilik söz konusu **değildir?**

a. Tutuklanma talebiyle sorguya sevkedilen 19 yaşındaki Ceren
b. 2 yıla kadar hapis cezası gerektiren bir suçtan yargılanan 16 yaşındaki Aysun
c. 4 yıldan 10 yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı yargılanan 22 yaşındaki Aylin
d. Akıl zayıflığı bulunan 19 yaşındaki Deniz
e. Yokluğunda duruşma yapılan ve iki yıla kadar hapis cezası ile yargılanan 20 yaşındaki kaçak sanık Beren

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. b	Yanıtınız yanlış ise "Savcılık Faaliyetinin ve Savcılık Makamının Hukuki Statüsü" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Savcının Yardımcısı Olarak Kolluk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. b	Yanıtınız yanlış ise "İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemelerinin Madde İtibariyle Yetkisi (Görev Alanı)" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. e	Yanıtınız yanlış ise "İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemelerinin Madde İtibariyle Yetkisi (Görev Alanı)" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. c	Yanıtınız yanlış ise "İlk Derece Adli Yargı Ceza Mahkemelerinin Yer Yönünden Yetkisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. a	Yanıtınız yanlış ise "Müdafiin Yetkileri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. c	Yanıtınız yanlış ise "Müdafiin Görevlendirilmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. d	Yanıtınız yanlış ise "Kamu Davasına Katılma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise "Doğrudan Doğruya Soru Sorma Yetkisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. d	Yanıtınız yanlış ise "Nispi Yargılama ve Bekletici Sorun Yapma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

3

Özet

Delil, ceza muhakemesinde uyuşmazlık konusu olayın ne şekilde gerçekleştiğini mahkeme önünde canlandırmaya yarayan araçlara denir. Ceza muhakemesindeki uyuşmazlık konusu olay, her zaman için geçmişte olup bitmiş bir olay olduğundan, onun nasıl gerçekleştiğini anlayabilmenin tek yolu delillerden faydalanmaktan geçmektedir. Bu itibarla ispata yarayan bu araçlara ispat vasıtaları da denilmektedir. Deliller değişik açılardan tasnife tabi tutulabilirler. Ancak en yaygın kullanılan sınıflandırma; beyan, belge, belirti delili şeklindeki ayrıma dayanır.

Eğer muhakemede uyuşmazlık konusu olayı yansıtan delil, bir kimsenin ifadesinden ibaretse beyan delilinden bahsedilir. Şüpheli/sanık beyanı, en önemli beyan delillerindendir. Nitekim çoğu kez şüpheli/sanık, olayı kendisinin gerçekleştirip gerçekleştirmediğini, gerçekleştirdiyse de bunun nasıl olduğunu en iyi bilen kimsedir. Şüphelinin beyanının kolluk veya savcı tarafından alınmasına ifade alma; hâkim veya mahkeme tarafından alınmasına ise sorgu denilir. İfade alma ve sorgu kanunda belirtildiği üzere kanuni şartlara uygun olarak ve hakları ilgili kimseye hatırlatılarak gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde hukuka aykırı delil elde edilmesi söz konusu olur ve alınan beyanlar muhakemede delil olarak kullanılamazlar. Bununla birlikte kimlik bilgileri haricinde şüpheli veya sanığın, ifade alma veya sorgu sırasında kendisine yöneltilen sorulara cevap verme zorunluluğunun bulunmadığını ve dolayısıyla susma hakkı olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir. Beyan delillerinden bir diğeri de tanık beyanıdır. Tanık, kendisi hakkında yürütülmeyen bir muhakemede, beş duyu organından herhangi biri veya birkaçı vasıtasıyla uyuşmazlık konusu olay hakkında bilgi sahibi olan kimseyi ifade etmektedir. Her ne kadar sanığın susma hakkı varsa da kural olarak tanığın tanıklık yapmaktan kaçınma gibi bir hakkı yoktur. Bu kuralın istisnasını ise yakın akrabalık ilişkisi veya mesleki faaliyet gibi sebeplerle tanıklıktan çekinme hakkına sahip olanlar oluşturur.

Eğer uyuşmazlık konusu olayın ne şekilde gerçekleştiğini yansıtan vasıta, bir yere yazılmış olan ve uyuşmazlık bakımından önemli bir içeriğe sahip yazıysa bu durumda belge delilinin varlığı söz konusu olur. Kural olarak belge delillerinin duruşma sırasında okunması zorunludur. Böylelikle uyuşmazlığın taraflarının ve duruşma salonunda bulunanların da belgenin içeriği hakkında bilgi sahibi olmalarına imkân tanınmış olur. Belirti delilleri ise olaydan arta kalan izleri ifade eder. Örneğin saç teli, lastik izi vs. hep birer belirti delilidir. Belirti delilleri çoğu kez keşfe tabi deliller olarak karşımıza çıkarlar.

Muhakeme sırasında, çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren konularda, görüşüne başvurulan kişiye bilirkişi denir. Kural olarak kovuşturma evresinde mahkeme veya hâkimin, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının kararı ile bilirkişiye başvurulur. Gerekçe gösterilerek, bilirkişi sayısının birden çok olarak belirlenmesi mümkündür. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda, bilirkişi dinlenemez. Keşif ise beş duyu organı aracılığıyla yani görerek, duyarak, koklayarak tadarak ve dokunarak belirti delilinin incelenmesi faaliyetidir. Keşifle belirti delilleri anlamlandırılır. Kişiler, nesneler ve olgular bu faaliyetin konusunu oluşturabilir.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 3: İspat Vasıtaları: Deliller

Delillere İlişkin Temel Bilgiler

Ceza Muhakemesi Yasası'nda deliller belirli bir başlık altında toplu olarak düzenlenmemiştir. CMK'nın "Tanık, Bilirkişi İncelemesi ve Keşif " başlığını taşıyan üçüncü kısmındaki (m.43-89) ve duruşmada "Delillerin Ortaya Konulması ve Tartışılması" başlığı altındaki hükümler (m.206-218) birlikte değerlendirildiğinde, delilleri beyan, belge ve belirti delilleri olarak sınıflandırmak mümkündür. Beyan delillerini de sanık beyanı, tanık beyanı ve sanıktan başka taraf (mağdur) beyanı olarak tasnif edebiliriz.

Beyan Delilleri

Sanık Beyanı

Şüphelinin beyanı, ifade ve sorgu olarak karşımıza çıkar. İfade ve sorgu, adli makamların suç işleme şüphesini bildirerek şüpheli veya sanıktan olaya ilişkin açıklama istemesidir. İfade alma, şüphelinin soruşturma evresinde kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından; sorgu ise şüpheli veya sanığın, soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak, hâkim veya mahkeme tarafından dinlenmesini ifade eder (CMK m.2; YGİY m.5). İstisnalar dışında soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, ifade tespiti görevini kolluğa verebileceği gibi kendisi de üstlenebilir (CMK m.161/1). Şüpheli, ifadesini alacak olan organı seçme hakkına sahip değildir. Cumhuriyet savcısı şüphelinin sulh ceza hâkimi tarafından dinlenmesini ve tutuklanmasını talep ettiğinde soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi de sorgu işlemi yapar. Sorgu, kovuşturma evresinde duruşmada mahkeme önünde mahkeme başkanı tarafından gerçekleştirilir. İfade ve sorgu usulü aynıdır. Her iki muhakeme işlemi de hangi muhakeme aşamasında kimin tarafından yapılırsa yapılsın CMK m.147'de öngörülen usule tabidir.

Bir suçun tespiti veya aydınlatılmasına yönelik olarak, müşteki ve suçtan zarar gören ile suç işleme şüphesi altında bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesine ve tutanağa geçirilmesine, bilgi alma denir (YGİY m.4). İfade veya sorgu, şüpheli ve sanık hakkında yapılan işlemlerdir. Bilgi alma ise suçtan zarar gören ile diğer kişiler hakkında söz konusu olabilir. Bilgi alma yöntemi, ifade alma ve sorgunun aksine, sıkı şekil şartlarına bağlanmamıştır (CMK m.169). Bir kişinin henüz adli makamlar suçlamada bulunmadan aniden ve kendiliğinden yaptığı açıklamalar da ifade alma sayılmaz.

İfadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi önce davetiye ile çağrılır; çağrılma nedeni açıkça belirtilir; gelmezse zorla getirileceği yazılır (CMK m.145). Çağrıya uymayan şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebilir. Hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunanlar hakkında davetiye çıkartılmadan zorla getirme kararı verilebilir.

Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir (CMK m.85). Yer göstermede, şüpheliden olayı anlatması veya olayla ilgili olarak sorulan sorulara cevap vermesi istenmektedir. Uygulamadaki bu şekliyle yer gösterme, olay yerinde yapılan ikinci bir ifade alma işlemidir. Bu ifade ilk ifade alma işlemi olmadığı için doğrulatma ifadesi niteliğindedir.

Yasak İfade Alma ve Sorgu Yöntemleri

Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Özgür iradeyi engelleyici yasak yöntemlerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez (CMK m.148/3). Özgür iradeyi engelleyici yasak yöntemler Yasa'da 1) bedensel veya ruhsal müdahaleler, 2) yasaya aykırı bir yarar vaadi olarak belirtilmiştir. Bu yöntemlere ifade ve sorgu işlemini yapan adli makamların başvurması yasaktır. Ancak öğretide, bilirkişinin raporunu yazabilmek için şüpheli veya sanığa soru sorduğu hâllerde de bu yönteme başvuramayacağı kabul edilmektedir. Bu yöntemlerin tanığın dinlenmesinde uygulanması da yasaktır.

Tanık Beyanı

Tanık, kendisine karşı yürütülmeyen bir ceza soruşturmasında, olay hakkında beş duyusu ile edindiği bilgiyi, adli makamlar huzurunda ifadesi ile açığa vuran kimsedir. Küçük çocuklar ve akıl hastaları da dâhil herkes tanık olma ehliyetine sahiptir. Delil olan kişinin kendisi olmayıp yaptığı açıklamalarıdır. Kişi, delil kaynağıdır. Tanığı dinlemeye yetkili merci, tanığa olaya ilişkin bildiklerini anlattırarak, sorular sorarak olayı anlamaya ve başka delillere ulaşmaya çalışır.

Tanık, ispat konusu olayı beş duyusuyla algılamış olabileceği gibi ispat konusu olaydan sonra olay mahallîne gelmiş veya başka kişilerden olayı duymuş da olabilir. Olayı dolaylı olarak anlatan kişilere, dolaylı tanık veya tanığın tanığı denilmektedir.

Tanığın Ödevleri

Hazır Bulunma: Tanıklık yapmak, kamu hukukundan doğan toplumsal bir ödevdir. Kişilerin tanıklık yapmaları suçun aydınlatılması bakımından toplumun menfaati gereğidir. Tanıklık yapma mecburiyeti Türk vatandaşlığına tabi olmanın bir sonucu olmayıp Türk yargısına tabi olmanın bir sonucudur. Bu nedenle ülkede bulunan ve Türk yargısına tabi olan yerli, yabancı herkes tanıklık yapmak zorundadır.

Bildikleri Doğru Olarak Söyleme: Tanık isteyerek veya zorla dinleneceği makamın önüne geldikten veya getirildikten sonra, tanıklıktan kaçınma hâlleri söz konusu değilse istenen konuda bildiklerini doğru olarak söylemek mecburiyetindedir. Yalancı tanıklık, TCK m.272'ye göre suçtur.

Yemin Etme: Tanıklar, tanıklıktan önce ve sonra ayrı ayrı belirli bir metne uygun olarak yüksek sesle tekrar etmek veya okumak suretiyle yemin eder. Gerektiğinde veya tanık olarak dinlenme konusunda herhangi bir tereddüt bulunduğunda yeminin sonraya bırakılması mümkündür (CMK m.54,55,56).

Tanığın Hakları

Tanıklıktan Çekinme Hakkı: Yasa'da tanıklıktan çekinme nedenleri üç grupta toplanmıştır. 1) Şüpheli ve sanıkla belirli bir yakınlığa sahip olma, 2) Belirli mesleki faaliyetlerin söz konusu olması, 3) Devlet sırrı oluşturan konuların bulunması.

Haklarını Öğrenme, Tazminat ve Masraf Alma Hakkı: Tanıkların, tanıklıktan çekinme (CMK m.45l); yeminden çekinme (CMK m.51); kendisi veya yakınları aleyhine tanıklıktan çekinme haklarını öğrenme (CMK m.48) hakkı vardır. Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrılan tanığa, kaybettiği zamanla orantılı bir tazminat verilir. Hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa tanığın yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri karşılanır (CMK m.61).

Tanığın Dinlenme Usulü ve Tanığa Sorulacak Sorular

Tanığın dinlenme usulü kovuşturma evresinde duruşma esas alınarak belirtilmiştir. Bu usul soruşturma evresinin ilkelerine uyduğu ölçüde soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından tanık dinlenmesinde de uygulanır. Kovuşturma evresinde duruşmada, her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir. Tanığa ilk önce kimliği ile ilgili bilgiler sorulur. Gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hâkimi aydınlatacak durumlara, özellikle şüpheli, sanık veya mağdur ile ilişkilerine dair sorular yöneltilir (CMK m.58/1). Bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların aydınlatılmasında tanıkların korumaya alınması son derece önemlidir. Bu suçlarla ilgili olarak kabul edilen tanık koruma programına göre, kimliğin saklanması mümkündür.

Tanıkların Birbirleriyle ve Sanıkla Yüzleştirilmesi

Yüzleştirme, ifadeleri birbirlerininki ile çelişen kişileri karşı karşıya getirmedir. Bu yolla ifade sahiplerinin ek açıklama yapmaları sağlanarak yeni ipuçları elde edilir ve beyanlardan hangisine itibar edilmesi gerektiğine karar verilir. Yüzleştirme kovuşturma evresinde mahkeme huzurunda yapılması gereken bir işlemdir. Ancak gecikmede tehlike olan hâllerde soruşturma evresinde tanıklar birbirleriyle ve sanıkla yüzleştirilebilirler (CMK m.52/1).

Belge Delilleri

Okunabilen ve olayı temsil eden her şey belge delili olarak adlandırılır. Görülmek ve dinlenmek suretiyle içeriği öğrenilen teknik aletleri belge delili olarak değil, keşif faaliyetinin konusu olan belirti olarak adlandırmak gerekir.

Soruşturma evresinde belge delilleri, arama ve elkoyma koruma tedbirleri sonucunda veya Cumhuriyet savcısının idari makamlardan talep etmesi üzerine dosyaya girerler ve savcı tarafından değerlendirilirler. Kovuşturma evresinde duruşmada ise dosyaya giren bütün belge delillerinin okunması ve hazır bulunanlarca tartışılması zorunludur (CMK m.215). Hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak içeriği Devlet sırrı niteliğindeki belgelerin mahkemece incelenmesi özel bir usule tabi tutulmuştur. Bir suç olgusuna ilişkin bilgileri içeren belgeler Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgeler, ancak mahkeme hâkimi veya kurulu tarafından incelenebilir. Bu belgelerde yer alan ve sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgiler, hâkim veya mahkeme başkanı tarafından tutanağa kaydettirilir (CMK m.125). Devlet sırrı kavramı Yasa'da m.47/1'de tanımlanmıştır. Hapis cezasının alt sınırı beş yıldan az olan suçlarla ilgili olan belgelerin okunmasında herhangi bir özellik bulunmamaktadır.

Soruşturma evresindeki birçok tutanak kovuşturma evresinde belirli şartlar altında belge delili olarak okunabilir. Örneğin, tanığın (CMK m.211,212), suç ortağının (CMK m.211) veya sanığın önceki ifadesini (CMK m.213) içeren tutanaklar, naip hâkim veya istinabe hâkimi aracılığıyla sorgusu yapılan sanığa, dinlenen tanığa ait tutanaklar duruşmada anlatılır. Bunun gibi muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adli sicil özetleri, sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler de duruşmada anlatılır. Sanığa veya mağdura ait kişisel verilerin yer aldığı belgelerin, açıkça istemeleri hâlinde kapalı oturumda anlatılmasına mahkemece karar verilebilir (CMK m.209). Belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine sorularak belge delilinin tartışılması sağlanır (CMK m.215).

Belirti Delilleri

Olaydan geriye kalan her türlü iz ve esere belirti denir. Sanığın iradesi dışında olaydan geriye kalan iz ve eserlere ise tabii (doğal) belirti denilir. Örneğin; kan, parmak izi, tükürük, saç, elbise parçası, ayak izleri ve fren izleri tabii belirtilerdir. Fail, çoğu zaman bu belirtileri olay yerinde bıraktığının farkında olmaz. Failin iradesi ile veya bir insan tarafından belirli olayları temsil etmek üzere hazırlanmış olan nesnelere ise suni (yapay) belirti denir. Olay yerinde bulunan düğme, tabanca, bıçak ve taşınan şapka gibi. Belirti delillerine, soruşturma evresinde olay yeri incelemesi sonucunda veya arama ya da elkoyma koruma tedbirleri sonucunda ulaşılır ve bu deliller ya bilirkişi incelemesine ya da keşfe konu olurlar. Olay yeri incelemesi, suç işlenen yerlerde, bilimsel ve teknik araştırma metotlarıyla suçun işlenme şekli, sebepleri ve faili hakkında bilgi verecek olan delillerin aranması, bulunması ve bunların muhafaza altına alınması için yapılan işlemlerin tümüdür.

Bilirkişi İncelemesi

Çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren bir konuda, kural olarak kovuşturma evresinde mahkeme veya hâkimin, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının kararı ile

görüsüne başvurulan kişiye bilirkişi denir(CMK m.63/1). Bilirkişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.

Bilirkişi Görüşünün Hukuki Niteliği

Bilirkişi raporu, bilirkişinin yaptığı tespitlere göre bazen delil, bazen de delilleri değerlendirme aracı olma özelliği gösterir. Örneğin, bilirkişi raporu, soyut olarak sorulan sorulara cevap verilmesi hâlinde delilleri değerlendirme aracı; bir belirti delili anlamlandırıldığında ise delildir. Bilirkişi raporu bazı hâllerde her iki işlevi birden gerçekleştirir. Bilirkişi raporu, delil özelliği taşımadığında duruşmada tartışmaya açılması gerekli olmayacaktır. Uygulamada bilirkişi raporunun içeriğine bakılmaksızın tüm raporlar aynı şekilde tartışmaya açılmakta ve değerlendirilmektedir.

Bilirkişiye Başvurma Mecburiyetinin Bulunmaması

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin görüşünün "alınmasına karar verilebilir" (CMK m.63). Bilirkişiliğin söz konusu olabilmesi için çözümü gereken konunun uzmanlığı gerektirmesi ve yetkili adli makamca görevlendirme yapılmış olması gerekir. Bilirkişiye başvurmayı gerektiren konunun çözümünün uzmanlık gerektirip gerekmediği konusunda bilirkişiyi görevlendirecek olan makam takdir hakkını kullanır. Kovuşturma evresinde mahkemenin konunun özel ve teknik bilgiyi gerektirip gerektirmediği konusunda verdiği kararlar kanun yolu muhakemesinde denetlenir. Kural olarak ceza muhakemesinde bilirkişiye başvurma mecburiyeti bulunmamakla beraber, bazı hâllerde kanunkoyucu bilirkişiye başvurmayı zorunlu kılmış olabilir. Örneğin para ve devlet tarafından çıkarılan tahvil ve Hazine bonosu gibi değerler üzerinde işlenen sahtecilik suçları söz konusu olduğunda, elkonulan para ve değerlerin hepsinin, bunların asıllarını tedavüle çıkaran kurumların merkez veya taşra birimlerine incelettirilmesi zorunludur. Yabancı devletlerin paraları ve değerleri hakkında da yetkili Türk makamlarının görüşlerinin alınmasına karar verilir (CMK m.73).

Önemli Bir Bilirkişi İncelemesi Olarak Ölünün Adli Muayenesi ve Otopsi

Adli muayene, ölünün dıştan muayene edilmesini ifade eder. Bu muayenede tıbbi belirtiler, ölüm zamanı ile nedenini tespit etmek için dış bulgular araştırılır (CMK m.86/1). Bu işlem, Cumhuriyet savcısının önünde ve bir hekim görevlendirilerek yapılır (CMK m.86/3). Otopsi, ölüm nedenini belirlemek için bir ölünün, uygun olduğu müddetçe baş, göğüs ve karnının açılması suretiyle yapılan incelemedir. Otopsi, Cumhuriyet savcısının önünde biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğer dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafi veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğunda otopsi işlemi tek hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir (CMK m.87/1,2). Ölümünden hemen önceki hastalığında öleni tedavi etmiş olan hekime, otopsi yapma görevi verilemez. Ancak bu hekimin otopsi sırasında hazır bulunması ve hastalık süreci hakkında bilgi vermesi istenebilir (CMK m.87/3).

Bilirkişinin Ödevleri

Bilirkişilik Yapma ve Hazır Bulunma: Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler (CMK m.65): 1)Yasaların belli konularda bilirkişilik yapmakla görevlendirdiği resmî bilirkişiler, 2) bilirkişilik bölge kurulu tarafından düzenlenen listeye giren gerçek ve tüzel kişiler (CMK m.64), 3) incelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler, 4) incelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar. Yasaların belli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı bulundukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar (CMK m.64/3).

Yemin Etme: Listelere kaydedilen bilirkişiler, bilirkişilik bölge kurulu veya bulunduğu yer il adlî yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler.

İnceleme Yapma ve Sonuçlarını Bildirme: Bilirkişi inceleme sonuçlarını görevlendirme kararında belirtilen süre içinde bilirkişi incelemesi talep eden makama bildirir. Bu süre üç ayı geçemez. Özel nedenlerle bu süre bilirkişinin istemi üzerine kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla üç ay daha uzatılabilir (CMK m.66/1).

Bilirkişinin Yetkileri

Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla şüpheli veya sanığın ya da onun dışındaki kişilerin bilgisine başvurabilir. Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin alanına girmeyen bir sorunun aydınlatılması için bilirkişinin, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Gerekli olması hâlinde bilirkişi, mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı aracılığıyla mağdur, şüpheli veya sanığa soru sorabilir. Ancak mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir.

Bilirkişilikten Çekinme ve Ücret Alma Hakkı: Hâkimin reddini gerektiren nedenler, bilirkişiler hakkında da geçerlidir.

Teknik Müşavir-Uzman Mütalaası

Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafi veya yasal temsilci yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilir. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez (CMK m.67/6).

Keşif

Keşif, beş duyu organı aracılığıyla yani görerek, duyarak, koklayarak tadarak ve dokunarak belirti delilinin incelenmesi faaliyetidir. Keşifle belirti delilleri

anlamlandırılır. Kişiler, nesneler, örneğin bir belge, ses ve görüntü tespit eden aletlerle yapılan kayıtlar, kişiler ve olgular bu faaliyetin konusunu oluşturabilir.

Keşfe Yetkili Olanlar

Keşif faaliyeti, kural olarak yargı (hâkim) faaliyetidir. Soruşturma evresinde ancak gecikmede tehlike olan hâllerde savcının keşif faaliyetini yapması kabul edilmiştir (CMK m.83). Kanaatimizce, gecikmede tehlike yoksa Cumhuriyet savcısı, sulh ceza hâkiminden keşif yapmasını talep edebilir (CMK m.162).

Keşfin Yerine Getirilmesi

Keşif faaliyeti esnasında şüpheli, sanık, müdafi, mağdur ve mağdurun avukatı hazır bulunabilir (CMK m.84). İşin geri bırakılmasına neden olmamak koşuluyla bu kişilere keşfin ne zaman yapılacağı duyurulur. Bu işlerde hazır bulunmaya hakkı olanlar, işin geri bırakılmasına neden olmamak koşuluyla işlerin yapılması gününden önce haberdar edilir. Hâkim veya mahkeme tutuklu şüpheli veya sanığın ancak zorunlu sayılan hâllerde keşifte hazır bulundurulmasına karar verebilir (CMK m.84). Keşif faaliyetinin sonucunu tutanağa geçirmek için bir zabıt kâtibi (yazman) da işlemde hazır bulunur. Acele hâllerde yemin verdirilerek bir kişiye bu görev verilebilir (CMK m.169/1).

Keşif faaliyeti keşfe konu olan şeyin özelliğine göre koklanır, dokunulur, görülür, dinlenir veya tadılır. Bu faaliyet sonucunda ulaşılan sonuçlar tutanağa geçirilir. Ayrıca tutanağa, keşfin konusunda bulunması umulan ancak bulunamayan iz ve eserlerin neler olduğu da (CMK m.83/2) yazılmalıdır. Hâkim veya Cumhuriyet savcısı keşif faaliyetinde, gerekiyorsa yardım alabilir.

Keşif Tutanaklarının Delil Değeri

Keşif faaliyeti soruşturma evresinde veya kovuşturma evresinde duruşma dışında yapılmış ise bu faaliyetin sonuçlarını içeren tutanak belge delili olarak duruşmada anlatılır (CMK m.209).

Sanığın Keşif Talebi

Soruşturma evresinde ifadesi alınan veya sorgusu yapılan şüpheli, keşif konusu olabilecek şeyin kaybolmasından korkuyorsa veya kendi üzerindeki şüphenin kalkmasına yardım edecekse, ifadesini alan savcıdan veya sorgusunu yapan sulh ceza hâkiminden keşif yapılmasını talep edebilir (CMK m.147/1-f). Şüphelinin sorguda kendi lehine olan delillerin toplanmasını isteme hakkı vardır.

Kendimizi Sınayalım

1. Suçluluğun hukuka uygun olan her tür delille ispat edilebildiği ve hakimin delilleri serbestçe takdir edebildiği delil sistemi aşağıdakilerden hangisidir?

a. Tahkik Sistemi
b. Kanuni delil sistemi
c. Vicdani delil sistemi
d. Şekli delil sistemi
e. Engizisyon sistemi

2. Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet Savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili dinlenmesine ne ad verilir?

a. İfade alma
b. Sorgu
c. Bilgi alma
d. Tanık dinleme
e. Bilgi toplama

3. Şüpheli veya sanığın, mahkeme veya hakim tarafından kendisine isnad edilen suçla ilgili dinlenmesine ne ad verilir?

a. İfade alma
b. Sorgu
c. Bilgi alma
d. Tanık dinleme
e. Bilgi toplama

4. I- Hakim
II- C. Savcısı
III- Kolluk

Yukarıdakilerden hangileri tanıkları dinlemeden önce yemin verdirme yetkisine sahiptir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. I ve II
d. II ve III
e. I, II ve II

5. I- Hakim
II- C. Savcısı
III- Kolluk

Yukarıdakilerden hangileri tanıkları yemine veya tanıklığa zorlamak için üç aya kadar disiplin hapsine karar verebilir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. I ve II
d. II ve III
e. I, II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi sanığın yakını olması sebebiyle tanıklıktan çekilebilecek kimselerden biri **değildir?**

a. Eski eşi
b. Nişanlısı
c. Kayınbabası
d. En yakın arkadaşı
e. Evlatlığı

7. Aşağıdakilerden hangisi meslekleri nedeniyle tanıklıktan çekilebilecek kimselerden biri **değildir?**

a. Avukat
b. Eczacı
c. Akademisyen
d. Noter
e. Ebe

8. Aşağıdakilerden hangisi belirti delillerinden biridir?

a. Olay yerinde bulunan saç teli
b. Sanık beyanı
c. Tanık beyanı
d. Savcılıktaki ifade tutanağı
e. Kollukta alınan ifade tutanağı

9. Ölünün dıştan muayenesine ne ad verilir?

a. Otopsi
b. Adli muayene
c. Keşif
d. Tatbikat
e. Yer gösterme

10. Deliller üzerinde beş duyu organıyla gerçekleştirilen algılamalara ne ad verilir?

a. Yer gösterme
b. Otopsi
c. Erken dinleme
d. Keşif
e. Tatbikat

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. c	Yanıtınız yanlış ise "Delillere İlişkin Genel Açıklamalar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Sanık Beyanı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. b	Yanıtınız yanlış ise "Sanık Beyanı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. c	Yanıtınız yanlış ise "Yemin Etme" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. a	Yanıtınız yanlış ise "Tanığın Beyanda Bulunmaktan ve Yeminden Kaçınmasının Yaptırımı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. d	Yanıtınız yanlış ise "Tanıklıktan Çekinme Hakkı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. c	Yanıtınız yanlış ise "Tanıklıktan Çekinme Hakkı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. a	Yanıtınız yanlış ise "Belirti Delileri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. b	Yanıtınız yanlış ise "Önemli Bir Bilirkişi İncelemesi Olarak Ölünün Adli Muayenesi ve Otopsi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. d	Yanıtınız yanlış ise "Keşif" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

4

Özet

Koruma tedbirleri, ceza muhakemesinde delil elde etmek, sanığı duruşmada hazır bulundurmak veya hükmün infazını teminat altına almak amaçlarından birine ya da bir kaçına ulaşmak için gerçekleştirilen ve temel haklara müdahale teşkil eden muhakeme işlemleridir. Koruma tedbirleri geçicidir ve muhakeme hukuku açısından araç olma özelliği gösterirler. Koruma tedbirlerinin geçici olması, haklı bir neden kalmadığında ya da hüküm verildiğinde veya öngörülen üst süre dolduğunda koruma tedbirinin sona ermesi demektir. Koruma tedbirlerinin araç olması ise tedbire başvurmanın amaç değil başka bir işlemin gerçekleşmesine yarayacak olmasıdır. Kanunda her bir koruma tedbirinin koşulları ayrı ayrı belirlenmiştir. Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar ise şunlardır: Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması, suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması, gecikmede tehlike bulunması, tedbire başvurulmasının haklı görünmesi ve koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması.

Yakalama kural olarak hakim kararı olmaksızın kişinin hareket serbestisinin kısıtlanmasıdır. Genel kural bu olmakla birlikte yakalama emri üzerine gerçekleştirilen yakalamalarda hâkim kararı üzerine de yakalama işleminin yapılabilmesi mümkündür. Yakalama herkes tarafından gerçekleştirilebilecek bir koruma tedbiridir. Örneğin kişiye suç işlerken rastlanması durumunda herkes tarafından yakalama yapılabilir. Kolluk görevlileri doğrudan doğruya yakaladıkları ya da yakalandıktan sonra kendilerine teslim edilen kişileri, öncelikli işlemleri gerçekleştirdikten sonra derhâl C. savcısına bildirirler. Bu kimseler C. savcısı tarafından serbest bırakılmazsa, gerekli soruşturma işlemlerinin yapılabilmesi için gözaltına alınır. Kural olarak gözaltı süresi 24 saattir. Toplu olarak işlenen suçlarda ise bu süre, zorunlu durumlara bağlı olarak her defasında bir günü geçmemek üzere üç gün daha uzatılabilir. Bu süre toplamda dört günü geçemez.

Tutuklama kural olarak bir yargılama makamı kararı üzerine kişinin hareket serbestisinin kısıtlanmasıdır. Tutuklama kararının verilebilmesi için birtakım maddi koşulların gerçekleşmesi gereklidir. Bunlardan ilki kuvvetli şüphenin varlığıdır. Bu bağlamda bir kimsenin tutuklanabilmesi için o kimsenin kendisine isnat edilen suçu işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunması gerekir. Bunun dışında ayrıca bir de delilleri karartma veya kaçma tehlikesi şeklindeki tutuklama sebeplerinden birisi bulunmalıdır. Ancak kanunda belirtilen karine suçlardan birisine ilişkin yürütülen bir muhakeme faaliyeti sırasında kuvvetli şüphenin varlığı tutuklama için yeterlidir. Bu durumda ayrıca bir de somut bir tutuklama nedeninin bulunması gerekmez. Nitekim böyle hâllerde kanun koyucu karine olarak bir tutuklama nedeninin var olduğunu kabul etmiştir.

Ceza Muhakemesi Yasası'nda, tutuklukta geçecek süreler suçun ağırlığına göre farklı belirlenmiştir. Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hâllerde gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir (CMK m.102/1). Toplam süre en çok bir yıl altı ay olacaktır. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez. Dolayısıyla ağır cezalık suçlarda toplam tutukluluk süresi suçuna göre; 2 yıl+3 yıl= 5 yıl veya 2 yıl+5 yıl=7 yıldan fazla olamayacaktır. Kanun yolu aşamasında geçen tutukluluk sürelerinin yukarıda belirtilen sürelerin hesabında göz önüne alınıp alınmayacağı tartışmalıdır. Yargıtayın temyiz kanun yolu aşamasında geçen sürelerin tutukluluktaki makul süreden sayılmayacağı yönünde kararı bulunmaktadır.

Adli kontrol CMK'da tutuklamaya alternatif olarak öngörülmüş, tutuklamaya nazaran daha hafif nitelikteki yükümlülüklerden oluşan bir koruma tedbiridir. Adli kontrole başvurulabilmesinin koşulları tutuklamanın koşullarına tabi kılınmıştır. Bu nedenle adli kontrole başvurulabilmesi için de kuvvetli şüphenin varlı ve bir tutuklama nedeninin bulunması gereklidir. CMK m.100'deki katalog suçlar bakımından ise kuvvetli şüphenin varlığı adli kontrole başvurulabilmesi bakımından yeterlidir. Adli kontrole soruşturma evresinde savcının talebi üzerine sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde ise savcının talebi üzerine veya re'sen mahkeme karar vermektedir.

Adli kontrol kapsamında kanunda öngörülen yükümlülükler şunlardır: 1)Yurt dışına çıkamama, 2)hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurma, 3)hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde mesleki uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uyma, 4)her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamama ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etme, 5) özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olma ve bunları kabul etme, 6)şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırma, 7)silah bulunduramama veya taşıyamama, gerektiğinde sahip olunan silahları makbuz karşılığında adli emanete teslim etme, 8)Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere ayni veya kişisel güvenceye bağlama, 9)aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence verme, 10)konutunu terk etmeme, 11)belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme, 12) belirlenen yer veya bölgelere gitmeme.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 4: Koruma Tedbirleri-1

Koruma Tedbirlerine İlişkin Temel Bilgiler

Koruma Tedbiri Kavramı

Ceza muhakemesinde yargılamanın yapılabilmesi veya ileride verilecek hükmün yerine getirilebilmesi amacıyla bazı önlemlere başvurulması gerekebilir. Bu amaçlar arasında, şüpheli veya sanığın hazır bulunmasını veya delillerin karartılmamasını güvencelemek başta gelir. Bu amaçları gerçekleştirme ise ceza muhakemesi süjelerine, özellikle bir suç işlemiş olmakla suçlanan kişiye ya da eşyaya karşı zor kullanılmasını gerektirir. Bir veya birden fazla temel hakka müdahale teşkil eden bu tedbirlere koruma tedbirleri denir.

Koruma Tedbirlerinin Özellikleri

Koruma tedbirleri geçicidir ve muhakeme hukuku açısından araç (vasıta) olma özelliği gösterirler. Koruma tedbirlerinin geçici olması, haklı bir neden kalmadığında ya da hüküm verildiğinde veya öngörülen üst süre dolduğunda koruma tedbirinin sona ermesi demektir. Koruma tedbirlerinin araç olması, tedbirin amaç değil başka bir işlemin gerçekleştirilmesini sağlayacak araç olmasını ifade eder.

Koruma Tedbirlerinin Önşartları

Yasa'da her bir koruma tedbirinin şartları ayrı ayrı belirlenmiştir. Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar ise şunlardır: 1)Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması, 2)suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması, 3) gecikmede tehlike bulunması, 4)tedbire başvurulmasının haklı görünmesi ve 5)koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması.

Yakalama-Gözaltı

Yakalama idari (önleyici) veya adli nitelikte olabilir. İdari (önleme) yakalaması, polisin kişilerin huzurunu, güvenliğini, canını ve malını korumak amacıyla yaptığı yakalamadır. Adli yakalama, suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alınma işleminden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını ifade eder (YGİY m.4). Yakalamada kişi fiilen denetim altında tutulur. Yakalama, yakalananın en yakın karakola gelmesi talebiyle icra edilir. Bu nedenle yakalama, Yasa'da belirtilen hâllerde şüphelinin özgürlüğünün kısıtlandığı andan kolluk tarafından durumun bildirilmesi üzerine Cumhuriyet savcılığınca gözaltına alma veya serbest bırakma kararı verilmesine kadar devam eder (CMK m.91/2). Adli yakalama işlemi fiili durumdan kaynaklanabileceği gibi yazılı bir karara da dayanabilir. Birinci hâlde fiili yakalamadan, ikinci hâlde ise müzekkereli yakalamadan söz edilir.

Fiili Yakalamanın Koşulları

Resmi Sıfatı Bulunmayan Kişilere Özgü Koşullar: Resmî sıfatı bulunmayan kişilerin şu hâllerde suç faillerinin özgürlüğünü kısıtlama yani yakalama yetkisi kabul edilmiştir (CMK m.90/1): 1)Kişiye suçu işlerken (suçüstünde) rastlama (gerçek suçüstü hâli), 2)suçüstü bir fiilden dolayı izlenen bir kişinin kaçma olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması (CMK m.90/1).

Resmi Sıfatı Bulunanlara Özgü Koşullar: Kolluk görevlilerine herkese tanınan yetki dışında ek bir yakalama yetkisi tanınmıştır. Kolluk görevlileri şu koşullarla da yakalamaya başvurabilirler: 1) Tutuklama kararı (CMK m.100) veya yakalama emri (CMK m.98) verilmesini gerektiren bir hâl bulunması, 2) gecikmesinde sakınca olması ve 3) Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma olanağının bulunmaması. Bu üç şart bir arada bulunduğunda kolluk doğrudan doğruya yakalama yapabilir. Belirtelim ki bu hâllerde suçüstü durumu bulunması aranmaz (CMK m.90/2).

Yakalamanın Hükümleri ve Sona Ermesi

Yakalama, kişinin denetim ve gözetim altına alınmasıdır. Yakalamanın belli bir şekli yoktur. Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye derhâl yasal haklarını bildirir (CMK m.90/4). Yakalama sadece kaçanı engelleme yetkisi veren bir koruma tedbiridir. Bu amaçla ancak yakalananın direnmesi durumunda her türlü tedbir alınabilir ve zor kullanılabilir (PVSK m.13/3; CMK m.90/4). Zor kullanma, somut olayda zorunlu ve olayın ağırlığıyla orantılı olmalıdır (PVSK ek m.6/2). Yakalamayı gerçekleştirirken PVSK m.16 kapsamında polisin belli koşullar altında silah kullanmasına cevaz verilmiştir. Gözaltı Yönetmeliği'ne göre, yakalanan kişinin kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önlemek amacıyla kaba üst araması yapılarak, silah ve bunun gibi unsurlardan arındırılması sağlanır. Yakalama sırasında suçun iz, emare, eser ve delillerinin yok edilmesini veya bozulmasını önleyecek tedbirler alınır (YGİY m.6/2,3). Belirtelim ki resmî sıfatı bulunmayan kişiler de, resmi makamlar ölçüsünde tedbir almaya ve zor kullanmaya yetkilidirler. Gözaltı Yönetmeliği m.6/4'e göre, yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama nedeni ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer yasal hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir (Ay m.19/4). Şüpheli yakalandığında, gözaltına alındığında veya gözaltı süresi uzatıldığında, Cumhuriyet savcısının emriyle bir yakınına veya belirlediği bir kişiye gecikmeksizin haber verilir.

Yakalamanın sadece gündüz yapılabileceğine ilişkin bir kural Yasa'da yer almamaktadır. Bu nedenle yakalama gece vakti de yapılabilir. Ancak yakalanacak kişi ev, dükkân gibi kapalı bir yerde bulunuyor ve kendi iradesiyle dışarı çıkmıyorsa buralara yakalama amacıyla girilmesi bir aramadır. Bu gibi durumlarda, aramanın koşullarının gerçekleşmiş olması gerekir. Bu koşulların başında hâkim kararının bulunması gelir (CMK m.116).

Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır.

Gözaltına Alma

Kolluk, resmî sıfatı bulunmayanlar tarafından yakalanıp kendisine teslim edilen veya doğrudan doğruya kendisinin yakaladığı kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi vermek ve onun emri doğrultusunda işlem yapmakla yükümlüdür (CMK m.90/5). Durum kendisine bildirilen Cumhuriyet savcısı, yakalananın serbest bırakılmasına karar verebileceği gibi soruşturmanın tamamlanması için yakalananın gözaltına alınmasına da karar verebilir (CMK m.91/1). Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır (CMK m.91/2). O hâlde gözaltı yakalamadan sonra, savcının yazılı emriyle (kararıyla) geçilen hukuki durumu anlatmaktadır.

Yakalanan kişi gözaltına alınacak olduğunda veya zor kullanılarak yakalanması hâllerinde hekim kontrolünden geçirilerek yakalanma anındaki sağlık durumu belirlenir. Bu kontrol gözaltı sona erdiğinde ve şüphelinin yeri değiştirildiğinde de yapılır (YGİY m.9). Gözaltı biriminde şüpheli nezarethaneye koyulmadan önce usulünce aranır. Kendisine zarar verebilecek kemer, kravat, ip, kesici ve delici alet gibi nesnelerden arındırılır.

Gözaltı Süresi ve Hakim Önüne Çıkarma: Gözaltı süresi, bireysel olarak işlenen suçlarda, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre, on iki saatten fazla olamaz (CMK m.91/1, Ay m.19). O hâlde kişinin yakalanmasıyla başlayan süreç, gözaltı ve yol süresiyle birlikte en fazla otuz altı saate kadar uzayabilir. Gözaltı süresi, toplu olarak işlenen suçlarda daha uzun olabilir. Toplu suç, aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçtur (CMK 2/1- k). Toplu suçlarda gözaltı, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılabilir. Bunun için Cumhuriyet savcısı tarafından yazılı emir verilmesi gerekir. Kolluk, gözaltı süresini uzatamaz. Gözaltı süresinin uzatılması emri, gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir (CMK m.91/3, Ay m.19). Toplu suçlarda gözaltı süresi çekirdek süre ve uzatmalarla birlikte en fazla dört gün olabilir.

Gözaltına alınan kişi işlemler tamamlandıktan sonra serbest bırakılabilir veya bırakılmazsa gözaltı süresi bitmeden sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafi de hazır bulunur (CMK m.91/6). Cumhuriyet savcısı şüphelinin sadece sorguya çekilmesini talep edebileceği gibi sorgu sonunda tutuklamaya karar verilmesini de sulh ceza hâkiminden isteyebilir.

Kolluk Amirince Gözaltı Kararı Verilmesi: Kanun koyucu, iç güvenlik yasası olarak bilinen kanunla CMK'nın 91. maddesine ekleme yapmış ve belirli koşullar altında kolluk amirince de gözaltı kararı verilebilmesine imkan tanımıştır. Bu bağlamda suçüstü halleriyle sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında 91. Maddede belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir (CMK m.91/4).

Tekrar Yakalama Yasağı: Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında, yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı bulunmadıkça tekrar aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz (CMK m.91/5).

Yakalama İşleminin ve Gözaltına İlişkin Kararın Denetlenmesi: Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafi veya yasal temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımı, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir.

Tutuklama

Tutuklama, suçlu olduğu konusunda henüz kesin hüküm bulunmayan ancak suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişinin özgürlüğünün hâkim kararıyla geçici olarak kaldırılmasıdır. Tutuklamanın amacı, ceza muhakemesinde şüpheli veya sanığın hazır bulundurulmasını temin ederek muhakemenin gerçekleştirilebilmesini ya da muhtemel bir mahkûmiyetin ileride yerine getirilebilmesini sağlamaktır. Bu durumdaki kişiye, tutuklu (mevkuf), içinde bulunulan yasal duruma ise tutukluluk (mevkufiyet) denilmektedir.

Tutuklamanın Maddi Koşulları

Tutuklama, ihtiyari bir koruma tedbiridir. Tutuklama mecburiyeti yoktur. Tutuklamanın iki maddi koşulu vardır:

- Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması,
- Yasa'da gösterilen tutuklama nedenlerinden birinin gerçekleşmesi.

Tutuklama kararı verilebilmesi için bu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Bazı suçlardan dolayı tutuklama kararı verilebilmesi için tutuklama sebeplerinin varlığı aranmaz. Bu suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin (kuvvetli delillerin) varlığı aynı zamanda tutuklama nedenlerinin varlığına karine olarak kabul edilebilir (CMK m.100/3).

Tutuklamanın Biçimsel Koşulları

Tutuklama Yasağının Bulunmaması: Sadece adlî para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez (CMK m.100/4).

Muhakeme Şartının Gerçekleşmesi: Muhakemenin yapılabilmesi olumlu veya olumsuz bir şarta bağlıysa tutuklama için önce bu şartın gerçekleşmiş olması aranmalıdır. Çünkü tutuklama, muhakemenin yapılabilmesi için başvurulan bir koruma tedbiridir. Şartın gerçekleşmemesi nedeniyle muhakeme yapılamayacaksa böyle bir tedbire başvurmak da anlamsız ve haksız olur. Ancak durum şüpheli ise tutuklama söz konusu olabilir.

Güvence Belgesi Verilmemiş Olması: Mahkeme, bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilmesi uygun bulunmayan sanık yani gaip (CMK m.244/1) veya hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kedisine ulaşılamayan kişi yani kaçak (CMK m.247/1) hakkında duruşmaya gelmesi hâlinde tutuklanmayacağı hususunda güvence belgesi verilebilir. Güvence belgesi verilen sanık duruşmaya geldiğinde hakkında tutuklama kararı verilemez.

Tutuklamanın Orantılı Olması: Soruşturma konusu fiilin (işin) önemi ve uygulanabilecek ceza veya güvenlik tedbiri dikkate alındığında tutuklama haksızlığa sebep olabilecekse tutuklamaya karar verilemez.

Hakim veya Mahkeme Kararı Bulunması: Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından karar verilir (CMK m.101/1, 162). Gecikmesinde tehlike varsa sulh ceza hâkiminin de talep olmaksızın yani re'sen tutuklama kararı vermesi mümkündür (CMK m.163). Tutuklama ve adli kontrol tedbirlerine hiçbir hâlde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilemez. Bu tedbirlere ancak hâkim kararı ile başvurulabilir.

Tutukluluk Süresi

Ceza Muhakemesi Yasası'nda, tutuklukta geçecek süreler suçun ağırlığına göre farklı belirlenmiştir. Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde yani asliye ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hâllerde gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir (CMK m.102/1). Asliye ceza mahkemesinin görevine giren işlerde toplam tutukluluk süresi en çok bir yıl altı ay olacaktır. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez. Dolayısıyla ağır cezalık suçlarda toplam tutukluluk süresi suçuna göre; 2 yıl+3 yıl= 5 yıl veya 2 yıl+5 yıl=7 yıldan fazla olamayacaktır.

Uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafiin görüşleri alındıktan sonra verilir (CMK m.102/3). Tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir (CMK m.109/7).

Tutuklamaya İlişkin Kararlara Karşı Kanun Yolu

Kişi özgürlüğünü kaldırmaya yönelik çok ağır bir önlem olması nedeniyle tutuklamaya karşı kanun yoluna başvurulabilir (Ay m.19/8). Tutuklama kararına (CMK m.101/5), tutukluluğun devamına, tutukluluğun kaldırılmasına veya tutuklama yerine adli kontrol uygulanmasına ilişkin kararlara karşı itiraz edilebilir (CMK m.105,104/2).

Tutukluluğun Denetlenmesi ve Sona Ermesi

Yasa Gereğince Denetlenme: Yasa'ya göre, Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresinde tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa şüpheliyi re'sen serbest bırakır (CMK m.103/2). Tutuklama kararları kural olarak en çok otuz gün hüküm ifade eder. Soruşturma evresinde, sulh ceza hâkiminin zorunlu savcı olarak görev yaptığı hâller hariç sulh ceza hâkiminin re'sen şüphelinin serbest bırakılmasına karar vermesi söz konusu değildir (CMK m.163). Bu evrede de en geç otuz günün sonunda Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından tutukluluğun devamı konusunda karar verilmelidir (CMK m.108/1). Aynı hakka şüpheli (ve/veya müdafii) de sahiptir (CMK m.108/2). Kovuşturma evresinde tutukluluk hâlinin devam edip etmeyeceğine mahkeme karar verir. CMK m.108/3 gereğince, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine, her oturumda (celsede) veya koşullar gerçekleştiğinde oturumlar arasında ya da otuzar günlük süreler içinde re'sen karar verilir. Şüpheli ve sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinde her zaman herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın salıverilmesini isteme hakkı bulunmaktadır (CMK m.104/1). Bu talepler soruşturma evresinde sulh ceza hâkimince, kovuşturma evresinde mahkemece değerlendirilecek ve tutuklamanın koşullarının ortadan kalktığı tespit edildiğinde tahliyeye, devam ettiği tespit edildiğinde ise tutukluluğun devamına karar verilecektir (CMK m.104).

Tahliye Talebiyle Denetleme: Soruşturma evresinde şüpheli (ve/veya müdafi) salıverilmesini sulh ceza hâkiminden talep eder (CMK m.104). Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, tahliye talebi üzerine CMK m.105/1'e göre, "Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne veya reddine karar verir". Kovuşturma evresinde Cumhuriyet savıcısı veya sanık veya müdafi tarafından duruşmada tahliye talebinde bulunulabilir. Duruşmada kararların verilme usulünü düzenleyen CMK m.33 gereğince Cumhuriyet savcısının ve duruşmada hazır bulunan diğer ilgililerin yani katılanın ve/veya vekilinin görüşü alındıktan sonra yani bu kişiler dinlendikten sonra tahliye konusu karara bağlanır. Ceza Muhakemesi Yasası m.105'e göre kovuşturma evresinde oturum (duruşma) dışında Cumhuriyet savcısı veya sanık veya müdafi tarafından tahliye talebinde bulunulmuş olabilir. Bu talebe

ilişkin karar Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmadan verilecektir (CMK m.105/1).

Adli Kontrol Talebiyle Denetleme: Soruşturma evresinde hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve müdafiinin de adli kontrol talep ederek tahliye talebinde bulunma hakkı vardır (CMK m.103/1 son cümle). Bu talep de Cumhuriyet savcısının görüşü alındıktan sonra üç gün içinde karara bağlanır (CMK m.105). Yasa'da Cumhuriyet savcısının görüşünün adli kontrolle tahliye talep eden şüpheliye bildirilmesi öngörülmemiştir. Çelişmeli muhakeme ilkesi bakımından bu husus eleştiriye açıktır. Kovuşturma evresinde duruşmada Cumhuriyet savcısı, şüpheli ve müdafi adli kontrol talep ederek tahliye talebinde bulunabilir. Bu talebin oturumda yapılması hâlinde CMK m.33'e göre hazır bulunanlar talebe ilişkin olarak dinlenecektir. CMK m.105/1 gereğince, adli kontrolle tahliye talebi duruşma dışında da incelenir. Bu hükme göre, karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz.

Adli Kontrol

Tutuklama gibi ağır bir tedbir yerine, daha hafif tedbirlerle şüphelinin veya sanığın kaçmasını veya delilleri karartmasını önlemenin mümkün olması durumunda, tutuklamaya başvurulmaz. Tutuklamanın işlevini görecek alternatif tedbirlere adli kontrol adı verilmiştir. Adli kontrol, şüpheli veya sanığın Yasa'da gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir (CMK m.109/3).

Adli Kontrol Uygulanabilmesinin Koşulları

Adli kontrol, tutuklama koruma tedbiri yerine uygulanan bir tedbirdir. Bu nedenle tedbirin uygulanabilmesi için gerekli olan tek şart tutuklamanın koşullarının gerçekleşmiş olmasıdır. Tutuklama yasağı öngörülen hâllerde de adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir (CMK m.109/2). CMK m.102'de gösterilen yasal tutukluluk süreleri dolduğu için salıverilenler hakkında da adli kontrol uygulanabilir (CMK m.109/7). Bu hâlde tutukluluk süresi sona ermiş ancak tutuklama koşulları devam ediyor olmalıdır.

Adli Kontrol Tedbirinin Kapsayabileceği Yükümlülükler

Adli kontrol, şüphelinin yurt dışına çıkamama (Ay m.23/5), hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurma, hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde mesleki uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uyma gibi kanunda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir (CMK m.109/3).

Adli Kontrol Kararı Vermeye Yetkili Merciler

Adli kontrol tedbirine, soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi karar verir (CMK m.110/1,162). Kovuşturma evresinde adli kontrol tedbirine, gerekli görüldüğünde mahkeme karar verir (CMK m.110/3). Mahkeme bu tedbire Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya talep olmadan yani re'sen karar verebilir. Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme bir adli kontrol uygulaması esnasında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir, kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir (CMK m.109/2). Şüpheli de adli kontrol tedbirindeki yükümlülüklerin değiştirilmesini, bütünüyle veya kısmen kaldırılmasını, bu yükümlülüklerden bazılarından geçici olarak muaf tutulmasını soruşturma evresinde sulh ceza hâkiminden, kovuşturma evresinden mahkemeden isteyebilir. Bu hâlde hâkim veya mahkeme Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra beş gün içinde karar verir (CMK m.111/1).

Adli Kontrol Kararının Kaldırılması

Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrolün artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa re'sen adli kontrolü kaldırarak şüpheliyi serbest bırakır. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır (CMK m.103/2).

Adli Kontrol Kararına Karşı Kanun Yolu

Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir (CMK m.11/2). Kararın hangi merciden verildiği önem taşımamaktadır. Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimince, kovuşturma evresinde mahkemece verilen adli kontrole ilişkin tüm kararlara karşı itiraz kanun yolu açıktır.

Adli Kontrol Kararının İçerdiği Yükümlülüklere Uymamanın Yaptırımı

Adlî kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir. Bu hüküm, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz (CMK m.112).

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 4: Koruma Tedbirleri-I

Koruma Tedbirlerine İlişkin Temel Bilgiler

1. *Koruma tedbirlerinin geçici olması ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.*
Cevap: Koruma tedbirleri geçicidir ve muhakeme hukuku açısından araç (vasıta) olma özelliği gösterirler. Koruma tedbirlerinin geçici olması, haklı bir neden kalmadığında ya da hüküm verildiğinde veya öngörülen üst süre dolduğunda koruma tedbirinin sona ermesi demektir.

2. *Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar nelerdir?*
Cevap: Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar ise şunlardır: 1)Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması, 2)suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması, 3)gecikmede tehlike bulunması, 4)tedbire başvurulmasının haklı görünmesi ve 5)koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması.

Yakalama-Gözaltı

3. *Yakalama niteliklerine göre kaça ayrılır, özellikleri nelerdir?*
Cevap: Yakalama idari (önleyici) veya adli nitelikte olabilir. İdari (önleme) yakalaması, polisin kişilerin huzurunu, güvenliğini, canını ve malını korumak amacıyla yaptığı yakalamadır. Adli yakalama, suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alınma işleminden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını ifade eder.

4. *Resmi sıfatı olmayan kişilerin yakalama yetkisi hangi koşullarda bulunur?*
Cevap: Resmî sıfatı bulunmayan kişilerin şu hâllerde suç faillerinin özgürlüğünü kısıtlama yani yakalama yetkisi kabul edilmiştir (CMK m.90/1): 1)Kişiye suçu işlerken (suçüstünde) rastlama (gerçek suçüstü hâli), 2)suçüstü bir fiilden dolayı izlenen bir kişinin kaçma olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması (CMK m.90/1).

5. *Kolluk görevlilerine özgü yakalama koşulları nelerdir?*
Cevap: Kolluk görevlilerine herkese tanınan yetki dışında ek bir yakalama yetkisi tanınmıştır. Kolluk görevlileri şu koşullarla da yakalamaya başvurabilirler: 1)Tutuklama kararı (CMK m.100) veya yakalama emri (CMK m.98) verilmesini gerektiren bir hâl bulunması, 2)gecikmesinde sakınca olması ve 3)Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma olanağının bulunmaması. Bu üç şart bir arada bulunduğunda kolluk doğrudan doğruya yakalama yapabilir. Belirtelim ki bu hâllerde suçüstü durumu bulunması aranmaz (CMK m.90/2).

6. *Yakalamayı gerçekleştiren polislere hangi koşullarda silah kullanma yetkisi tanınmıştır?*
Cevap: Yakalamayı gerçekleştirirken PVSK m.16 kapsamında polisin belli koşullar altında silah kullanmasına cevaz verilmiştir. Bu bağlamda polis;a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,b) Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,d) Kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu halde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzerisilahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir.

7. *Gözaltı tedbiri hangi koşullarda uygulanabilir?*
Cevap: Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır (CMK m.91/2).

8. *Gözaltı kararı üzerine yapılacak işlemler nelerdir?*
Cevap: Yakalanan kişi gözaltına alınacak olduğunda veya zor kullanılarak yakalanması hâllerinde hekim kontrolünden geçirilerek yakalanma anındaki sağlık durumu belirlenir. Bu kontrol gözaltı sona erdiğinde ve şüphelinin yeri değiştirildiğinde de yapılır (YGİY m.9). Gözaltı biriminde şüpheli nezarethaneye koyulmadan önce usulünce aranır. Kendisine zarar verebilecek kemer, kravat, ip, kesici ve delici alet gibi nesnelerden arındırılır. Üzerinden çıkan eşya ve para muhafaza altına alınır (YGİY m.10). Üst araması yapılan kişi nezarethaneye alınır. Nezarethaneye alınanlar nezarethane defterine kaydedilir (YGİY m.11).

9. *Bireysel olarak işlenen suçlarda gözaltı süresi ne kadardır?*
Cevap: Gözaltı süresi, bireysel olarak işlenen suçlarda, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre, on iki saatten fazla olamaz (CMK m.91/1, Ay m.19).

10. *Suçüstü halinde şüphelisi hakkında kolluk amiri tarafından gözaltı kararı verilebilecek suçlar nelerdir?*
Cevap: Suçüstü halinde şüphelisi hakkında kolluk amiri tarafından gözaltı kararı verilebilecek suçlar şunlardır.a) Toplumsal olaylar sırasında işlenen cebir ve şiddet içeren suçlar.b) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;1. Kasten öldürme (madde 81, 82), taksirle öldürme (madde 85),2. Kasten yaralama (madde 86, 87),3. Cinsel saldırı (madde 102),4. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),5. Hırsızlık (madde 141, 142),6. Yağma (madde 148, 149),7. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),8. Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma (madde 195),9. Fuhuş (madde 227),10. Kötü muamele (madde 232),c) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda yer alan suçlar.d) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar.e) 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa dayanılarak ilan edilen sokağa çıkma yasağını ihlal etme.f) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen suçlar.

11. *Tekrar yakalama yasağı ne ifade etmektedir?*
Cevap: Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında, yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı bulunmadıkça tekrar aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz (CMK m.91/5).

12. *Yakalama işlemine karşı itiraz hangi merciye, kimler tarafından yapılabilir?*
Cevap: Yakalama işlemine karşı, yakalanan kişi, müdafi veya yasal temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımı, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir.

13. *Çocuklarla ilgili soruşturmada uyulması gereken kurallar nelerdir?*
Cevap: Çocuklarla ilgili soruşturmada şu kurallara uyulur:• Gözaltına alınan çocuklar kolluğun çocuk biriminde tutulur (ÇKK m.16).• Çocuğun gözaltına alındığı ana-baba veya vasisine bildirilir.• Kendi talebi olmasa bile, çocuk müdafiden yararlandırılır (CMK m.150/2). Müdafii, ana-baba veya vasi de seçebilir (CMK m.149/1).• Şüpheli çocuğun ifadesi, müdafi hazır bulundurularak alınır.• Çocuğun yararına aykırı olduğu saptanmayan veya yasal bir engel bulunmayan durumlarda, ana-baba veya vasi ifade alınırken hazır bulunabilir.• Çocuk, yetişkinlerden ayrı yerde tutulur (ÇKK m.16).• 3.7.2005 gün ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Yasası m.17'ye göre, çocukların büyüklerle birlikte suç işlemesi hâlinde soruşturma evresinde çocuklarla ilgili evrak ayrılır, soruşturma ayrı yürütülür.• Çocukların kimlikleri ve eylemleri mutlaka gizli tutulur.• İşlenen suç, şikâyete bağlı olsa da suçun mağduru çocuk ve suçüstü hâli söz konusu ise şüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için şikâyet beklenmez.• Çocuklarla ilgili işlemler mümkün olduğu ölçüde sivil kıyafetli görevliler tarafından yerine getirilir.• Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının yaşamı veya beden bütünlüğü açısından doğabilecek tehlikelerin önlenmesi için kolluk tarafından gerekli önlem alınır (YGİY m.19).

Tutuklama

14. *Tutuklamanın maddi koşulları nelerdir?*
Cevap: Tutuklamanın iki maddi koşulu vardır:1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması,2. Yasa'da gösterilen tutuklama nedenlerinden birinin gerçekleşmesi. Tutuklama kararı verilebilmesi için bu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekir.

15. *Ceza Muhakemesi Kanunu'nda sayılan tutuklama nedenleri nelerdir?*
Cevap: Yasa'da tutuklama nedenleri sayılarak belirlenmiştir. 1) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların varlığı, 2) Şüpheli veya sanığın davranışlarıyla delilleri yok edeceğine, gizleyeceğine, değiştireceğine veya tanık, mağdur ve başkaları üzerinde baskı girişiminde bulunacağına dair kuvvetli şüphe uyandırması (CMK m.100/2).

16. *Hangi suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin (kuvvetli delillerin) varlığı aynı zamanda tutuklama nedenlerinin varlığına karine olarak kabul edilebilir?*
Cevap: Bazı suçlardan dolayı tutuklama kararı verilebilmesi için tutuklama sebeplerinin varlığı aranmaz. Bu suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin (kuvvetli delillerin) varlığı aynı zamanda tutuklama nedenlerinin varlığına karine olarak kabul edilebilir (CMK m.100/3). Bu suçlar şunlardır:• Türk Ceza Yasası'nda yer alan, 1)Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (TCK m.76-78), 2)kasten öldürme (TCK m.81-83), 3)işkence (TCK m.94-95), 4)cinsel saldırı (ilk fıkrası dışında TCK m.102), 5)çocukların cinsel istismarı (TCK m.103), 6)uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (TCK m.188), 7)suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkraları dışında TCK m.220), 8)devletin güvenliğine karşı suçlar (TCK m.302- 304, 307-308), 9)anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar (TCK m.309-315),• Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yasa'da tanımlanan silah kaçakçılığı (m.12) suçları,• Bankalar Yasası m.22/2,4'te tanımlanan zimmet suçu (5411 sayılı Bankacılık K. m.160),• Kaçakçılıkla Mücadele Yasası'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,• Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası m.68 ve 74'te tanımlanan suçlar,• Orman Yasası m.110/4,5'te tanımlanan kasten orman yakma suçları.

17. *Tutuklama yasağının bulunduğu haller nelerdir?*
Cevap: Sadece adlî para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez (CMK m.100/4). Basit suçlardan dolayı böylesine ağır sonuçlar doğuran yani özgürlüğü kısıtlayan bir tedbire başvurulamaz. Suç karşılığında hem adli para cezası hem de hapis cezası öngörüldüğü hâlde tutuklama kararı verilebilmesi için hapis cezasının tutuklama yasağı kapsamında kalmaması gerekir. On beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez (ÇKK m.21).

Adli Kontrol

18. *Adli kontrol tedbirleri nelerdir?*
Cevap: Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir (CMK m.109/3): 1) Yurt dışına çıkamama (Ay m.23/5), 2) hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurma, 3) hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde mesleki uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uyma, 4) her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamama ve gerektiğinde kaleme (yazı işlerine), makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etme, 5) özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olma ve bunları kabul etme, 6) şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırma, 7) silah bulunduramama veya taşıyamama, gerektiğinde sahip olunan silahları makbuz karşılığında adli emanete teslim etme, 8) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere ayni veya kişisel güvenceye bağlama, 9) aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence verme, 10) konutunu terk etmeme, 11) belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme, 12) belirlenen yer veya bölgelere gitmeme.

19. *Adli kontrol uygulanabilmesinin koşulları nelerdir? Açıklayınız.*
Cevap: Adli kontrol, tutuklama koruma tedbiri yerine uygulanan bir tedbirdir. Bu nedenle tedbirin uygulanabilmesi için gerekli olan tek şart tutuklamanın koşullarının gerçekleşmiş olmasıdır. Tutuklama yasağı öngörülen hâllerde de adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir (CMK m.109/2). CMK m.102'de gösterilen yasal tutukluluk süreleri dolduğu için salıverilenler hakkında da adli kontrol uygulanabilir (CMK m.109/7). Bu hâlde tutukluluk süresi sona ermiş ancak tutuklama koşulları devam ediyor olmalıdır.

20. *Adli kontrol kararının içerdiği yükümlülüklere uymamanın yaptırımı nedir?*
Cevap: Adlî kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir. Bu hüküm, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz (CMK m.112).

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 4 - Alıştırma Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisi koruma tedbirlerinin ön şartları arasında yer almaz?

A) Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması
B) suçun işlendiğine dair kesin delil bulunması
C) suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması
D) gecikmede tehlike bulunması
E) tedbire başvurulmasının haklı görünmesi

Çözüm : Yasa'da her bir koruma tedbirinin şartları ayrı ayrı belirlenmiştir. Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar ise şunlardır: 1)Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması, 2)suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması, 3) gecikmede tehlike bulunması, 4)tedbire başvurulmasının haklı görünmesi ve 5)koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması
Doğru cevap B şıkkıdır.

2)

Aşağıdakilerden hangisi koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar arasında **değildir**?

A)

Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması

B) Suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması
C) Tedbire başvurulmasında şüphe duyulması
D)

Gecikmede tehlike bulunması

E) Koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması

Çözüm : Koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için aranan ön şartlar ise şunlardır:

1)Koruma tedbirinin kanunla düzenlenmiş olması,

2)suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesinin bulunması,

3)gecikmede tehlike bulunması,

4)tedbire başvurulmasının haklı görünmesi ve

5)koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı bulunması.
Doğru cevap C şıkkıdır.

3) Aşağıdakilerden hangisinin kişileri ve araçları durdurarak kimlik sorma yetkisi vardır?

A) Cumhuriyet savcısı
B) Kaymakam
C) Vali
D) Polis
E) Sulh ceza hakimi

Çözüm : Polisin, kişileri ve araçları durdurarak kimliklerini sorma yetkisi vardır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

4) Suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alınma işleminden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasına ne ad verilir?

A) Adli yakalama
B) İdari yakalama
C) Önleme yakalaması
D) Cezai yakalama
E) Hukuki yakalama

Çözüm : Suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alınma işleminden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasına adli yakalama adı verilir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

5) Yakalamadan sonra, savcının yazılı emriyle (kararıyla) geçilen hukuki duruma ne ad verilir?

A) Yargılama
B) Gözaltı
C) Tutuklama
D) Adli kontrol
E) Ele geçirme

Çözüm : Yakalamadan sonra, savcının yazılı emriyle (kararıyla) geçilen hukuki duruma gözaltı adı verilir.
Doğru cevap B şıkkıdır.

6) Gözaltı süresi, bireysel olarak işlenen suçlarda, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren kaç saati geçemez?

A) Yirmi
B) Yirmi iki
C) Yirmi dört
D) Yirmi altı
E) Yirmi sekiz

Çözüm : Gözaltı süresi, bireysel olarak işlenen suçlarda, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez.
Doğru cevap C şıkkıdır.

7) Aşağıdakilerden hangisi gözaltına alma ile ilgili yanlış bir bilgidir?

A) Kolluk, resmî sıfatı bulunmayanlar tarafından yakalanıp kendisine teslim edilen veya doğrudan doğruya kendisinin yakaladığı kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi vermek ve onun emri doğrultusunda işlem yapmakla yükümlüdür.

B) Durum kendisine bildirilen Cumhuriyet savcısı, yakalananın serbest bırakılmasına karar verebileceği gibi soruşturmanın tamamlanması için yakalananın gözaltına alınmasına da karar verebilir.
C) Gözaltına almada da orantılılık koşulu aranmaz.

D) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir
suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır.
E) Gözaltı yakalamadan sonra, savcının yazılı emriyle (kararıyla) geçilen hukuki durumu anlatmaktadır.

Çözüm : Gözaltına almada da orantılılık koşulu aranmıştır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

8) I. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması
II. Yasa'da gösterilen tutuklama nedenlerinden birinin gerçekleşmesi
III. Tutuklama kararı verilebilmesi için bu iki koşuldan birinin gerçekleşmiş olması yeterlidir

Yukarıda tutuklamanın maddi koşulları ile ilgili belirtilen ifadelerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II, III

Çözüm : Tutuklama, ihtiyari bir koruma tedbiridir. Tutuklama mecburiyeti yoktur. Tutuklamanın iki maddi koşulu vardır:
1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması,
2. Yasa'da gösterilen tutuklama nedenlerinden birinin gerçekleşmesi. Tutuklama kararı verilebilmesi için bu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

9) I. Tutuklama Yasağının Bulunmaması
II. Muhakeme Şartının Gerçekleşmesi
III. Tutuklamanın Orantılı Olması

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri tutuklamanın biçimsel koşullarındandır?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II, III

Çözüm : Her üç durum da tutuklamanın biçimsel koşullarındandır.
Doğru cevap E şıkkıdır.

10) Yakalama ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Yakalama yalnızca resmi sıfatı bulunan kişilerce yapılabilir.
B) Yakalama yazılı bir karar dayanıyorsa bu halde fiili yakalamadan bahsedilir.
C) Kolluk, amirlerinin emri olmaksızın hiç bir şekilde yakalama işlemi yapamaz.
D) Yakalama kişinin özgürlüğünün kısıtlandığı andan tutuklama anına kadar deva eden bir tedbirdir.
E) Yakalama idari ve adli nitelikte olabilir.

Çözüm :

Yakalama idari (önleyici) veya adli nitelikte olabilir. İdari (önleme) yakalaması, polisin kişilerin huzurunu, güvenliğini, canını ve malını korumak amacıyla yaptığı yakalamadır. Örneğin polisin sarhoşları, akıl hastalarını yakalaması gibi. İdari yakalama hâlinde gözaltına alma söz konusu olmayıp muhafaza altına alma söz konusudur (YGİY m.4). Polisin önleme yakalama yetkisi PVSK m.13'te düzenlenmiştir. Adli yakalama, suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alınma işleminden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını ifade eder (YGİY m.4). Yakalama, yakalananın en yakın karakola gelmesi talebiyle icra edilir. Bu nedenle yakalama, Yasa'da belirtilen hâllerde şüphelinin özgürlüğünün kısıtlandığı andan kolluk tarafından durumun bildirilmesi üzerine Cumhuriyet savcılığınca gözaltına alma veya serbest bırakma kararı verilmesine kadar devam eder (CMK m.91/2). Adli yakalama işlemi fiili durumdan kaynaklanabileceği gibi yazılı bir karara da dayanabilir. Birinci hâlde fiili yakalamadan, ikinci hâlde ise müzekkereli yakalamadan söz edilir. Resmî sıfatı bulunmayan kişilerin şu hâllerde suç faillerinin özgürlüğünü kısıtlama yani yakalama yetkisi kabul edilmiştir (CMK m.90/1): 1)Kişiye suçu işlerken (suçüstünde) rastlama (gerçek suçüstü hâli), 2)suçüstü bir fiilden dolayı izlenen bir kişinin kaçma olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması (CMK m.90/1). Kolluk görevlilerine herkese tanınan yetki dışında ek bir yakalama yetkisi tanınmıştır. Kolluk görevlileri şu koşullarla da yakalamaya başvurabilirler: 1)Tutuklama kararı (CMK m.100) veya yakalama emri (CMK m.98) verilmesini gerektiren bir hâl bulunması, 2)gecikmesinde sakınca olması ve 3)Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhâl başvurma olanağının bulunmaması. Bu üç şart bir arada bulunduğunda kolluk doğrudan doğruya yakalama yapabilir. Belirtelim ki bu hâllerde suçüstü durumu bulunması aranmaz (CMK m.90/2). Doğru cevap E'dir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Toplu olarak işlenmeyen bir suçun şüphelileri bakımından, yol süresi hariç, C. Savcısı tarafından belirlenecek gözaltı süresi en çok ne kadardır?

a. 24 saat
b. 48 saat
c. Üç gün
d. Dört gün
e. Bir hafta

2. Kural olarak tüm suçlarla ilgili soruşturmalar bakımından gözaltına almaya aşağıdaki mercilerden hangisi karar verir?

a. Cumhuriyet Savcısı
b. Sulh ceza hakimi
c. Kolluk amiri
d. Ağır ceza mahkemesi başkanı
e. Mahkeme

3. Tutuklamanın gerçekleştirilebilmesi için şüpheli veya sanığın suçluluğuna ilişkin olarak en az aşağıdaki şüphe derecelerinden hangisinin bulunması gerekir?

a. Makul şüphe
b. Basit şüphe
c. Kuvvetli şüphe
d. Yeterli şüphe
e. Genel şüphe

4. Aşağıdakilerden hangisi özel tutuklama nedenlerinden biri **değildir?**

a. İşlendiği yerde suçun halkta infial uyandırması
b. Sanığın kaçması
c. Sanığın tanıkları etkilemeye çalışacağına dair kuvvetli şüphe bulunması
d. Sanığın delilleri yok edeceğine dair kuvvetli şüphe bulunması
e. Sanığın kaçacağı şüphesini oluşturan somut olguların varlığı

5. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda, uzatma süresi hariç, tutuklama süresi en çok kaç yıldır?

a. 1
b. 2
c. 3
d. 4
e. 5

6. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen suçlarda, uzatma süresi hariç, tutukluluk süresi en çok ne kadardır?

a. Altı ay
b. Bir yıl
c. İki yıl
d. On sekiz ay
e. Üç yıl

7. I. Hakim
II. C. Savcısı
III. Vali

Tutuklamaya yukarıdakilerden hangisi karar verebilir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. I ve II
d. II ve III
e. I, II ve III

8. Aşağıdakilerden hangisi CMK'da tutuklamaya alternatif olarak düzenlenmiş koruma tedbirlerinden biridir?

a. Gözaltına alma
b. Adli kontrol
c. Gözlem altına alma
d. Yakalama
e. Elkoyma

9. Aşağıdakilerden hangisi adli kontrol kapsamında öngörülen yükümlülüklerden biri **değildir?**

a. Güvence yatırma
b. Yurt dışına çıkamama
c. Uyarıcı madde bağımlılığından arınmak için tedavi altına alınma
d. Silah bulunduramama veya taşıyamama
e. İletişimin denetlenmesini kabul etme

10. Aşağıdakilerden hangisi sadece Çocuk Koruma Kanununda çocuklara özgü olarak kabul edilen adli kontrol tedbirlerinden biridir?

a. Güvence yatırma
b. Yurt dışına çıkamama
c. Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmama
d. İletişimin denetlenmesini kabul etme
e. Konutunu terk etmeme

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. a	Yanıtınız yanlış ise "Gözaltı Süresi ve Hakim Önüne Çıkarma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Gözaltına Alma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. c	Yanıtınız yanlış ise "Tutuklamanın Maddi Koşulları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. a	Yanıtınız yanlış ise "Tutuklamanın Maddi Koşulları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. b	Yanıtınız yanlış ise "Tutukluluk Süresi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. b	Yanıtınız yanlış ise "Tutukluluk Süresi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a	Yanıtınız yanlış ise "Tutuklamanın Biçimsel Koşulları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. b	Yanıtınız yanlış ise "Adli Kontrol" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise "Adli Kontrol Tedbirinin Kapsayabileceği Yükümlülükler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. c	Yanıtınız yanlış ise "Adli Kontrol Tedbirinin Kapsayabileceği Yükümlülükler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2015 BAHAR ARA 4401-A

1. Aşağıdakilerden hangisi olumlu muhakeme şartlarından biridir?

A) Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin yapılmış olması
B) Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin geri alınmamış olması
C) Dokunulmazlığın bulunmaması
D) Aynı fiil ve fail hakkında görülmekte olan dava bulunmaması
E) Suçun zamanaşımına uğramamış olması

2. Dokunulmazlıktan faydalanan bir milletvekili hakkında işlediği iddia edilen fiille ilgili olarak aşağıdaki muhakeme işlemlerinden hangisi yapılabilir?

A) Tutuklanabilir.
B) Yakalanabilir.
C) Sorgulama yapılabilir.
D) Yargılama yapılabilir.
E) Tanık olarak dinlenebilir.

3. Bireyin, işlediği iddia edilen suç tarihinden önce, kanunla kurulmuş bir mahkeme önünde yargılanması aşağıdaki ilkelerden hangisinin gereğidir?

A) Masumiyet karinesi
B) Doğal hâkim
C) Bir fiilden iki kere yargılama olamayacağı
D) Kanunilik
E) Ceza muhakemesinin kamusallığı

4. Ceza muhakemesinde iddia faaliyetini aşağıdakilerden hangisi yürütür?

A) Mahkeme
B) Suçtan zarar gören
C) Sulh ceza hâkimi
D) Ağır ceza mahkemesi başkanı
E) Cumhuriyet savcısı

5. Ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Lehe kanunun uygulanması
B) Aleyhe kanunun uygulanması
C) Derhal uygulanma
D) Kanunilik
E) Kişisellik

6. Teşebbüs halinde kalmış suçlarda yargılamayı yapmakla yetkili mahkeme aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ilk icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi
B) Sanığın yakalandığı yer mahkemesi
C) Sanığın yerleşim yeri mahkemesi
D) Son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi
E) Sanığın nüfusa kayıtlı olduğu yer mahkemesi

7. Suçüstü halinde görülen şüpheliyi takip eden kolluk görevlilerinin yürüttüğü faaliyetin türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Idari
B) Adli
C) Önleyici
D) Yargısal
E) Yasamaya ilişkin

8. Yetkisizlik kararı ile gelen bir soruşturmada Cumhuriyet savcısı, kendi başsavcılığının da yetkisiz olduğunu kanaatine varır ve yetkisizlik kararı verirse, yetkili başsavcılığın belirlenmesi için aşağıdaki mercilerden hangisine başvurur?

A) Yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine
B) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na
C) Yargıtay'a
D) Yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine
E) Adalet Bakanlığı'na

9. Ağır ceza mahkemeleri kaç hâkimle görev yapar?

A) Tek hâkimle
B) Bir başkan bir üye olmak üzere iki hâkimle
C) Bir başkan iki üye olmak üzere üç hâkimle
D) Bir başkan üç üye olmak üzere dört hâkimle
E) Bir başkan dört üye olmak üzere beş hâkimle

10. <u>Ilk derece</u> mahkemesinde <u>duruşma başlamadan önce</u> hâkimin sanığın nişanlısı olduğunu öğrenen suçtan zarar gören katılan, <u>en geç</u> ne zamana kadar hâkimin reddi talebinde bulunabilir?

A) Iddianame okununcaya kadar
B) Savcı esas hakkındaki mütalaasını verinceye kadar
C) Sanığın sorgusuna başlanıncaya kadar
D) Hüküm verilinceye kadar
E) Hüküm kesinleşinceye kadar

11. I. Kimliğine ilişkin sorular
II. Suçu ne zaman işlediğine ilişkin sorular
III. Suçu nasıl gerçekleştirdiğine ilişkin sorular

Şüphelinin ifade sırasında yukarıdakilerden hangileri bakımından susma hakkı vardır?

A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

12. Soruşturma evresinde kural olarak keşif yaptırmaya yetkili merci aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cumhuriyet savcısı
B) Mahkeme
C) Sulh ceza hâkimi
D) İnfaz hâkimi
E) Kolluk amiri

13. Soruşturma evresinde, gömülmüş bir cesedin otopsi için mezardan çıkartılmasına aşağıdakilerden hangisi karar verir?

A) Sulh ceza hâkimi
B) Mahkeme
C) İnfaz hâkimi
D) Kolluk amiri
E) Cumhuriyet savcısı

14. Şüphelinin aynı olaya ilişkin ikinci kez ifadesinin alınması gerektiğinde, bu işlemi yapması gereken merci aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cumhuriyet savcısı
B) Kolluk amiri
C) Sulh ceza hâkimi
D) Ağır ceza mahkemesi başkanı
E) Mahkeme

15. Aşağıdakilerden hangisi şüpheli veya sanıkla aralarında bulunan yakınlık ilişkisi nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kimselerden biri değildir?

A) Nişanlısı
B) Amcası
C) Evlatlığı
D) Sevgilisi
E) Boşandığı eşi

16. Yakalama, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin kararlara karşı aşağıdaki mercilerden hangisine başvurulur?

A) Asliye ceza mahkemesine
B) Sulh ceza hâkimine
C) Ağır ceza mahkemesine
D) İl adalet komisyonu başkanına
E) Infaz hâkimine

17. Soruşturma evresinde, tutukluluk halinin denetlenmesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Sulh ceza hâkiminin talebi üzerine, ağır ceza mahkemesi tarafından denetlenir.
B) Savcının veya şüphelinin talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından denetlenir.
C) Re'sen Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir.
D) Re'sen kolluk amiri tarafından denetlenir.
E) Sulh ceza hâkiminin talebi üzerine, il adalet komisyonu tarafından denetlenir.

18. Aşağıdakilerden hangisi tutuklamanın maddi koşullarından biridir?

A) Suçun toplumda infial uyandırması
B) Tutuklama yasağı olmaması
C) Güvence belgesi verilmemiş olması
D) Yüklenen suçun cezasının alt sınırının beş yıldan az olmaması
E) Kuvvetli suç şüphesi olması

19. Gözaltına alınan kişi gözaltı süresince nerede tutulur?

A) Nezarethane
B) Tutukevi
C) Hücre
D) Kapalı ceza infaz kurumu
E) Yüksek güvenlikli kapalı infaz kurumu

20. Aşağıdakilerden hangisi CMK'da tutuklamaya alternatif olarak düzenlenmiştir?

A) Adli kontrol
B) Gözaltına alma
C) Gözlem altına alma
D) Karantinaya alma
E) Zorla getirme

Ders Kodu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
HUK204U	A	E	B	E	C	D	B	D	C	C	D	C	E	A	D	B	B	E	A	A

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2016 BAHAR ARA - A

1. Eski hale getirme başvurusu aşağıdakilerden hangisine yapılır?

A) Yargıtay ilgili ceza dairesine
B) Bölge adliye mahkemesine
C) Ağır ceza mahkemesine
D) Süreye uyulması durumunda usule ilişkin işlemleri yapacak olan mahkemeye
E) Yüksek görevli mahkemeye

2. Yargıtay temyiz aşamasında, uyuşmazlık konusu suçun takibinin muhakeme şartına bağlı olduğunu, şartın henüz gerçekleşmediğini ancak gerçekleşme imkanının olduğunu görürse aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

A) Düşme
B) Bozma
C) Durma
D) Davanın reddi
E) Ceza verilmesine yer olmadığı

3. Türk Ceza Kanunu'na göre takibi şikayete bağlı suçlarda şikayet süresi ne kadardır?

A) Failin sorgusundan itibaren altı ay
B) Fiilin işlenmesinden itibaren altı ay
C) Fiilin öğrenilmesinden itibaren altı ay
D) Fiil veya failin öğrenilmesinden itibaren altı ay
E) Fiil ve failin öğrenilmesinden itibaren altı ay

4. Ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Lehe kanunun uygulanması
B) Evrensellik
C) Ülkesellik
D) Derhal uygulanma
E) Aleyhe kanunun uygulanması

5. Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre soruşturma evresi ne zaman sona erer?

A) Duruşmada iddianame okununcaya kadar
B) Şüphelinin ifadesinin alınmasıyla
C) İddianamenin mahkemeye verilmesiyle
D) Sanığın sorgusunun yapılmasıyla
E) İddianamenin kabülüyle

6. Aşağıdakilerden hangisinin bir müdafiin hukuki yardımından faydalanması zorunlu değildir?

A) Hakkında müsadere kararı verilebilecek olan sanık Ceren
B) Yokluğunda duruşma yapılan kaçak sanık Berrin
C) Gözlem altına alınması talebiyle hâkim önüne çıkartılan Ercan
D) Tutuklama talebiyle hâkim önüne çıkartılan Beyhan
E) Sağır ve dilsiz sanık Ayhan

7. Soruşturma evresinde kural olarak görevli yargılama makamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnfaz hâkimliği
B) Ağır ceza mahkemesi başkanlığı
C) Cumhuriyet savcılığı
D) Asliye ceza hâkimliği
E) Sulh ceza hâkimliği

8. Aşağıdakilerden hangisi görev yönünden işbölümünün istisnasını oluşturur?

A) Davanın nakli
B) Uzlaşma
C) Niyabet
D) İstinabe
E) Bağlantı

9. Aşağıdaki suçlardan hangisine ilişkin davalar, öngörülen cezanın miktarına bakılmaksızın ağır ceza mahkemesinde görülür?

A) Yağma
B) Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama
C) Rüşvet
D) İftira
E) Zimmet

10. Suç işlendikten sonra şüpheliyi yakalamaya yönelik kolluk faaliyetleri hangi tür faaliyet kapsamında yer alır?

A) Önleyici
B) Adli
C) İdari
D) Yargısal
E) Yasamaya ilişkin

11. Kendisi hakkında yürütülmeyen bir muhakemede, beş duyu organıyla edindiği bilgileri yetkili merci önünde aktaran kimseye ne ad verilir?

A) Tanık
B) Malen sorumlu
C) Sanık
D) Müşteki
E) Katılan

12. Aşağıdakilerden hangisi şüpheli veya sanıkla aralarında bulunan yakınlık ilişkisi nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kimselerden biri değildir?

A) Halası
B) Eşinin dayısı
C) Nişanlısı
D) Boşandığı eşi
E) Evlatlığı

13. Aşağıdaki hallerden hangisinde şüphelinin ifade için davet edilmeksizin zorla getirilmesi mümkündür?

A) Zorla getirme kararının doğrudan sulh ceza hakimi tarafından verilmesi
B) Şüphelinin on sekiz yaşından küçük olması
C) Şüphelinin yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması
D) Şüpheli hakkında yakalama emri düzenlenmesi için yeterli neden bulunması
E) İsnat edilen suçun ağır cezalık bir suç olması

14. Soruşturma evresinde otopsi için cesedin mezardan çıkartılmasına aşağıdakilerden hangisi karar verir?

A) Sulh ceza hâkimi
B) İnfaz hâkimi
C) Nöbetçi sulh ceza hâkimi
D) Kolluk amiri
E) Cumhuriyet savcısı

15. Sanığın sorgusunda aşağıdaki sorulardan hangisine cevap vermemesi hukuka aykırıdır?

A) Neden suç işlediğine ilişkin sorulara
B) Suçu nerede işlediğine ilişkin sorulara
C) Suça ilişkin planları nereye sakladığına ilişkin sorulara
D) Kimlik bilgisine ilişkin sorulara
E) Suçu nasıl işlediğine ilişkin sorulara

16. Gözaltı kararına karşı serbest bırakılma talebi ile aşağıdakilerden hangisine başvurulur?

A) Ağır ceza mahkemesi başkanına
B) İl adalet komisyonuna
C) Sulh ceza hâkimine
D) İnfaz hâkimine
E) Asliye ceza hâkimine

17. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda tutuklamaya alternatif olarak düzenlenmiş tedbir aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gözlem altına alma
B) Yakalama
C) Gözaltına alma
D) Adli kontrol
E) Teknik takip

18. Aşağıdakilerden hangisi koruma tedbirlerinin ön şartlarından biri değildir?

A) Gecikmede tehlike bulunması
B) Tedbire başvurulmasının haklı görünmesi
C) Koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı olması
D) Tedbir uygulanırken muhataba bilgi verilmesi
E) Suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesi bulunması

19. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda uzatma süresi hariç, çekirdek tutukluluk süresi en fazla kaç yıldır?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 5
E) 10

20. Aşağıdakilerden hangisi tutuklamanın biçimsel koşullarından biri değildir?

A) Tutuklama yasağı bulunmaması
B) Muhakeme şartının gerçekleşmiş olması
C) İsnat edilen suçun ağır cezalık olması
D) Sanığa güvence belgesi verilmemiş olması
E) Tutuklamanın orantılı olması

A Grubu Cevap Anahtarı																			
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**
D	B	E	D	E	A	E	C	A	B	A	B	D	E	D	C	D	D	B	C

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2017 BAHAR ARA - A

1. Hak düşürücü süreye tabi işlemlerin kusursuz olarak süresinde yapılamaması halinde aşağıdaki yollardan hangisine gidilebilir?

A) Kanun yararına bozma
B) İtiraz
C) Eski hale getirme
D) İstinaf
E) Yargılamanın yenilenmesi

2. Şikayetten vazgeçme ne zamana kadar mümkündür?

A) Hüküm kesinleşinceye kadar
B) Hüküm verilinceye kadar
C) İnfaza başlanıncaya kadar
D) Dava açılıncaya kadar
E) Sanığın sorgusu yapılıncaya kadar

3. Aşağıdakilerden hangisi olumlu muhakeme şartlarından biridir?

A) Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin yapılmış olması
B) Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin geri alınmamış olması
C) Dokunulmazlığın bulunmaması
D) Aynı fiil ve fail hakkında görülmekte olan dava bulunmaması
E) Suçun zamanaşımına uğramamış olması

4. CMK'ya göre soruşturma evresi ne zaman sona erer?

A) İddianamenin mahkemeye verilmesiyle
B) Sanığın sorgusuyla
C) Şüphelinin ifadesinin alınmasıyla
D) Delillerin duruşmada ikamesiyle
E) İddianamenin mahkeme tarafından kabulüyle

5. Dokunulmazlıktan faydalanan bir milletvekili hakkında aşağıdaki işlem ve faaliyetlerden hangisi yapılabilir?

A) Keşif
B) Yakalama
C) Tutuklama
D) Sorgulama
E) Yargılama

6. Kural olarak kamu davasına katılma ne zamana kadar mümkündür?

A) Duruşmada son söz sanığa verilinceye kadar
B) Sanığın sorgusu başlayıncaya kadar
C) Hüküm verilinceye kadar
D) Savcı esas hakkında mütalaasını açıklayıncaya kadar
E) Hüküm kesinleşinceye kadar

7. Aşağıdakilerden hangisi madde yönünden yetki kurallarının istisnalarından biridir?

A) Davanın nakli
B) Bağlantı
C) Bekletici mesele
D) İstinabe
E) Niyabet

8. Soruşturma evresinde aşağıdakilerden hangisi zorunlu savcı olarak görev yapar?

A) İl adalet komisyonu başkanı
B) İnfaz hâkimi
C) Asliye ceza hâkimi
D) Sulh ceza hâkimi
E) Ağır ceza hâkimi

9. Tarafsızlığını şüpheye düşürecek nedenlerden dolayı bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde en geç ne zamana kadar ileri sürülmelidir?

A) İddianame kabul edilinceye kadar
B) Hüküm tebliğe çıkıncaya kadar
C) Hüküm açıklanıncaya kadar
D) Duruşmada son söz sanığa verilinceye kadar
E) Sanığın sorgusuna başlanıncaya kadar

10. Hileli iflas suçuna ilişkin davaya bakmakla görevli ilk derece yargılama makamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sulh ceza hâkimliği
B) Ağır ceza mahkemesi
C) İnfaz hâkimliği
D) Bölge Adliye Mahkemesi
E) Asliye ceza mahkemesi

11. Suç teşkil ettiği ileri sürülen fiil ve uyuşmazlık konusu olaydan geriye kalan her türlü iz ve esere ne ad verilir?

A) Bilgi
B) Belge
C) Tanık
D) Veri
E) Belirti

12. Bir suçun tespiti ve aydınlatılmasına yönelik olarak, müşteki ve suçtan zarar gören ile suç işleme şüphesi altında bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesine ve beyanlarının tutanağa geçirilmesine ne ad verilir?

A) Tensip zaptı düzenleme
B) İfade alma
C) Gözaltına alma
D) Bilgi alma
E) Sorgu

13. Aşağıdakilerden hangisi şüpheli veya sanıkla aralarındaki yakınlık ilişkisi nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kimselerden biridir?

A) Kan kardeşi
B) Kuzeni
C) Eşinin amcası
D) Evlatlığı
E) İş ortağı

14. Ölüm zamanı ve nedeni ile belirtileri tespit etmek amacıyla ölünün bedeninin dıştan muayene edilmesine ne ad verilir?

A) Vücuttan örnek alma
B) Adli muayene
C) Moleküler genetik inceleme
D) Otopsi
E) Fizik kimliğin tespiti

15. Beş duyu organı aracılığıyla belirti delilinin incelenmesine ne ad verilir?

A) Moleküler genetik inceleme
B) Olay yeri incelemesi
C) Keşif
D) Tahkikat
E) Yer gösterme

16. Resmi sıfatı bulunmayan kişiler aşağıdaki hâllerden hangisinde yakalama yapabilir?

A) Suçun ağır cezalık olması halinde
B) Yakalamanın gece yapılacak olması halinde
C) Kendisinin mağdur olması halinde
D) Şüphelisi yakalanacak suçun terör suçu olması halinde
E) Suçüstü halinde

17. Soruşturma sırasında çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında aşağıdakilerden hangisi yakalama emri düzenleyebilir?

A) İnfaz hâkimi
B) Cumhuriyet savcısı
C) Kolluk amiri
D) Sulh ceza hâkimi
E) İl adalet komisyonu başkanı

18. Aralarında iştirak iradesi olsun veya olmasın <u>en</u> <u>az</u> kaç kişi tarafından işlenen suç, toplu suç olarak nitelendirilir?

A) 2
B) 3
C) 4
D) 7
E) 10

19. Tutuklama kararı verilebilmesi için <u>en</u> <u>az</u> hangi şüphe derecesinin bulunması gerekir?

A) Kuvvetli şüphe
B) Kesin şüphe
C) Makul şüphe
D) Yeterli şüphe
E) Basit şüphe

20. Aşağıdakilerden hangisi adli kontrol kapsamında şüpheli hakkında öngörülebilecek yükümlülüklerden biri <u>değildir</u>?

A) Yurt dışına çıkamama
B) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme
C) Adli para cezası ödeme
D) Konutu terk etmeme
E) Güvence yatırma

A Grubu Cevap Anahtarı																			
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**
C	A	A	E	A	C	B	D	E	B	E	D	D	B	C	E	D	B	A	C

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2018 BAHAR ARA - A

1. Suç iddiasının devlet tarafından hazırlanmasını ve yargılanmasını ifade eden ilke aşağıdkilerden hangisidir?

A) Kanunilik
B) Kamu davasının mecburiliği
C) Lekelenmeme
D) Ceza muhakemesinin kamusallığı
E) Şüpheden sanık yararlanır

2. TCK'ya göre takibi şikâyete bağlı suçlarda şikayet süresi ne kadardır?

A) Fiil veya failin öğrenilmesinden itibaren altı ay
B) Fiilin işlenmesinden itibaren altı ay
C) Fiilin öğrenilmesinden itibaren altı ay
D) Failin sorgusundan itibaren altı ay
E) Fiil ve failin öğrenilmesinden itibaren altı ay

3. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısı soruşturma konusu suçun takibinin muhakeme şartına tabi olduğunu ve bu şartın gerçekleşme imkânının bulunmadığını farkederse aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

A) Düşme
B) Ceza verilmesine yer olmadığı
C) Durma
D) Beraat
E) Kovuşturmaya yer olmadığı

4. Ceza muhakemesi kurallarının zaman bakımından uygulanmasında geçerli olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Lehe kanunun uygulanması
B) Evrensellik
C) Aleyhe kanunun uygulanması
D) Derhal uygulanma
E) Ülkesellik

5. Şikâyetten vazgeçme ne zamana kadar mümkündür?

A) Hüküm kesinleşinceye kadar
B) Dava açılıncaya kadar
C) Sanığın sorgusu yapılıncaya kadar
D) İnfaza başlanıncaya kadar
E) Hüküm verilinceye kadar

6. Aşağıdakilerden hangisine ilişkin uyuşmazlıklar, suç için kanunda öngörülen ceza miktarına bakılmaksızın ağır ceza mahkemesince yargılama yapılacak suçlardan biri değildir?

A) Dolandırıcılık
B) Hileli iflas
C) İrtikap
D) Yağma
E) Resmi belgede sahtecilik

7. Adliye mahkemeleri ile adliye dışı mahkemeler arasında çıkan görev uyuşmazlıklarını çözmekle görevli merci aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yargıtay Ceza Genel Kurulu
B) Anayasa Mahkemesi
C) Uyuşmazlık Mahkemesi
D) Bölge adliye mahkemesi
E) Yargıtay 5. Ceza Dairesi

8. Teşebbüs halinde kalmış suçlarda yer yönünden yetkili mahkeme kural olarak aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanığın yakalandığı yer mahkemesi
B) Sanığın son adresinin bulunduğu yer mahkemesi
C) İlk icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi
D) İlk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi
E) Son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi

9. Kolluk, adli faaliyetleri bakımından aşağıdakilerden hangisine bağlı olarak çalışır?

A) Adalet Bakanlığına
B) Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na
C) Cumhuriyet savcısına
D) Mülki amire
E) Sulh ceza hâkimine

10. Devriye gezen kolluk görevlilerinin yürüttüğü faaliyet türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Önleyici
B) Bastırıcı
C) Adli
D) Suça ilişkin
E) Yargısal

11. Şüphelinin, kendisine isnat edilen fiille ilgili olarak hâkim tarafından beyanının alınmasına ne ad verilir?

A) Sorgu
B) Bilgi alma
C) İletişimin denetlenmesi
D) İfade alma
E) Bilgi toplama

12. Soruşturma evresinde otopsi için cesedin mezardan çıkartılmasına aşağıdakilerden hangisi karar verir?

A) Sulh ceza hâkimi
B) Cumhuriyet savcısı
C) Nöbetçi sulh ceza hâkimi
D) Kolluk amiri
E) İnfaz hâkimi

13. Aşağıdakilerden hangisi şüpheli veya sanıkla aralarında bulunan yakınlık ilişkisi nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kimselerden biri değildir?

A) Nişanlısı
B) Evlatlığı
C) Boşandığı eşi
D) Sevgilisi
E) Amcası

14. Aşağıdakilerden hangisi CMK m.46 kapsamında, mesleği veya sürekli uğraşları nedeniyle öğrendiği bilgilere ilişkin tanıklıktan çekinebilecek kimselerden biri değildir?

A) Mali müşavirler
B) Eczacılar
C) Avukatlar
D) Hâkimler
E) Noterler

15. Kendisi hakkında yürütülmeyen bir muhakemede, beş duyu organıyla edindiği bilgileri yetkili merci önünde aktaran kimseye ne ad verilir?

A) Müşteki
B) Tanık
C) Malen sorumlu
D) Katılan
E) Sanık

16. Soruşturma sırasında çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında aşağıdakilerden hangisi yakalama emri düzenleyebilir?

A) Cumhuriyet savcısı
B) İnfaz hâkimi
C) Ağır ceza mahkemesi başkanı
D) Kolluk amiri
E) Sulh ceza hâkimi

17. Aşağıdakilerden hangisi adli kontrol kapsamındaki yükümlülüklerden biri değildir?

A) Disiplin hapsinde kalma
B) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme
C) Yurt dışına çıkamama
D) Konutunu terk etmeme
E) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme

18. Aşağıdakilerden hangisi koruma tedbirlerinin ön şartlarından biri değildir?

A) Koruma tedbiri ile işin önemi veya muhtemel ceza arasında orantı olması
B) Gecikmede tehlike bulunması
C) Tedbir uygulanırken muhataba bilgi verilmesi
D) Suçun işlendiğine dair belirli derecede suç şüphesi bulunması
E) Tedbire başvurulmasının haklı görünmesi

19. Bu soru iptal edilmiştir.

20. Gözaltı kararını kural olarak aşağıdakilerden hangisi verir?

A) Mahkeme
B) Cumhuriyet savcısı
C) Hâkim
D) Kolluk amiri
E) Vali

A Grubu Cevap Anahtarı																			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	E	E	D	A	A	C	E	C	A	A	B	D	D	B	E	A	C	İ	B

6. Sorunun cevabı A olarak güncellenmiştir. Tarih: 24.04.2018

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

2019 BAHAR ARA - A

1. Takibi şikâyete bağlı bir suçta şikâyetten vazgeçilmesi durumunda, yeniden şikâyette bulunulması ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Yeniden şikâyette bulunulamaz.
B) Şikâyet süresi henüz dolmamışsa şikâyette bulunulabilir.
C) Her zaman yeniden şikâyette bulunulabilir.
D) Ancak mağdur rıza gösterirse şikâyette bulunulabilir.
E) Ancak Cumhuriyet başsavcılığının onayıyla şikâyette bulunulabilir.

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk ceza muhakemesine hâkim olan hak ve ilkelerden biri <u>değildir</u>?

A) Duruşmanın sözlülüğü ilkesi
B) Taraflarca hazırlama ilkesi
C) Kendisine yapılan isnadı öğrenme hakkı
D) Doğal hâkim ilkesi
E) Adil yargılanma hakkı

3. Eski hale getirme işlemi bakımından aşağıdakilerden hangisi kanunen kusursuz sayılmıştır?

A) Alt sınırı beş yıldan fazla süreli hapis cezasını gerektiren bir suçun mağduru
B) Çocuk sanık
C) Sağır ve dilsiz kimse
D) Kendisini savunamayacak derecede malul olan kimse
E) Kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmeyen kimse

4. TCK'ya göre şikâyet süresi suçtan zarar görenin fiili ve faili öğrenmesinden itibaren ne kadardır?

A) 3 ay
B) 6 ay
C) 1 yıl
D) 2 yıl
E) 5 yıl

5. Temyiz aşamasında Yargıtay ilgili ceza dairesi, suçla ilgili zaman aşımı süresinin dolduğunu tespit ederse aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

A) Durma
B) Bozma
C) Davanın reddi
D) Ceza verilmesine yer olmadığı
E) Düşme

6. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmada, duruşmada <u>en çok</u> kaç müdafii hazır bulunabilir?

A) 1
B) 2
C) 3
D) 5
E) Herhangi bir sınırlama söz konusu değildir.

7. Kütahya nüfusuna kayıtlı olup, Ankara'da ikamet etmekte olan Aylin hakkında, Eskişehir'de işlenen ve üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suça ilişkin açılacak davada görevli ve yetkili mahkeme aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ankara ağır ceza mahkemesi
B) Kütahya asliye ceza mahkemesi
C) Eskişehir ağır ceza mahkemesi
D) Ankara asliye ceza mahkemesi
E) Eskişehir asliye ceza mahkemesi

8. Aşağıdakilerden hangisi karışık bağlantının sonuçlarından biridir?

A) Birleştirme
B) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması
C) Uzlaşma
D) Önödeme
E) Nispi yargılama

9. Tarafsızlığını şüpheye düşürecek nedenlere dayanarak bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde en geç ne zamana kadar istenebilir?

A) İddianamenin kabulü kararı okununcaya kadar
B) Hüküm verilinceye kadar
C) Sanığın sorgusuna başlanıncaya kadar
D) Sanık son sözünü söyleyinceye kadar
E) Delillerin ikamesi tamamlanıncaya kadar

10. Mahkemelerde duruşmada görev yapan, hukuki anlamda davaya bir katkısı olmayıp duruşmanın akışına yardımcı olan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yazı işleri müdürü
B) Bilirkişi
C) Adli tabip
D) Mübaşir
E) Zabıt katibi

11. Türk ceza muhakemesinde kabul edilen delil sistemi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Biçimsel delil sistemi
B) Kesin delil sistemi
C) Etnik delil sistemi
D) Vicdani delil sistemi
E) Kanuni delil sistemi

12. Bilirkişilik görevinin yapmaktan kaçınan kimseye en fazla ne kadar süre disiplin hapsi uygulanabilir?

A) 1 ay
B) 3 ay
C) 6 ay
D) 1 yıl
E) 2 yıl

13. CMK'ya göre aşağıdakilerden hangisi şüpheli veya sanıkla arasındaki yakınlık ilişkisi nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kişilerden biridir?

A) İş ortağı
B) Süt kardeşi
C) Kuzeni
D) Nişanlısı
E) Çocukluk arkadaşı

14. Bir suçun tespiti veya aydınlatılması için müşteki, suçtan zarar gören ve suç işleme şüphesi bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesi ve beyanlarının tutanağa geçirilmesine ne ad verilir?

A) Bilgi alma
B) Sorgu
C) İzhar
D) Keşif
E) İfade alma

15. Ölüm zamanı ile nedeni gibi bulguları araştırmak amacıyla ölünün dıştan muayene edilmesine ne ad verilir?

A) Gözaltına alma
B) Otopsi
C) Adli muayene
D) Fiziki kimliğin tespiti
E) Gözlem altına alma

16. Aşağıdaki suçlardan hangisinde, suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı iki yıldan az olsa bile tutuklama kararı verilebilir?

A) Vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenen suçlar
B) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar
C) Malvarlığına karşı kasten işlenen suçlar
D) Adliyeye karşı işlenen suçlar
E) Kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı işlenen suçlar

17. Aralarında iştirak iradesi olmasa dahi üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçlara ne ad verilir?

A) İtiyadi suç
B) Devlete karşı işlenen suç
C) Mükerrer suç
D) Örgütlü suç
E) Toplu suç

18. Adli kontrole karar vermeye yetkili makam ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Soruşturma evresinde yalnızca sulh ceza hâkimi, kovuşturmada ise yalnızca mahkeme tarafından karar verilebilir.
B) Kovuşturma evresine münhasır olmak üzere, yalnızca sulh ceza hâkimi tarafından karar verilebilir.
C) Kural olarak hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir.
D) Kural olarak Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise kolluk amiri tarafından karar verilebilir.
E) Soruşturmaya münhasır olmak üzere yalnızca kolluk amiri tarafından karar verilebilir.

19. Tutuklama kararına karşı başvurulacak kanun yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) İstinaf
B) İtiraz
C) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı
D) Temyiz
E) Yargılamanın yenilenmesi

20. Adli kontrol kapsamında karar verilen tedbirlerden hangisi nedeniyle geçirilen süreler, mahkûm olunan hapis cezasından mahsup edilir?

A) Hakimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde mesleki uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uyma
B) Yurt dışına çıkamama
C) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmeme
D) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olma
E) Hakim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurma

A Grubu Cevap Anahtarı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A	B	E	B	E	C	C	E	C	D	D	B	D	A	C	A	E	A	B	D

5

Özet

Arama; şüpheli kişinin, bir delilin veya müsadereye tabi eşyanın ele geçirilmesi amacıyla kişilerin üstlerinde veya onlara ait yerlerde yapılan araştırmaları ifade etmektedir. Şüpheliye ait yerlerde arama yapılabilmesi bakımından kanun makul şüphenin varlığını aramıştır. Aramaya karar verebilecek merciler bakımından kanun kamuya kapalı açık alan ve kamuya açık olmayan kapalı alan ayrımı yapmıştır. Buna göre kamuya kapalı açık alanlarda hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde C. savcısı ve Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde de kolluk amiri arama kararı verebilecektir. Kamuya açık olmayan kapalı alanlarda ise sadece hâkim ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde C. savcısı arama kararı vermeye yetkilidir. Bu alanlarda kolluk amirinin hiçbir koşul altında arama kararı verme imkânı bulunmamaktadır.

Elkoyma, delil olabilecek veya müsadereye tabi eşya üzerinde zilyedin tasarruf yetkisinin geçici olarak kaldırılmasıdır. Elkoymaya karar verebilecek merci kural olarak hâkimdir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde C. savcısı ve C. savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amiri elkoymaya karar verme yetkisine sahiptirler. Hâkim kararı olmaksızın gerçekleştirilen elkoyma işlemi en geç 24 saat içinde hâkim onayına sunulur ve hâkim elkoymadan itibaren en geç kırk sekiz saat içinde elkoyma hakkındaki kararını verir. Aksi takdirde el koyma kendiliğinden ortadan kalkar. Kanun el koyma ve muhafaza altına alma bakımından ikili bir ayrım yapmıştır. Buna göre delil olabilecek ya da müsadereye tabi eşya zilyedi tarafından rızayla verilirse bu işleme muhafaza altına alma denir. Ancak bu işlem zilyedin rızası olmaksızın yapılırsa buna da elkoyma denilmektedir.

Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine karar verilir. Kanunkoyucu ayrıca CMK m.135 vd. telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, m.139'da gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve m.140'da da teknik araçlarla izleme isimli "gizli koruma tedbirlerine" yer vermiştir.

4.5.2007 gün ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da gösterilen suçların işlendiği yönünde yeterli şüphe bulunması hâlinde yayına ulaşımın engellenmesine karar verilebilir. Yasa koyucu, İnternet ortamında yapılan yayınlara erişimin engellenmesinin hukuki niteliğini, koruma tedbiri olarak belirlemiştir. Erişimin engellenmesi kararı soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu tedbire sadece kanunda belirtilen belirli katalog suçlarla ilgili olarak başvurulabilir. Tanıklıkları nedeniyle kendilerinin ve yakınlarının hayatları, mal varlıkları tehlikeye girecek olan kişilerin tanıklık yapmalarını ve doğruyu söylemelerini beklemek zordur. Özellikle örgütlü suçlulukla mücadele edilebilmesi için tanıkların korunması gerekir. Türk hukukunda, 5721 sayılı Tanık Koruma Yasası'yla, Yasa'da sayılan kişilerin korunması amaçlanarak belirli suçlarda ceza muhakemesi güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Tanık koruma tedbiri gizli koruma tedbiri niteliğindedir.

Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında; a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, b) Kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan, c) Kanuni hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan, d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen, e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen, f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan, g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan, h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen, i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen, j) Eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı hâlde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen, k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler. Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir. İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 5: Koruma Tedbirleri-II

Arama

Arama, şüpheli kişi veya delillerin ya da müsadere edilecek eşyanın ele geçirilmesi amacıyla ev veya diğer yerlerde araştırma yapılması demektir. Arama, anayasal güvence altında bulunan konut dokunulmazlığına, özel yaşamın gizliliğine, kişi özgürlüğüne ve vücut bütünlüğüne müdahale oluşturan bir koruma tedbiridir.

Şüpheli ve sanık hakkındaki aramaya ilişkin temel düzenlemelere göre; "yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir."

Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir. Makul şüphe, aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenir.

Suç işleme şüphesi altında olmayan kişilerin de üstü, eşyası, konutu, iş yeri veya kendisine ait diğer yerleri, şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla aranabilir. Bu hâllerde aramanın yapılması, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğunu gösteren olayların varlığına bağlıdır.

Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri arama yapabilirler.

Arama talep, karar veya emrinde, 1)Aramanın nedenini oluşturan fiil, 2)aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya, 3)karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi açıkça gösterilir.

Kural olarak arama işlemi gündüz yapılır. Konutta, iş yerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz.

Arama işlemi tutanağa bağlanır. Arama tutanağına işlemi yapanların açık kimlikleri ve bazı bilgiler yazılır. Tutanak arama işlemine katılmış olanlar ve hazır bulunanlarca imzalanır. Tutanağın bir sureti ilgiliye verilir.

Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi, onlar bulunmazsa temsilci veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya birlikte oturduğu bir kişi veya komşusu aramada hazır bulunur.

Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla üçüncü bir kişinin üstü, eşyası, konutu, iş yeri veya ona ait diğer yerleri aranıyorsa bu kişiye, bu kişi (zilyet) bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir.

Arama sonucunda, koruma altına alınan veya elkonulan eşyanın tam bir defteri yapılır ve bu eşya resmî mühürle mühürlenir veya bir işaret konulur.

Aramanın sonunda hakkında arama işlemi uygulanan kimseye istemi üzerine bir belge verilir. Bu belge şunları içerir: 1) Aramanın şüpheli veya sanığın yakalanması için mi yoksa delillerin ele geçirilmesi amacıyla mı yapıldığı ve aramanın aranan objenin aranan yerde bulunduğuna dair "somut delillere dayalı kuvvetli şüphe" üzerine yapıldığı, 2)şüpheli veya sanığın evinde, iş yerinde, üstünde ve ona ait diğer yerlerde arama işlemi yapılmışsa soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliği, 3)arama sonucunda elkonulan veya koruma altına alınan eşyanın listesi, şüpheyi haklı kılan bir şey elde edilmemişse bunun belirtilmesi.

Arama koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil koruma altına alınır ve durum Cumhuriyet savcılığına derhâl bildirilir.

Avukat büroları, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkiminin vereceği kararla aranabilir. Suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa sulh ceza hâkimi de re'sen arama kararı verebilir.

Önleme Araması

Kolluğun bir tehlikeyi veya suçu önlemek için arama yapması mümkündür. Polis, millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla usulüne göre verilmiş hâkim kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mahallin en büyük mülki amirinin vereceği yazılı emirle yasaca belirtilen yerlere kontrol noktası kurulabilir ve arama yapılabilir.

Elkoyma

Elkoyma, ceza muhakemesinde delil olabilecek ya da ileride müsadere edilebilecek eşya üzerinde zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılması demektir.

Elkoyma tedbirinin konusu şunlar olabilir: 1)İspat aracı olarak yararlı görülen mal varlığı değerleri, başka bir anlatımla deliller, 2)eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan mal varlığı değerleri.

Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkonulmasına Yasa'da gösterilen suçların soruşturulması ve kovuşturulması aşamasında başvurulabilir. Bu tedbire karar verilebilmesi için şu iki koşul birlikte aranır:

1. Sayılan suçlardan birinin işlendiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması,
2. elkonulacak taşınmazların, hak ve alacakların bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması.

Yasa'da bu tedbire konu olacak mal, hak ve alacaklar da belirlenmiştir. Şüpheli ve sanığa ait 1) taşınmazlara, 2) kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, 3) banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba, 4) gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara, 5) kıymetli evraka, 6) ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, 7) kiralık kasa mevcutlarına, 8) diğer malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

Muhafaza (Koruma) Altına Alma ve Elkoyma

Kişi yanında bulundurduğu ispat aracı olabilecek bir şeyi ya da eşya veya kazanç müsaderesine konu olacak mal varlığı değerlerini istem üzerine göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür. Kişi bu tür değerleri rızasıyla teslim ederse bunlar muhafaza (koruma) altına alınır. Yanında bulunduran kişi bu değerleri rızasıyla teslim etmezse bunlara elkonulur. Ayrıca yanında bulunduran kişi söz konusu eşyayı teslim etmekten çekinirse bu kişi hakkında zorlama (disiplin) hapsine de karar verilir.

Elkoyma Karar ve Emrinin Verilmesi, Denetlenmesi

Elkoyma tedbirine, soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimince karar verilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirirler.

Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

Kanaatimizce, aramada olduğu gibi elkoyma kararında da elkonulacak eşyanın özellikleri belirtilmelidir. Elkonulacak eşyanın ilgili kişide olduğu konusunda şüphe varsa arama kararı verilmelidir.

Elkoyma İşleminin Yapılması

Elkoyma işlemi tutanağa bağlanır. İşlemi yapan kolluk görevlisinin açık kimliği, elkoyma işlemine ilişkin bu tutanağa geçirilir. Elkoyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura gecikmeksizin bildirilir.

Elkonulmayacak Eşya

- Mektuplar, Belgeler
- Basın Araçları

Elkonulan Eşyanın İadesi

Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait elkonulmuş eşya veya diğer mal varlığı değerleri, soruşturma ve kovuşturma açısından elde tutulmasına gerek kalmaması veya müsadere edilmeyeceğinin anlaşılması hâlinde geri verilir. Bu eşya veya mal varlığı değerlerinin re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstemin reddi kararlarına itiraz edilebilir.

Elkonulan Eşyanın Korunması veya Elden Çıkarılması

lkonulan eşyanın değerinin korunması ve zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır. Ancak elkonulan eşyanın korunması Devlete fazla yük getirecekse eşya, bakım ve gözetimiyle ilgili tedbirleri almak ve istendiğinde derhâl iade edilmek koşuluyla korunmak üzere, şüpheliye, sanığa veya diğer bir kişiye teslim edilebilir. Bu tür teslim, teminat gösterilmesi koşuluna bağlanabilir.

Elkonulan eşya, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesi bulunması hâlinde hükmün kesinleşmesinden önce elden çıkarılabilir. Elden çıkarmaya, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme karar verir.

Elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil koruma altına alınır ve durum Cumhuriyet başsavcılığına derhâl bildirilir.

Özel Elkoyma Şekilleri

- Postada Elkoyma: Posta hizmeti veren her türlü resmî veya özel kuruluşta bulunan gönderilere, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla elkonulabilir
- Zorlama Amaçlı Elkoyma: Kaçağın Cumhuriyet savcısına başvurmasını veya duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi veya mahkeme kararıyla elkonulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafiine bildirilir.
  Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda, elkoymanın kaldırılmasına karar verilir.
- Basılmış Eserlere Elkoyma: Basılmış eserlere, ya delil elde etme amacıyla ya da müsadereyi mümkün kılmak için elkonulur. Delil elde etmek için basılmış eserlerin tümüne elkoymaya gerek yoktur. Bu tür bir elkoyma basın özgürlüğünü de etkilemez. Basın Yasası'nda, delil olarak her türlü basılmış eserin en fazla üç adedine elkonulabileceği belirtilmiştir. Delil olan basılmış araca Cumhuriyet savcısı, gecikmede sakınca bulunan hâllerde kolluk elkoyabilir.

Haksız Elkoyma Nedeniyle Tazminat İsteme Hakkı

Eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı hâlde elkonulan veya korunması için gerekli

tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen kişilerin, bu işlemler dolayısıyla uğradıkları maddi ve manevi her türlü zararlarını Devletten isteme hakları bulunmaktadır.

Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve Elkoyma

Bu koruma tedbiri, arama ve elkoyma koruma tedbirinin özel bir hâlini oluşturmaktadır. Bu nedenle tedbirin Yasa'da arama ve elkoyma tedbirlerine ilişkin bölümde düzenlenmesi yerinde olmuştur.

Bu tedbirde aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi gerekir:

- Somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve
- Başka surette delil elde etme olanağının bulunmaması.

Tedbire hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulur. Hâkim kararını en geç yirmi dört saat içinde verir.

Kural olarak tedbir bilgisayar ve bilgisayar programlarıyla bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına ve bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması ya da işlemin uzun sürecek olması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir.

Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimince verilen tedbir kararına karşı itiraz kanun yolu açıktır.

Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini

"Şirket yönetimi için kayyım tayini" tedbiri Yasa'da sayılan belli suçlar için başvurulabilen özel bir koruma tedbirdir. Bu tedbire Yasa'da arama ve elkoyma tedbirlerine ilişkin bölümde yer verilmiştir.

Tedbire başvurulması için öngörülen iki temel koşul bulunmaktadır. 1)Yasada sayılan suçlardan birinin veya birçoğunun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlendiği veya işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin (kuvvetli delilin) varlığı, 2)maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için bu tedbire başvurmanın gerekli olması.

Soruşturma evresinde tedbire Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimi karar verebilir.

Kovuşturma evresinde, yargılamayı yapan mahkeme tedbire karar verebilir.

Kayyım atanmasına karar verildiğinde, atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin ya da yönetim organının yetkileri ile birlikte ortaklık payları veya menkul kıymetler idare yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

Tedbir için bir uygulanma süresi öngörülmemiştir. Gerekli olduğu sürece ve her hâlükârda hükmün kesinleşmesine kadar uygulanabilir.

Soruşturma evresinde sulh ceza hâkimliğince verilen bu tedbir kararına karşı itiraz yolu açıktır.

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, CMK'nın 135 vd. maddelerinde düzenleme altına alınmış bir koruma tedbiridir. Söz konusu tedbire gerek işlenmiş olan ve gerekse de işlenmekte olan suçlarla ilgili olarak başvurulabilecektir. Tedbir kapsamında beş alt tedbirin uygulanması öngörülmüştür. Bunlardan ilk üçü; iletişimin dinlenmesi, iletişimin kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirleridir. Bunlar dışında iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirlerine de ayrıca kanunda yer verilmiştir.

İletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi bakımından soruşturma sırasında sulh ceza hakimi kovuşturma sırasında ise mahkeme kararıyla bu tedbirlere karar verilebilir. Bununla birlikte gecikmesinde sakınca olan hallerde C. Savcısı da tedbirin uygulanmasına karar verebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Mobil telefonun yerinin tespiti bakımından kural olarak soruşturma sırasında sulh ceza hakimi yetkili kılınmıştır.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesine ilişkin "verilecek karar gereğince Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği adli kolluk görevlisi, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak istediğinde, bu istem derhal yerine getirilir; yerine getirilmemesi halinde zor kullanılabilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

Dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin "kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkan veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok iki ay için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

Mobil telefonun yerini tespite ilişkin kararda ise, "mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok iki ay için yapılabilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi kararının uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilirse veya Cumhuriyet savcılığınca verilen tedbir kararını hâkim (ağır ceza mahkemesi) onaylamazsa, tedbirin uygulanmasına Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl son verilir. Yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, durum bir tutanakla tespit edilir.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi bulunmayan ancak telekomünikasyonun denetlenmesi tedbirine konu olan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil koruma altına alınır. Durum derhâl Cumhuriyet savcılığına bildirilir.

Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi hâlinde soruşturma evresinin bitiminden itibaren en geç on beş gün içinde, Cumhuriyet başsavcılığı, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgili kişiye yazılı olarak bilgi verir.

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun ek 7. maddesinde, polisin önleme amaçlı istihbarat faaliyetleri diğer bir ifade ile önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri düzenlenmiştir.

Gizli Soruşturmacı Görevlendirme

"Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi" tedbiri, Yasa'da sayılan suçlar için başvurulabilen özel/gizli bir koruma tedbiridir. Bu tedbire başvurabilmek için;

- Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması
- Başka surette delil elde edilememesi gerekir.

Bu tedbire soruşturma sırasında C. Savcısının talebi üzerine sulh ceza hakimi tarafından karar verilir.

Sadece kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir (CMK m.139/1). Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmayı yapmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.

Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet başsavcılığında saklanır. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.

Teknik Araçlarla İzleme

"Teknik araçlarla izleme" tedbiri, Yasa'da sayılan suçlar için başvurulabilen özel/gizli bir koruma tedbiridir.

Şüphelinin (veya sanığın) kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve iş yeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir.

Tedbire karar verilebilmesi için şu koşullar aranır: 1) Yukarıda sayılan suçların işlediği konusunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve 2) tedbire başvurulmaksızın delil elde edilemeyecek olması.

Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Teknik araçlarla izleme tedbiri ile birlikte gizli soruşturmacı görevlendirilmesi halinde bu fıkrada belirtilen süreler bir kat artırılarak uygulanır.

Gizle izleme tedbiriyle birçok kişisel veri ve delil ele geçirilecektir. Bu veriler ve deliller, ceza kovuşturması bakımından gerekli olmadığı takdirde Cumhuriyet savcısının gözetiminde derhâl yok edilir.

Ceza Muhakemesi Kanunu Dışındaki Kanunlarda Yer Alan Bazı Koruma Tedbirleri

- İnternet Ortamında Yapılan Yayınlara Erişimin Engellenmesi Tedbiri
- Tanık Koruma Tedbiri-Gizli Tanık

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Sebep Olunan Haksızlıkların Giderilmesi

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Yasası'nda, koruma tedbirlerine başvurulmasından kaynaklanan haksızlıkların giderilmesi için verilecek tazminata ilişkin hükümler yer almaktadır.

Tazminat istenebilecek hâller dört grupta toplanabilir.

- Yakalama, gözaltı ve tutuklama ile ilgili nedenler
- Arama tedbiri ile ilgili neden
- Elkoyma Tedbiri ile ilgili nedenler
- Yargılanmanın yenilenmesi ile ilgili nedenler

Tazminat davası açma süresi, üç aydır. Süre, karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren başlar ve davanın her hâlde kararın veya hükmün kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde açılması gerekir.

Tazminat talep edebilecek kişi, bizzat kanundışı yakalama veya tutuklama işlemiyle karşı karşıya kalan kişidir. Tazminat talebinde bulunan kişi, bunu süresi içinde bir dilekçe ile yapmalıdır. Dava, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde görülür. Ağır ceza mahkemesinin kararına karşı başvurulacak olan kanun yolu istinaftır. İstinafa başvurma süresi, kararın tebliğ tarihinden itibaren yedi gündür.

Bazı hâllerde verilen tazminatın geri alınması söz konusu olacaktır. Bunlar; kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı sonradan kaldırılarak hakkında kamu davası açılan ve mahkum edilenlere verilen tazminatlar ve Yargılamanın aleyhte yenilenmesiyle beraat kararı kaldırılıp mahkûm edilenlere ödenmiş tazminatların mahkûmiyet süresine ilişkin kısmıdır.

Devlet, ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan hâkimler ve Cumhuriyet savcılarına bir yıl içinde rücu eder.

Bazı kişilerin tazminat istemesi mümkün değildir. Bu kişiler de CMK m. 144'te sayılmıştır.

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 5: Koruma Tedbirleri-II

Arama

1. *Arama kararı ve emri vermeye yetkili merciler hangileridir?*
Cevap: Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri arama yapabilirler. Konutta, iş yerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle arama yapılabilir. Kamuya açık alanlarda ise arama hâkim kararıyla gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle arama yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emriyle yapılan arama sonuçları, Cumhuriyet başsavcılığına derhâl bildirilir.

2. *Arama emri ya da kararına ihtiyaç olmaksızın hangi hallerde kolluk tarafından doğrudan doğruya yapılabilir?*
Cevap: • Hakkında yakalama emri, zorla getirme kararı veya gıyabi tutuklama kararı verilenkişi yakalandığında üstünde arama yapılması,Belirtelim ki bu hâlde kolluk yetkili merciin emrini yerine getirmiş olacaktır (TCKm.24).• Kolluk memurlarınca doğrudan yapılan yakalama hâlinde yakalanan kişinin, kendisine, başkalarına veya yakalama işlemini yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla kaba üst araması yapılması.Belirtelim ki bu hâlde kolluk yasanın kendisine verdiği bir yetkiyi kullanmış olacaktır. (TCK m.24; CMK m.90).• Suçüstü yakalaması yapılabilmesi için konuta, iş yerine ve kapalı alanlara girilmesi.Bu hâlde yasa herkese yakalama yetkisi vermektedir. Dolayısıyla kolluk yasanın kendisine verdiği bir yetkiyi kullanmış olacaktır (TCK m.24; CMK m.90).• Gözaltına alınan kişinin, nezarethaneye konulmadan önce üstünün aranması.• Herhangi bir nedenle hukuka uygun şekilde yakalandıktan sonra kolluk güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin veya işlenmekte olan veya henüz işlenmiş olanveya pek az önce işlendiğini gösteren belirtilerin olduğu suçun failinin yakalanması amacıyla takibi sırasında girilen araç, bina ve eklentilerinde arama yapılması.

3. *Arama ne zaman yapılabilir?*
Cevap: Kural olarak arama işlemi gündüz yapılır. Konutta, iş yerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz (CMK m.118/1). Türk Ceza Yasası'nda gündüzün ne zaman sona erip gecenin başlayacağı tanımlanmıştır. Gece vakti, güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvele kadar devam eden süredir (TCK m.6/1-e). Belirtelim ki gündüz başlamış olan arama işlemi, gece devam edebilir. Suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerle yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da kaçan kişi, tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla geceleyin de arama yapılabilir (CMK m.118/2).

4. *Avukat bürolarında arama usulü nedir?*
Cevap: Avukat büroları, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulhceza hâkiminin vereceği kararla aranabilir. Suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa sulh ceza hâkimi de re'sen arama kararı verebilir (CMK m.163/1). Kovuşturma evresinde arama kararını re'sen veya istem üzerine mahkeme verebilir. Aramada, Cumhuriyet savcısı ve baro başkanı veya onu temsil eden bir avukat hazırbulundurulur (CMK m.130/1).

Elkoyma

5. *Elkoyma tedbirinn konusu nedir?*
Cevap: Elkoyma tedbirinin konusu şunlar olabilir: 1)İspat aracı olarak yararlı görülen mal varlığıdeğerleri, başka bir anlatımla deliller, 2)eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan mal varlığı değerleri (CMK m.123/2).Belirtelim ki iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla 1)kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan eşya veya 2)suçun işlenmesine tahsis edilen ya da 3)suçtan meydana gelen veya suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, müsadereye konu olan eşyadır (TCK m.54/1). Suçun işlenmesiyle elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerle bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucunda ortaya çıkan ekonomik kazançlar da müsadereye konu olan malvarlığı değerleridir (TCK m.55).Belgeler de elkoymaya konu olabilir. Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgelerede elkonulması mümkündür. Ancak hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgeler sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından incelenebilir. Yasa koyucu bu belgelerin mahkemede delil olarak nasıl tartışılacağını, diğer delillerin tartışılma yönteminden farklı düzenlemiştir. Söz konusu belgeler açık duruşmada okunarak iddia ve savunmanın tartışmasına açılmaz. Bu belgelerde yer alan ve sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgiler, hâkim veya mahkeme başkanı tarafından tutanağa geçirtilir (CMK m.125). Bu tutanak, taraflara okunarak tartışılabilir.

6. *Taşınmaz, hak ve alacaklara el koyma tedbiri konusunu oluşturan taşınmaz, hak ve alacaklar hangileridir?*
Cevap: Yasa'da bu tedbire konu olacak mal, hak ve alacaklar da belirlenmiştir (CMK m.128/1).Şüpheli ve sanığa ait 1) taşınmazlara, 2) kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, 3) banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba, 4) gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara, 5) kıymetli evraka, 6) ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, 7) kiralık kasa mevcutlarına, 8) diğer malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

7. *Taşınmazlara, hak ve alacaklara el konulabileceği suçlar hangileridir?*
Cevap: • Türk Ceza Kanununda tanımlanan; 1) Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde76, 77, 78), 2) Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80) ile organ veyadoku ticareti (madde 91), (2), 3) Hırsızlık (madde 141, 142), 4) Yağma (madde148, 149), 5) Güveni kötüye kullanma (madde 155), 6) Dolandırıcılık (madde 157,158), 7) Hileli iflas (madde 161), 8) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 9) Parada sahtecilik (madde 197), 10) Suç işlemek amacıyla örgütkurma (madde 220, fıkra üç), 11) İhaleye fesat karıştırma (madde 235), 12) Ediminifasına fesat karıştırma (madde 236), 13) Tefecilik (madde 241), (2), 14) Zimmet(madde 247), 15) İrtikap (madde 250), 16) Rüşvet (madde 252), 17) Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308), 18) AnayasalDüzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315,316), 19) Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333,334, 335, 336, 337) suçları.• Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silahkaçakçılığı (madde 12) suçları,• Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,• Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,• Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerindetanımlanan suçlar.

8. *Elkoyma tedbirine kara veren merciler hangileridir?*
Cevap: Elkoyma tedbirine, soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimince karar verilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirirler (Ay m.20,21; CMK m.127/1)

9. *Elkonulamayacak eşyalar hangileridir?*
Cevap: Mektuplar, BelgelerYakınlık (CMK m.45) veya meslek ve sürekli uğraşıları nedeniyle tanıklıktan çekinmeye (CMK m.46) hakkı olan kimselerle şüpheli veya sanık arasındaki mektuplara ve belgelere elkonulamaz. Ancak bunların bu kimselerin yanında bulunması gerekir (CMK m.126).Savunma hakkının dokunulmazlığı şüpheli veya sanıkla müdafi arasında gönderilmiş olan mektup ve belgelere de elkonulamamasını gerektirir. Bu husus CezaMuhakemesi Yasası m.154'te ayrıca belirtilmiştir. Müdafi ile şüpheli veya sanık arasında gönderilen mektup ve belgelere hem müdafiin tanıklıktan çekinmeye hakkı olan kişilerden olması nedeniyle hem de CMK m.154'teki özel hüküm dolayısıyla elkonulamayacaktır. Bu durum, yasa koyucunun savunma hakkının dokunulmazlığına verdiği önemi ortaya koymaktadır.Basın AraçlarıAnayasa'ya göre, yasaya uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçlarına, suç aleti olduğu gerekçesiyle elkonulamaz, bunlar müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz (Ay m.30).

10. *Elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil hakkında nasıl bir işlem yapılır?*
Cevap: Elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil koruma altına alınır ve durum Cumhuriyet başsavcılığına derhâl bildirilir (CMK m.138)

11. *Postada elkoyma kararını veren merciler hangileridir?*
Cevap: Suçun delillerini oluşturduğundan şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkarılması için soruşturma ve kovuşturmada adliyenin eli altında olması zorunlu sayılıp, posta hizmeti veren her türlü resmî veya özel kuruluşta bulunan gönderilere, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla elkonulabilir (CMK m.129/1). Belirtelim ki genel elkoymadan farklı olarak gecikmede tehlike gerekçesiyle kolluk amirlerine postada elkoyma emri verme yetkisi tanınmamıştır.

12. *Zorlama amaçlı elkoymaya karar vermeye yetkili merci hangisidir?*
Cevap: Kaçağın Cumhuriyet savcısına başvurmasını veya duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi veya mahkeme kararıyla elkonulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafiine bildirilir(CMK m.248/1). Elkonulan mal, hak ve alacakların korunmasında, elkoymaya ilişkin hükümler uygulanır. Tedbirlere ilişkin kararların özetinin bir gazetede ilânına sulh ceza hâkimince veya mahkemece karar verilebilir (CMK m.248/3). Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda elkoymanın kaldırılmasına karar verilir (CMK m.248/4). Sulh ceza hâkimi veya mahkeme elkoymaya karar verdiğinde, kaçağın yasal olarak bakmakla yükümlü bulunduğu yakınlarının alınan tedbirler nedeniyle yoksulluğa düşebileceklerini saptarsa, bunların geçimlerini sağlamak üzere, elkonulan mal varlığındansosyal durumları ile orantılı miktarda yardımda bulunulması konusunda kayyıma izinverir (CMK m.248/6). Bu kararlara karşı itiraz edilebilir (CMK m.248/8).

13. *Zorlama amaçlı elkoyma tedbiri hangi suçlar bakımından uygulanabilir?*
Cevap: • Türk Ceza Yasası'nda tanımlanan, 1) soykırım ve insanlığa karşı suçlar(TCK m.76-78), 2) göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (TCK m.79-80), 3) hırsızlık (TCKm.141-142), 4) yağma (TCK m.148-149), 5) güveni kötüye kullanma (TCK m.155),6) dolandırıcılık (TCK m.157-158), 7) hileli iflas (TCK m.161), 8) uyuşturucu veyauyarıcı madde imal ve ticareti (TCK m.188), 9) parada sahtecilik (TCK m.197),10) suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m.220), 11) ihaleye fesat karıştırma(TCK m.235), 12) edimin ifasına fesat karıştırma (TCK m.236), 13) zimmet (TCKm.247), 14) irtikâp (TCK m.250), 15) rüşvet (TCK m.252), 16) Devletin güvenliğine karşı suçlar (TCK m.302-308), 17) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişineKarşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313), 18) Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315), 19) Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları,• Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yasa'da tanımlanan silah kaçakçılığı (m.12) suçları,• Bankalar Yasası m.22/3,4'te tanımlanan zimmet suçu (5411 sayılı Bankacılık K.m.160),• Kaçakçılıkla Mücadele Yasası'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,• Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası m.68 ve 74'te tanımlanan suçlar.

14. *Zorlama amaçlı elkoymaya tedbiri süresi ne kadardır?*
Cevap: Kaçak yakalandığında veya kendiliğinden gelerek teslim olduğunda, elkoymanın kaldırılmasına karar verilir (CMK m.248/4).

Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve Elkoyma

15. *Bilgisayar, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma tedbirine hangi koşullarda karar verilebilir?*
Cevap: Bilgisayarda arama ve elkoyma tedbirine başvurulabilmesi için şu koşulların gerçekleşmiş olması gerekir:1. Somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve2. başka surette delil elde etme olanağının bulunmaması.

16. *Bilgisayarda arama ve elkoyma tedbirine başvurma kararı verebilecek merciler hangileridir?*
Cevap: Tedbire hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulur. Hâkim kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde çıkarılan kopyalar ve çözümü yapılan metinler derhâl imha edilir (CMK m.134/1).

17. *Şirket Yönetimi için kayyım atanması tedbirine hangi suçlar kapsamında kara verilebilir?*
Cevap: • Türk Ceza Yasası'nda yer alan, 1)göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (TCK m.79-80), 2)uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (TCK m.188), 3)parada sahtecilik (TCK m.197), 4)fuhuş (TCK m.227), 5)kumar oynanması için yer ve imkânsağlama (TCK m.228), 6)zimmet (TCK m.247), 7)suçtan kaynaklanan mal varlığıdeğerlerini aklama (TCK m.282), 8)silahlı örgüt (TCK m.314) veya bu örgütlere silah sağlama (TCK m.315), 9)Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk (TCK m.328-331, 333-337) suçları, •Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yasa'da tanımlanan silah kaçakçılığı (m.12) suçları,• Bankalar Yasası m.22/3,4'te tanımlanan zimmet suçu (5411 sayılı Bankacılık K.m.160),• Kaçakçılıkla Mücadele Yasası'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,• Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası m.68 ve 74'te tanımlanan suçlar.

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

18. *Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine hangi merciler karar verebilir?*
Cevap: İletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi bakımından soruşturma sırasında sulh ceza hakimi kovuşturma sırasında ise mahkeme kararıyla bu tedbirlere karar verilebilir. Bununla birlikte gecikmesinde sakınca olan hallerde C. Savcısı da tedbirin uygulanmasına karar verebilir (CMK m.135/1). Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Tedbirin uygulanmasına ilişkin talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcısını gösterir belge veya rapor eklenir (CMK m.135/2)

Gizli Soruşturmacı Görevledirilmesi

19. *Gizli soruşturmacı görevlendirilmesine karar veren merciler hangileridir?*
Cevap: Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirine soruşturma sırasında C. Savcısının talebi üzerine sulh ceza hakimi tarafından karar verilir. C. Savcısının gecikmesinde sakınca bulunduğu kriterinden hareketle, doğrudan kendisinin bu tedbire karar vermesi hukuken mümkün değildir.

Teknik Araçlarla İzleme

20. *Teknik araçlarla izleme tedbirine karar verebilecek merciler hangileridir?*
Cevap: Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hakim onayına sunulur. Hakim kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde kayıtlar derhal imha edilir.

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 5 - Alıştırma Soruları

1) Şüpheli kişi veya delillerin ya da müsadere edilecek eşyanın ele geçirilmesi amacıyla ev veya diğer yerlerde araştırma yapılmasına ne ad verilir?

A) Arama
B) El koyma
C) Gizli soruşturmacı görevlendirme
D) Teknik araçlarla izleme
E) Gizli soruşturmacı görevlendirme

Çözüm : Arama, şüpheli kişi veya delillerin ya da müsadere edilecek eşyanın ele geçirilmesi amacıyla ev veya diğer yerlerde araştırma yapılması demektir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde aşağıdakilerden hangisinin kararıyla arama yapılır?

A) Kolluk amirinin
B) Kolluk görevlilerinin
C) Cumhuriyet savcısının
D) İçişleri bakanlığının
E) Cumhurbaşkanlığının

Çözüm : Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri arama yapabilirler.
Doğru cevap C şıkkıdır.

3) Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için aşağıdaki şüphe türlerinden hangisi gerçekleşmelidir?

A) Basit şüphe
B) Makul şüphe
C) Olağan şüphe
D) Kuvvetli şüphe
E) Kesin şüphe

Çözüm : Bilgisayarda arama ve elkoyma tedbirine başvurulabilmesi için şu koşulların gerçekleşmiş olması gerekir:
1. Somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve
2. başka surette delil elde etme olanağının bulunmaması.

Dolayısıyla bu güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için kuvvetli şüphe aranır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

4) Aşağıdakilerden hangisi gizli soruşturmacı olarak **görevlendirilemez?**

A) Savcılar
B) Memurlar
C) Esnaf
D) Belediye çalışanları
E) Askerler

Çözüm : **Sadece kamu görevlileri** gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

5) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine ilişkin aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi kapsamında uygulanabilecek tüm alt tedbirlere, yalnızca katalog suçların işlenmesi halinde başvurulabilir.
B) İletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirlerine yalnızca katalog suçların işlenmesi halinde başvurulabilir.
C) İletişimi denetlenecek aracın mutlaka şüpheli veya sanığa ait olması gerekmez.
D) Mobil telefonun yerinin tespiti ve iletişimin tespiti tedbirlerine tüm suçlarla ilgili olarak başvurulabilir.
E) İletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen bir delil elde edilirse kolluk bunları koruma altına alıp derhal Cumhuriyet savcısına haber verir.

Çözüm :

İletişimin denetlenmesi tedbiri kapsamında, üç alt tedbire (dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine) başvurulabilmesi için, “suç işlendiğine dair somut delillere dayalı kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması” ve “başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması” şeklindeki iki koşulun bir arada gerçekleşmiş olması gerekir. Ancak bu iki koşulun bulunması tedbirin uygulanması için yeterli değildir. Bu iki koşul dışında üçüncü bir koşul olarak, ayrıca kanunda belirtilen “katalog suçlardan birine ilişkin bir muhakeme yürütülüyor olması” gerekir. doğru cevap A'dır.

Doğru cevap A şıkkıdır.

6)

I. Şüpheli veya sanığın avukatı ile olan yazışmaları
II. Basın araçları
III. Suç mahallinde bulunan ve şüphelinin annesine yazdığı mektup

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri el konulamayacak eşyalardandır?

A) I, II ve III
B) I ve II
C) II ve III
D) Yalnız I
E) Yalnız II

Çözüm :

Yakınlık (CMK m.45) veya meslek ve sürekli uğraşıları nedeniyle tanıklıktan çekinmeye (CMK m.46) hakkı olan kimselerle şüpheli veya sanık arasındaki mektuplara ve belgelere elkonulamaz. Ancak bunların bu kimselerin yanında bulunması gerekir (CMK m.126). Tekrar belirtelim ki savunma hakkının dokunulmazlığı şüpheli veya sanıkla müdafi arasında gönderilmiş olan mektup ve belgelere de elkonulamamasını gerektirir. Bu husus Ceza Muhakemesi Yasası m.154’te ayrıca belirtilmiştir. Müdafi ile şüpheli veya sanık arasında gönderilen mektup ve belgelere hem müdafiin tanıklıktan çekinmeye hakkı olan kişilerden olması nedeniyle hem de CMK m.154’teki özel hüküm dolayısıyla elkonulamayacaktır. Bu durum, yasa koyucunun savunma hakkının dokunulmazlığına verdiği önemi ortaya koymaktadır. Anayasa’ya göre, yasaya uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçlarına, suç aleti olduğu gerekçesiyle elkonulamaz, bunlar müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz (Ay m.30). Şüpheli ile yakınları arasındaki mektuplar, yalnızca bu kimselerin yanında bulunur ise elkoyma tedbirine konu olmaz. Dorğu cevap B'dir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

7) Aramada rastlantı sonucunda delil elde edilirse durum derhal nereye bildirilir?

A) Cumhuriyet Savcılığı
B) Sulh Ceza Hakimi
C) Ağır Ceza Mahkemesi
D) Bölge Adliye Mahkemesi
E) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

Çözüm : Aramada rastlantı sonucunda delil elde edilirse durum derhal Cumhuriyet Savcılığına bildirilir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

8) Elkoymayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Arama kararının sonucunda, arama hükümleri çerçevesinde elkoyma işlemi yapılabilir.
B) İspat aracı olarak yararlı görülen mal varlığı değerleri, başka bir anlatımla deliller el koymaya konu olabilir.
C) Eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan mal varlığı değerleri elkoymaya konu olabilir.
D) Belgeler de elkoymaya konu olabilir.
E) Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgelere elkonulması mümkün değidir.

Çözüm : Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgelere
de elkonulması mümkündür.
Doğru cevap E şıkkıdır.

9) Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirine soruşturma sırasında kim karar verir?

A) Kolluk
B) Cumhuriyet Savcısı
C) Sulh Ceza Hakimi
D) Ağır Ceza Mahkemesi
E) Yargıtay

Çözüm : Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirine soruşturma sırasında C. Savcısının talebi üzerine sulh ceza hakimi tarafından karar verilir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

10) Aşağıda yer alan koruma tedbirlerinden hangisinin haksız uygulanması halinde tazminat talebinde bulunulması söz konusu olabilir?

A) İletişimin dinlenmesi ve kayda alınması
B) İletişimin Önleme Amaçlı Denetlenmesi
C) Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi
D) Elkoyma Tedbiri
E) Tanık Koruma Tedbiri

Çözüm : Tazminat istenebilecek hâller dört grupta toplanabilir. Birinci grupta yakalama, gözaltı ve tutuklama ile ilgili nedenler; ikinci grupta arama ile ilgili neden, üçüncü grupta elkoyma ile ilgili nedenler; dördüncü grupta yargılamanın yenilenmesi ile ilgili neden yer alır (CMK
m.141,323/3).
Doğru cevap D şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi arama emrinde bulunması gereken unsurlardan biri **değildir?**

a. Arama nedeni oluşturan fiil
b. Emrin geçerli olacağı zaman aralığı
c. Aramayı gerçekleştirecek kolluk görevlilerinin adı, soyadı ve sicil numarası
d. Aramanın yapılacağı yerin adresi
e. Aranılacak kişi veya eşya

2. Önleme aramasına gecikmesinde sakınca bulunan hallerde aşağıdaki yetkililerden hangisi karar verebilir?

a. Mahallin en büyük mülki amiri
b. C. Savcısı
c. Belediye başkanı
d. Kolluk amiri
e. İl emniyet müdürü

3. I. Ağır Ceza Mahkemesi
II. Sulh Ceza Hakimi
III. C. Savcısı

Yukarıdakilerden hangisi soruşturma evresinde gerekli şartların varlığı halinde, taşınmazlara, hak ve alacaklara el konulması kararı verebilir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. Yalnız III
d. I ve II
e. I, II ve III

4. Aşağıdaki suçlardan hangisi, soruşturulması kapsamında taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma tedbirinin başvurulabileceği suçlardan biri **değildir?**

a. Silahlı örgüt kurma
b. Zimmet
c. Rüşvet
d. İrtikap
e. Hakaret

5. Aşağıdakilerden hangisi telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi kapsamında düzenlenen tedbirlerden **değildir?**

a. İletişimin tespiti
b. Mobil telefonun yerinin tespiti
c. Teknik araçlarla izleme
d. Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi
e. İletişimin dinlenmesi

6. İletişimin denetlenmesi tedbiri kapsamında, tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde, soruşturma evresinin bitiminden itibaren en geç ne kadarlık bir zaman dilimi içerisinde Cumhuriyet başsavcılığı, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgili kişiye yazılı olarak bilgi verir?

a. Bir hafta
b. On beş gün
c. Bir ay
d. Üç ay
e. Altı ay

7. Şüphelinin aşağıdaki yerlerden hangisindeki faaliyetleri teknik araçlarla **izlenemez?**

a. Şüphelinin konutundaki faaliyetleri
b. Şüphelinin akşamları gittiği eğlence merkezindeki faaliyetleri
c. Şüphelinin sabahları koşu yaptığı parktaki faaliyetleri
d. Şüphelinin işyerindeki faaliyetleri
e. Şüphelinin temel ihtiyaçlarını karşıladığı alışveriş merkezindeki faaliyetleri

8. Teknik araçlarla izleme tedbirine, uzatma süresi hariç en çok ne kadar bir zaman için karar verilebilir?

a. Bir hafta
b. İki hafta
c. Üç hafta
d. Üç ay
e. Altı ay

9. Aşağıdakilerden hangisi haksız uygulanması nedeniyle CMK hükümlerine göre tazminat istenebilecek koruma tedbirlerinden biri **değildir?**

a. Elkoyma
b. Arama
c. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi
d. Tutuklama
e. Gözaltına alma

10. Hakkında haksız yere tutuklama tedbiri uygulanan A, hakkında beraat kararı verildikten sonra, bu tedbirin uygulanması nedeniyle uğradığı zararın tazmini için kural olarak aşağıdaki mahkemelerden hangisine başvurmalıdır?

a. Yargılandığı yerdeki asliye ceza mahkemesine
b. Yargıtay 5. Ceza Dairesine
c. Yargılamanın yapıldığı yerdeki asliye hukuk mahkemesine
d. Hakkında tutuklama kararını veren mahkemeye
e. Oturmakta olduğu yerdeki Ağır ceza mahkemesine

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. c	Yanıtınız yanlış ise "Arama Kararı ve Emrinin Unsurları" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Önleme Araması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. b	Yanıtınız yanlış ise "Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkonulması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. e	Yanıtınız yanlış ise "Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkonulması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. c	Yanıtınız yanlış ise "Zorlama Amaçlı El Koyma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. b	Yanıtınız yanlış ise "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a	Yanıtınız yanlış ise "Teknik Araçlarla İzleme" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c	Yanıtınız yanlış ise "Teknik Araçlarla İzleme" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. c	Yanıtınız yanlış ise "Tazminat Nedenleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. e	Yanıtınız yanlış ise "Tazminat Davasının Açılması ve Görülmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Yararlanılan Kaynaklar

Centel, N. Zafer, H. (2013) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul___.

Hakeri, H. Ünver, Y. (2010) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara___.

Kunter, N. Yenisey F. Nuhoğlu. A. (2010) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul___.

Özbek, V. Ö. (2005) **CMK İzmir Şerhi**, Ankara___.

Öztürk, B. Erdem, M. R. (2008) **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku,** Ankara___.

Soyaslan, D. (2010) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara___.

Şahin, C. (2012) **Ceza Muhakemesi Hukuku-I**, Ankara___.

Toroslu, N. Feyzioğlu, M. (2013) **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara___.

Yurtcan, E. (2013) **CMK Şerhi**, İstanbul___.

6

Özet

Soruşturma evresi suç işlendiği izlenimi veren basit suç şüphesinin yetkili organlara ulaşmasıyla başlar. Bu suç şüphesiyle savcılık veya kolluk doğrudan doğruya temas edebilecekleri gibi ihbar, şikâyet, talep gibi yollarla da temas edebilirler. İhbar, re'sen kovuşturulan bir suçun işlendiği bilgisinin yetkili mercilere bildirilmesi iken şikâyet, takibi şikâyete bağlı suçlarda suçtan doğrudan doğruya zarar gören kimsenin failin cezalandırılmasına ilişkin isteğini yetkili mercilere iletmesidir. Talep ise adalet bakanının belirli suçlar takip edilmesini C. savcısından istemesidir. Soruşturma evresinin birtakım temel özellikleri vardır. Bunlardan ilki soruşturmanın yazılılığıdır. Kural olarak tüm soruşturma işlemleri tutanağa bağlanır. İkincisi ise soruşturmanın gizliliğidir. Bu bağlamda soruşturma işlemlerinde savunma hakkına zarar vermemek koşuluyla ilgilisinden başkası hazır bulunamaz ve gerçekleştirilen işlem hakkında dışarıya bilgi verilmez. Bunun dışında soruşturma işlemleri dağınıktır. Yani farklı zamanlarda, farklı yerlerde, farklı kişilerce gerçekleştirilebilirler. Aynı zamanda soruşturma kurallara bağlı değildir. Bir başka deyişle hangi işlemin hangi işlemi takip edeceği ve işlemlerin hangi sırayla yapılacağı kanunda belirtilmemiştir. Bu bakımdan soruşturma işlemlerinin yapılış sırasını belirlemek soruşturma organlarının yetkisindedir. Ayrıca soruşturma kamusal bir faaliyettir ve kamusal organlar tarafından gerçekleştirilir. Son olarak ise soruşturma kural olarak mecburidir. Yani suç işlendiği şüphesiyle karşı karşıya kalan soruşturma organları soruşturma gerçekleştirmek zorundadırlar.

İddianamenin kanunda belirtilen unsurları taşıyıp taşımadığı ara muhakeme evresinde mahkeme tarafından denetlenir. Yeterli delil ihtiva etmeyen, CMK'nın 170. maddesindeki diğer unsurları taşımayan, ön ödemelik veya uzlaşmaya tabi suçlar bakımından bu yollara başvurulmaksızın hazırlanan iddianame mahkeme tarafından savcılığa iade edilir. Savcılık bu karara itiraz edebilir. İddianamenin iadesi kararında belirtilen eksiklikleri tamamladıktan sonra, savcılık yeni bir iddianame hazırlayarak mahkemeye başvurur veya eksiklikler giderilemezse kovuşturmaya yer olmadığı kararı verir. Mahkemenin kabul ya da iade konusunda on beş gün içinde bir karar vermesi gereklidir. Bu süre zarfında herhangi bir karar verilmezse iddianame zımnen kabul edilmiş sayılır.

Soruşturma sonunda toplanan deliller suçun işlendiği konusunda yeterli şüphe oluşturmuyorsa ya da uyuşmazlık konusu fiil bakımından kovuşturma olanağı yoksa bu durumda savcılık kovuşturmaya yer olmadığı kararı verir. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı uygulamada takipsizlik kararı olarak da nitelendirilmektedir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir. Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde, bu karara itiraz edebilir.

Ön ödeme, kural olarak Cumhuriyet savcısının, bazı durumlarda da mahkemenin şüphelinin suçu işlediğine dair en azından yeterli şüphe olmasına rağmen sanığın belirlenen miktar para cezasını ödemesi karşılığında, uyuşmazlığı ortadan kaldırmasına olanak tanıyan bir kurumdur. Ön ödeme, cezası hafif olan suçlarla yargı organlarını meşgul etmeme, adliyenin yükünü hafifletme ve zaman tasarrufu sağlama gibi nedenlerle yerinde bir kurum olarak görülmektedir. Ön ödemenin koşulları ve usulü TCK m.75'te gösterilmiştir.

Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili; a) Adlî para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını, b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı, c) Hapis cezası ile birlikte adlî para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için yukarıda (b) başlığı altında açıklanan usule göre belirlenecek miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını, soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz. Taksirli suçlar hariç olmak üzere, önödemeye bağlı olarak kovuşturmaya yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verildiği tarihten itibaren beş yıl içinde önödemeye tabi bir suçu işleyen faile teklif edilecek önödeme miktarı yarı oranında artırılır (TCK m.75/1).

Uzlaşma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin anlaştırılması suretiyle uyuşmazlığın ortadan kalkmasını sağlayan bir muhakeme kurumudur. Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur (CMK m.253/1): a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar. b) Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88), 2. Taksirle yaralama (madde 89), 3. Tehdit (madde 106, birinci fıkra), 4. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116), 5. Hırsızlık (madde 141), 6. Dolandırıcılık (madde 157), 7. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234), 8. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239) suçları. c) Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir (CMK m.253/2).

Kanunkoyucu, soruşturma sonunda bazı koşulların varlığına bağlı olarak, C. savcısına kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verme imkânı tanımıştır. Bu bağlamda C. savcısı ancak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda iddianamenin düzenlenmesini ertelemeye karar verebilir. İddianamenin düzenlenmesinin ertelemesine karar verilebilmesi için soruşturma sonucunda şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli delile ulaşılmış olması gerekir. Erteleme kararı verilebilmesi için ayrıca 1) şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, 2) yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, 3) kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, 4) suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Bu koşulların tamamının birlikte gerçekleştiğini kabul eden Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiğine dair yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 6: Soruşturma ve Soruşturmadan Sonuç Çıkartılması

Soruşturma Evresinin Başlaması

Suç işlendiği izlenimini veren bir hâl öğrenilir öğrenilmez, soruşturmanın başlatılması gerekir. Cumhuriyet savcısı ihbar veya başka yolla bir suçun işlendiği izlenimini edinirse kamu davası açıp açmama konusunda karar verebilmek amacıyla hemen konuyu araştırmak zorundadır. Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir. Soruşturma evresi failin suç teşkil eden bir hareketi yapıp yapmadığı konusundaki "şüphe" ile başlamaktadır. Yanılma payının derecesine göre şüphe; basit, yeterli, makul veya kuvvetli olur. Soruşturmayı başlatan şüphe basittir. Muhakemenin değişik aşamalarında değişik işlemlere göre şüphenin derecesi de değişmektedir.

Somut olaylara dayanmayan ve sadece bir tahminden ibaret bulunan ya da akla ve mantığa aykırı olan iddialarda, şüpheden söz edilemez. Cumhuriyet savcısı, suç işlendiği izlenimini veren bir hâl bulunup bulunmadığını takdir eder ve suç işlendiğini gösteren basit şüphe üzerine soruşturma evresini başlatır ve bu evrede şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına alır. Bu evre Cumhuriyet savcısının gözetimi ve denetimi altında olan bir evredir.

Soruşturma Evresinin İşlevi

Soruşturma evresinin görevi, kovuşturmayı hazırlamaktır. Bu nedenle suçun öğrenilmesiyle başlayan soruşturma evresinde delillerin ele geçirilmesi, bunların kaybolmasının önlenmesi ve kovuşturmaya kadar el altında tutulması gerekir. Diğer bir söyleyişle soruşturma evresinin görevi, delilleri arayıp bulmak ve koruma altına almaktır. Toplanan delillerden iddiaların asılsız olduğu kanaatine ulaşılırsa olay kovuşturma evresine, yani mahkeme önüne taşınmayacaktır. Bu nedenle araştırmalar sonucunda, başlangıçtaki basit şüpheyi kuvvetlendirerek şüpheliye bir suç isnat etmek de bu evrenin görevidir.

Suçun Öğrenilme Şekilleri

- Re'sen Öğrenme: Savcı, suçu herhangi bir vatandaş gibi basından veya görevini yaparken öğrenebilir. Kolluk da idari nitelikteki önleme görevi esnasında, suç işlendiğinden haberdar olabilir.
- İhbar Yoluyla Öğrenme: İhbar, re'sen kovuşturulan bir suçtan haberdar olan kimsenin durumu adli makamlara bildirmesidir. İhbar eden, suçtan zarar gören kişi olabileceği gibi suçla hiç ilgisi bulunmayan üçüncü bir kişi de olabilir.
- Şikâyet Yoluyla Öğrenme: Şikâyete bağlı olan suçlarda ceza soruşturması ve kovuşturması, suçtan zarar gören kimsenin şikâyeti ile başlar. Şikâyet, hem bir muhakeme şartı hem de suçun öğrenilme şeklidir. Suçtan zarar görenin, fiilin ve failin cezalandırılması isteğini içeren beyanı şikâyet olarak adlandırılır.
- Tutanakla Öğrenme: Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. Hatta mahkeme, bu hâlde failin tutuklanmasına da karar verebilir. Soruşturma makamları, bu yolla da suçtan haberdar olabilirler.
- Diğer Yollarla Öğrenme: Talep, yabancı devletin şikâyeti ve mütalaa da suçun öğrenilme şekilleridir. Talep, Adalet bakanı'nın belirli suçların takip edilmesini Cumhuriyet savcısından istemesidir. Yabancı devletin şikâyeti, belli suçlarda söz konusu olur. Yabancı devlet bayrağına hakaret, yabancı devlet başkanına karşı şikâyete bağlı suçlarda soruşturma, ilgili devletin şikâyeti üzerine yapılabilir. Bazı suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için o suç ile hak ve menfaatleri ihlal edilen kurumun görüşünün alınması gerekir. Kurumun suçla ilgili görüşüne mütalaa denir. Mütalaa, özellikle vergi mevzuatında söz konusu olan bir kurumdur.

Soruşturma Evresinin Özellikleri

- Soruşturmanın Gizliliği: Gizlilikle kastedilen soruşturma işleminde ilgililerinden başka kimsenin hazır bulunamaması; işlemler tutanağa bağlandığında ise dosyanın üçüncü kişiler tarafından görülememesidir. Ancak kural gizlilik olmakla beraber yasa koyucu belirli işlemlerde belirli kişilere karşı gizliliği kaldırmış olabilir. Gizliliğin ilke olmasının birinci nedeni, şüphelinin lekelenmesini engellemektir. İkinci nedeni ise delillerin karartılmasını engellemektir.
- Soruşturmanın Yazılılığı: Yazılılık, soruşturma evresinde yapılan sözlü veya hareketli tüm işlemlerin tutanağa geçirilmesini ifade eder. Her soruşturma işlemi tutanağa bağlanır ve tutanak, adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi ile hazır bulunan yazman tarafından imza edilir. İşlemde müdafi veya vekil sıfatı ile bir avukat hazır bulunmuş ise tutanakta onların da ismi ve imzası bulunur. Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, tarihi, başlama ve bitiş saatini ve işleme katılanların veya ilgisi bulunanların isimlerini içerir. Tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları ilgililere okunur ve onayları alınır. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir. İmzadan kaçınma hâlinde nedenleri tutanağa geçirilir.

  Görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması olanağının varlığı hâlinde kanunlardaki usul ve esaslar dairesinde, soruşturma aşamasında yapılan her türlü işlem Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile kayda alınır. Ancak mağdur çocukların ve duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması

açısından zorunlu olan kişilerin, tanıklığında bu kayıt zorunludur.

- Soruşturmanın Dağınıklığı: Dağınıklık, soruşturma işlemlerinin hep aynı kişi veya kişiler tarafından yapılmasının gerekli olmadığı ifade eder. Bir yargı çevresindeki Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturmanın kapsamlı olması hâlinde başsavcılık bünyesindeki birden fazla savcıyı bir olayı soruşturmakla görevlendirebilir. Bu hâlde birkaç savcı, aralarında iş bölümü yaparak aynı soruşturmayı yürütebilirler. Bir yargı çevresinde bir savcının başladığı soruşturmaya başka bir savcının devam etmesi de mümkündür.
- Soruşturmanın Kurala Bağlı Olmayışı: Yasa'da, kovuşturma evresine ilişkin işlemlerin sırası ayrıntılı olarak gösterilmesine karşılık, soruşturma evresinde araştırmaların nasıl yapılacağı, hangi sırayla yürütüleceği düzenlenmemiştir. Cumhuriyet savcısının, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığıyla her türlü araştırmayı yapma, işin gerçeğini araştırmaya başlama, lehe ve aleyhe olan delilleri toplama yükümlülüğü vardır. O hâlde savcının tüm tedbirleri ve işlemleri kapsayan genel bir araştırma yükümlülüğü bulunduğundan söz edebiliriz. Bu yükümlülüğün bir sonucu olarak Cumhuriyet savcısı, yasada yer almayan yeni soruşturma yöntemleri geliştirebilir. Ancak hemen belirtelim ki soruşturma evresinin kurala bağlı olmayışı, bu yöntemler bakımından hiç bir sınırlama bulunmadığı anlamına gelmez. Soruşturmanın amacı ve konusu, buradaki sınırı belirler. Ayrıca soruşturma evresinde de hukuk devleti ilkeleri geçerlidir.
- Soruşturmanın Kamusallığı: Kamusallık ilkesi, cezalandırma yetkisinin bireyden alınarak devlete geçmesini ifade eder ve temelinde, bireylerin aralarındaki düşmanlıkların engellenmesi ve kendisini savunamayan güçsüzlere yardım edilmesi düşüncesi yatar. Devlet, bireyler arasındaki ilişkilerde düzenleyici bir işleve sahiptir. Kamu düzenini bozan ve suç teşkil eden eylemler hakkında ceza soruşturmasını yürütmek, devletin görevidir.
- Soruşturmanın Mecburiliği: Bu ilke, soruşturma makamlarının basit suç şüphesi üzerine soruşturmayı başlatma yükümlülüğünü ifade eder. Adli makamlar, herhangi bir nedenle soruşturma yapamayacaklarını söyleyemezler. Aksi takdirde, ilgili kamu görevlisi ihmal yoluyla görevi kötüye kullanma suçunu işlemiş olur.

Soruşturmadan Sonuç Çıkarma

Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonunda kural olarak ya suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşır ya da ulaşamaz. Savcılık soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair dava açmaya yetecek ölçüde delile ulaşırsa iddianame düzenleyerek görevli (madde itibarıyla yetkili) ve yetkili mahkemeye verir; mahkeme iddianamenin Yasa'da gösterilen unsurları taşıdığını tespit ederse iddianameyi kabul eder. İddianamenin kabulü kararıyla kamu (ceza) davası açılmış; diğer bir söyleyişle kovuşturma evresine geçilmiş olur.

İddianame Düzenlenmesi

Savcılık soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşırsa iddianame düzenleyerek görevli ve yetkili mahkemeye verir. Mahkeme iddianamenin Yasa'da gösterilen unsurları taşıdığını tespit ederse iddianameyi kabul; aksi takdirde savcılığa iade eder. İddianamenin değerlendirildiği bu sürece ara muhakeme denir. İddianamenin kabulü kararıyla kamu davası açılmış diğer bir söyleyişle kovuşturma evresine geçilmiş olur.

İddianame, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenir. İddianamede, 1) şüphelinin kimliği, 2) müdafii, 3) maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği, 4) mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisi, 5) açıklanmasında sakınca bulunmaması hâlinde ihbarda bulunan kişinin kimliği, 6) şikâyette bulunan kişinin kimliği, 7) şikâyetin yapıldığı tarih, 8) yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri, 9) yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi, 10) suçun delilleri, 11) şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri gösterilir.

Cumhuriyet savcısı başsavcılık makamı adına düzenlediği iddianameyi bu davanın görüleceği mahkeme dairesinin belirlenmesi için o mahkemenin nöbetçi dairesine verir. Nöbetçi ceza mahkemesi dairesi, davayı görecek olan ceza dairesini belirler. Buna tevzi denir. Tevzi sonucunda iddianame madde itibarıyla yetkili (görevli) olan mahkemenin bir dairesine düşer. Bu daire iddianameyi 1) CMK m.170'de belirtilen hususlara uygun düzenlenip düzenlenmediği, 2) suçun ispatına etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delilin toplanıp toplanmadığı yani iddianamede sübuta etkili delillere yer verilip verilmediği, 3) ön ödeme veya uzlaşmaya tabi bir suçtan dolayı ön ödeme veya uzlaşma usulünün uygulanıp uygulanmadığı noktalarında değerlendirir.

Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı

Yeterli delile ulaşılamaması, yeterli delile ulaşılsa bile ön ödeme, uzlaşma veya iddianamenin düzenlenmesinin ertelenmesi söz konusu olduğunda veya kovuşturmanın mümkün olmadığı hâllerde ya da Cumhuriyet savcısının takdir hakkını kullandığı hâllerde soruşturma evresi, kovuşturmaya yer olmadığı (takipsizlik) kararı ile sona erer.

- Yeterli Delil Olmaması veya Kovuşturma Olanağı Bulunmaması: Suçun bütün unsurlarına ilişkin yeterli delile ulaşılamamışsa kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Ayrıca yeterli delil olmakla birlikte, uyuşmazlık konusu

olaya ilişkin kovuşturma olanağının bulunmadığı hâllerde de kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

- Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararına Karşı İtiraz Davası Açılması: Davanın konusunu, yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi sebebiyle verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararları oluşturur. Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması konusunda takdir yetkisini kullanarak yani etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık nedeniyle vermiş olduğu kovuşturmaya yer olmadığı kararlarına karşı kovuşturma (itiraz) davası açılamaz. Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir. İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olaylar ve deliller belirtilir.
- Cumhuriyet Savcısının Takdir Hakkını Kullanacağı Hallerin Varlığı: Cumhuriyet savcısı soruşturmanın sonunda yeterli delile ulaşmasına rağmen cezayı tamamen kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı hâlinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir. Bu hâlin uygulanması savcının takdirine bırakılmıştır. Savcı iddianame düzenleme yolunu da tercih edebilir.
- Ön ödeme: Cumhuriyet savcısının, soruşturma sonucunda şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli şüphe ortaya koyan delile ulaşmasına rağmen iddianame düzenlemeyerek sanığın para cezası ödemesi karşılığında, uyuşmazlığı ortadan kaldırmasına olanak tanıyan bir kurumdur. Özel kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi halinde de fail, hakim tarafından yapılacak bildirim üzerine, yukarıda açıklanan usule göre saptanacak miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde kamu davası düşer. Ödemede bulunulması üzerine verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararları, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, önödemeye ilişkin amaçlarla kullanılabilir.
- Uzlaşma: Şüpheli ve sanıkla mağdurun bir uzlaştırıcının nezaretinde karşılıklı edimlerde anlaşarak ceza muhakemesini sona erdirmelerini ifade eder. Soruşturma ve kovuşturma evrelerinde uzlaşma ile muhakeme sona erdirilebilir. Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafi ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır. Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte uzlaştırma bürosuna verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. Uzlaştırma bürosu soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez. Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini bir kerede yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.
- İddianamenin Düzenlenmesinin Ertelenmesi: Kanunkoyucu, soruşturma sonunda bazı koşulların varlığına bağlı olarak C. savcısına kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verme imkânı tanımıştır. Bu bağlamda C. savcısı ancak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda iddianamenin düzenlenmesini ertelemeye karar verebilir. İddianamenin düzenlenmesinin ertelemesine karar verilebilmesi için soruşturma sonucunda şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli delile ulaşılmış olması gerekir. Erteleme kararı verilebilmesi için ayrıca 1) şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, 2) yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, 3) kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, 4) suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun

uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Bu koşulların tamamının birlikte gerçekleştiğini kabul eden Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiğine dair yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören, erteleme kararına karşı, kovuşturmaya yer olmadığı kararlarına itiraz usulüne uygun olarak itiraz edebilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde kamu davası açılır.

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 6: Soruşturma ve Soruşturmadan Sonuç Çıkartılması

Soruşturma Evresinin Başlaması

1. *Soruşturma evresi ne şekilde başlar?*
Cevap: Suç işlendiği izlenimini veren bir hâl öğrenilir öğrenilmez, soruşturmanın başlatılmasıgerekir (CMK m.160). Cumhuriyet savcısı ihbar veya başka yolla bir suçun işlendiği izlenimini edinirse kamu davası açıp açmama konusunda karar verebilmek amacıyla hemen konuyu araştırmak zorundadır (CMK m.160). Soruşturmayıbaşlatan şüphe basittir. Muhakemenin değişik aşamalarında değişik işlemlere göre şüphenin derecesi de değişmektedir. Örneğin bu evrede koruma tedbirleri açısından genellikle kuvvetli şüphe, iddianame düzenlenebilmesi için yeterli şüphe aranmaktadır. Bu nedenle soruşturma evresinde suç işlediğinden şüphelenilen kişiden yani "şüpheli"den söz edilir. Şüphe somut olaylara dayanmalıdır. Somut olaylara dayanmayan ve sadece bir tahminden ibaret bulunan ya da akla ve mantığa aykırı olan iddialarda, şüpheden söz edilemez. Cumhuriyet savcısı, suç işlendiği izlenimini veren bir hâl bulunup bulunmadığını takdir eder ve suç işlendiğini gösteren basit şüphe üzerine soruşturma evresini başlatır ve bu evrede şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına alır. Bu evre Cumhuriyet savcısının gözetimi ve denetimi altında olan bir evredir.

Soruşturma Evresinin İşlevi

2. *Soruşturma evresinin işlevi nedir?*
Cevap: Kovuşturma (yargılama) evresinde mahkeme, suç oluşturduğu iddia edilen bir olayı deliller aracılığıyla tekrar canlandırmaya, âdeta geçmişte yaşanan olayın yeniden resmini çıkarmaya çalışır. Bu faaliyette en önemli unsur, delillerdir. Deliller geçmişte yaşanan olayı temsil eden araçlardır. Hâkim bu deliller aracılığı ile geçmişte gerçekleştiği iddia edilen olayın gerçekten yaşanıp yaşanmadığını yaşandı ise nasıl yaşandığını anlar. Soruşturma evresinin görevi, kovuşturmayı hazırlamaktır. Bu nedenle suçun öğrenilmesiyle başlayan soruşturma evresinde delillerin ele geçirilmesi, bunların kaybolmasının önlenmesi ve kovuşturmaya kadar el altında tutulması gerekir. Diğer bir söyleyişle soruşturma evresinin görevi, delilleri arayıp bulmak ve koruma altına almaktır. Toplanan delillerden iddiaların asılsız olduğu kanaatine ulaşılırsa olay kovuşturma evresine, yani mahkeme önüne taşınmayacaktır. Bu nedenle araştırmalar sonucunda, başlangıçtaki basit şüpheyi kuvvetlendirerek şüpheliye bir suç isnat etmek de bu evrenin görevidir. O hâlde soruşturma evresinin görevi, delilleri bulma, koruma altına alma ve (suçun işlendiğini gösteren yeterli delile ulaşılırsa) olayı mahkeme önüne götürmektir diyebiliriz.

Suçun Öğrenilme Şekilleri

3. *Suçun öğrenilme şekilleri nelerdir?*
Cevap: Re'sen ÖğrenmeSavcı, suçu herhangi bir vatandaş gibi basından veya görevini yaparken öğrenebilir. Kolluk da idari nitelikteki önleme görevi esnasında, suç işlendiğinden haberdar olabilir. Örneğin suç, kolluğun önünde işlenebilir veya idari bir görev esnasında kolluk suçun izlerine rastlayabilir.İhbar Yoluyla Öğrenmeİhbar, re'sen kovuşturulan bir suçtan haberdar olan kimsenin durumu adli makamlarabildirmesidir. İhbar, Anayasa'da yer alan dilekçe hakkının bir kullanım şeklidir (Ay m.74). İhbar eden, suçtan zarar gören kişi olabileceği gibi suçla hiç ilgisi bulunmayan üçüncü bir kişi de olabilir. Suçun şikâyete bağlı olmadığı hâllerde suçtan zarar görenin yaptığı bildirim, şikâyet olmayıp bir ihbardır.

4. *Tutanakla öğrenme usulü nedir?*
Cevap: Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. Hatta mahkeme, bu hâlde failin tutuklanmasına da karar verebilir (CMK m.205)). Soruşturma makamları, bu yolla da suçtan haberdar olabilirler.

Soruşturma Evresinin Özellikleri

5. *Soruşturma evresinin özellikleri nelerdir?*
Cevap: Soruşturmanın gizliliği Soruşturmanın yazılılığı Soruşturmanın dağınıklığı Soruşturmanın kurala bağlı olmayışı Soruşturmanın kamusallığı Soruşturmanın mecburiliği olarak sıralanabilir.

6. *Soruşturmanın mecburiliği ilkesi ile ne kastedilmektedir?*
Cevap: Soruşturmanın mecburiliği (kanuniliği) ilkesi, soruşturma makamlarının basit suç şüphesi üzerine soruşturmayı başlatma yükümlülüğünü ifade eder. Adli makamlar, herhangi bir nedenle soruşturma yapamayacaklarını söyleyemezler. Aksi takdirde, ilgili kamu görevlisi ihmal yoluyla görevi kötüye kullanma suçunu işlemiş olur (TCK m.257/2). Hemen belirtelim ki bazı hâllerde soruşturma başlamak için suçtan zarar görenin iradesini dikkate almak gerekir. Örneğin, şikâyete bağlı suçlarda şikâyet edilmeden; talep, izin ve müracaat gibi muhakeme şartlarının söz konusu olduğu suçlarda ise bu şartlar gerçekleşmeden soruşturmaya başlanamaz. Başlanmışsa belirli bir aşamadan sonra devam edilemez. Soruşturmanın mecburiliği yani soruşturmanın kanuniliği ilkesi kovuşturma evresi için de geçerlidir. Cumhuriyet savcısı suçun işlendiğine dair yeterli şüphe nedenlerine ulaştığında kural olarak iddianame düzenlemek; iddianame kabul edildiğinde de ceza davasını takipetmek mecburiyetindedir. Yargılama makamı olan hâkim açısından da aynı ilke geçerlidir. Hâkim önüne gelen davaya bakmak ve davayı sonuçlandırmak mecburiyetindedir.

Soruşturmadan Sonuç Çıkarma

7. *Soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair yeterli şüpheye ulaşıldıysa soruşturmadan çıkarılacak sonuç nedir?*
Cevap: Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonunda kural olarak ya suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşır ya da ulaşamaz. Savcılık soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair dava açmaya yetecek ölçüde delile ulaşırsa iddianame düzenleyerek görevli (madde itibarıyla yetkili) ve yetkili mahkemeye verir; mahkeme iddianamenin Yasa'da gösterilen unsurları taşıdığını tespit ederse iddianameyi kabul eder. İddianamenin kabulü kararıyla kamu(ceza) davası açılmış; diğer bir söyleyişle kovuşturma evresine geçilmiş olur.

8. *İddianamede bulunması gereken hususlar nelerdir?*
Cevap: İddianame, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenir (CMK m.170/3). İddianamede, 1) şüphelinin kimliği, 2) müdafii, 3) maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği, 4) mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanuni temsilcisi, 5) açıklanmasında sakınca bulunmaması hâlinde ihbarda bulunan kişinin kimliği, 6) şikâyette bulunan kişinin kimliği, 7) şikâyetin yapıldığı tarih, 8) yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri, 9) yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi, 10) suçun delilleri, 11) şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri gösterilir.İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerekaçıklanır (CMK m.170/4). İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhineolan hususlar değil lehine olan hususlar da ileri sürülür (CMK m.170/5) ve işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir (CMK m.173/6).

9. *İddianameye ilişkin değerlendirmede mahkemece göz önünde bulundurulacak hususlar nelerdir?*
Cevap: Cumhuriyet savcısı başsavcılık makamı adına düzenlediği iddianameyi bu davanın görüleceği mahkeme dairesinin belirlenmesi için o mahkemenin nöbetçi dairesine verir. Nöbetçi ceza mahkemesi dairesi, davayı görecek olan ceza dairesini belirler. Buna tevzi denir. Tevzi sonucunda iddianame madde itibarıyla yetkili (görevli) olan mahkemenin bir dairesine düşer. Bu daire iddianameyi 1) CMK m.170'de belirtilen hususlara uygun düzenlenip düzenlenmediği, 2) suçun ispatına etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delilin toplanıp toplanmadığı yani iddianamede sübuta etkili delillere yer verilip verilmediği, 3) ön ödeme veya uzlaşmaya tabi bir suçtan dolayı ön ödeme veya uzlaşma usulünün uygulanıp uygulanmadığı noktalarında değerlendirir. Belirtilen bu hususlardaki değerlendirmeyi mahkeme, iddianamenin ve soruşturma evrakının kendisine verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra yapar.On beş gün içinde iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır (CMK m.174/3).

10. *Soruşturma hangi hallerde kovuşturmaya yer oladığı kararı ile son bulur?*
Cevap: Yeterli delile ulaşılamaması, yeterli delile ulaşılsa bile ön ödeme, uzlaşma veya iddianamenin düzenlenmesinin ertelenmesi söz konusu olduğunda veya kovuşturmanın mümkün olmadığı hâllerde ya da Cumhuriyet savcısının takdir hakkını kullandığı hâllerde soruşturma evresi, kovuşturmaya yer olmadığı (takipsizlik) kararı ile sona erer.

11. *İddianame hangi hallerde iade edilir?*
Cevap: Mahkeme iddianamede eksik veya hatalı noktalar tespit ettiğinde bu noktaları belirtmek suretiyle iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir. İade kararı itirazı kabil bir karardır. Bu karara karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir (CMK m.174/5). Belirtelim ki suçun hukuki nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez (CMK m.174/2). Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini gerektiren bir durumun bulunmaması hâlinde yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanılarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez (CMK m.174/4).

12. *Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinde takdir hakkını kullanabileceği durumlar hangileridir?*
Cevap: Cumhuriyet savcısı soruşturmanın sonunda yeterli delile ulaşmasına rağmen cezayı tamamen kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı hâlinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir (CMK m.171/1). Bu hâlin uygulanması savcının takdirine bırakılmıştır.

13. *Ön ödeme nedir?*
Cevap: Ön ödeme, Cumhuriyet savcısının, soruşturma sonucunda şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli şüphe ortaya koyan delile ulaşmasına rağmen iddianame düzenlemeyerek sanığın para cezası ödemesi karşılığında, uyuşmazlığı ortadan kaldırmasına olanak tanıyan bir kurumdur. Suçun ön ödemelik bir suç olduğu kovuşturma evresinde ortaya çıkmışsa bu evrede de ön ödeme önerilir. Ön ödeme, cezası hafif olan suçlarla yargı organlarını meşgul etmeme, adliyenin yükünü hafifletme ve zaman tasarrufu sağlama gibi nedenlerle yerinde bir kurum olarak görülmektedir. Ön ödemenin koşulları ve usulü TCK m.75'te gösterilmiştir.

14. *Uzlaşma nedir?*
Cevap: Uzlaşma, şüpheli ve sanıkla mağdurun bir uzlaştırıcının nezaretinde karşılıklı edimlerde anlaşarak ceza muhakemesini sona erdirmelerini ifade eder. Soruşturma ve kovuşturma evrelerinde uzlaşma ile muhakeme sona erdirilebilir. Bu hâlde muhakeme olağan akışının dışına çıkar ve hüküm aşamasına ulaşılmadan sonlandırılır.

15. *Uzlaşma yasağı olan suçlar hangileridir?*
Cevap: Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz (CMK m.253/3).

16. *İddianamenin düzenlenmesinin ertelenmesi kararı nedir?*
Cevap: Kanunkoyucu, soruşturma sonunda bazı koşulların varlığına bağlı olarak C. savcısınakamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verme imkânı tanımıştır. Bu bağlamda C. savcısı ancak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda iddianamenin düzenlenmesini ertelemeye karar verebilir. İddianamenin düzenlenmesinin ertelemesine karar verilebilmesi için soruşturma sonucunda şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli delile ulaşılmış olması gerekir.

17. *TCK'da CMK m. 171'de gösterilen koşullara bakılmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesini mecbur kılan suç tipi hangisidir?*
Cevap: Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu söz konusu olduğunda Ceza Muhakemesi Kanunu m.171'de gösterilen şartlar aranmaksızın beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir (TCK m.191).

18. *Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz usulü nedir?*
Cevap: Suçtan zarar gören, erteleme kararına karşı, kovuşturmaya yer olmadığı kararlarınaitiraz usulüne uygun olarak itiraz edebilir.

19. *Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenirse ne olur?*
Cevap: Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde kamu davası açılır.

20. *Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için koşullar nelerdir?*
Cevap: Erteleme kararı verilebilmesi için ayrıca 1) şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, 2) yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, 3) kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, 4) suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Bu koşulların tamamının birlikte gerçekleştiğini kabul eden Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiğine dair yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir.

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 6 - Alıştırma Soruları

1) Soruşturma yapmanın amacı nedir?

A) Suçluyu yakalamak
B) Suçu cezalandırmak
C) Delilleri değerlendirmek ve suçla ilgili bir karara varmak
D) Delilleri arayıp bulmak ve koruma altına almak
E) Delilleri kamuoyuyla paylaşıp, onlardan suçla ilgili fikir almak

Çözüm : Soruşturma evresinin görevi, delilleri arayıp bulmak ve koruma altına almaktır. Toplanan delillerden iddiaların asılsız olduğu kanaatine ulaşılırsa olay kovuşturma evresine, yani mahkeme önüne taşınmayacaktır.
Doğru cevap D şıkkıdır.

2) Aşağıdakilerden hangisi cezalandırma yetkisinin bireyden alınarak devlete geçmesini ifade eder?

A) Tarafsızlık ilkesi
B) Hukuksallık
C) Kamusallık ilkesi
D) Yansızlık
E) Eşitlik ilkesi

Çözüm : **Kamusallık ilkesi**, cezalandırma yetkisinin bireyden alınarak devlete geçmesini ifade eder ve temelinde, bireylerin aralarındaki düşmanlıkların engellenmesi ve kendisini savunamayan güçsüzlere yardım edilmesi düşüncesi yatar
Doğru cevap C şıkkıdır.

3) Soruşturma işlemlerinin hep aynı kişi veya kişiler tarafından yapılmasının gerekli olmadığını ifade eden özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Soruşturmanın gizliliği
B) Soruşturmanın yazılılığı
C) Soruşturmanın dağınıklığı
D) Soruşturmanın kurala bağlı olmayışı
E) Soruşturmanın kamusallığı

Çözüm : Sözü edilen özellik soruşturmanın dağınıklığıdır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

4) Ara muhakeme evresi kaç gündür?

A) 10
B) 15
C) 20
D) 25
E) 30

Çözüm : Ara muhakeme evresi 15 gündür.
Doğru cevap B şıkkıdır.

5)

Aşağıdakilerden hangisi kovuşturma evresinin işlevidir?

A) Suç oluşturan olayı tekrar canlandırmak
B)

Suç delillerini arayıp bulmak

C)

Suç delillerini koruma altına almak

D)

Şüpheyi kuvvetlendirerek şüpheliye bir suç isnat etmek

E) Olayı mahkeme önüne götürmek

Çözüm : Kovuşturma (yargılama) evresinde mahkeme, suç oluşturduğu iddia edilen bir olayı deliller aracılığıyla tekrar canlandırmaya, adeta geçmişte yaşanan olayın yeniden resmini çıkarmaya çalışır. Soruşturma evresinin görevi, kovuşturmayı hazırlamaktır. Bu nedenle suçun öğrenilmesiyle başlayan soruşturma evresinde delillerin ele geçirilmesi, bunların kaybolmasının önlenmesi ve kovuşturmaya kadar el altında tutulması gerekir. Diğer bir söyleyişle soruşturma evresinin görevi, *delilleri arayıp bulmak ve koruma altına* almaktır. Araştırmalar sonucunda, başlangıçtaki basit şüpheyi kuvvetlendirerek şüpheliye bir *suç isnat etmek* de bu evrenin görevidir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

6)
“Kurumun suçla ilgili görüşüne denir. Özellikle vergi mevzuatında söz konusu olan bir kurumdur. Görüş bildirimi yazılı olur ve muhakeme şarttır.”
Yukarıdaki tanımlama aşağıdaki suçu öğrenme şekillerinden hangisine aittir?

A)

Yabancı devletin şikayeti

B)

Tutanak

C) Mütalaa
D)

Şikayet

E) İhbar

Çözüm : Bazı suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için o suç ile hak ve menfaatleri ihlal edilen kurumun görüşünün alınması gerekir. *Kurumun suçla ilgili görüşüne mütalaa denir. Mütalaa,* özellikle vergi mevzuatında söz konusu olan bir kurumdur. Görüş bildirimi yani mütalaa yazılı olur. Mütalaa, aynı zamanda bir muhakeme şartıdır.
Doğru cevap C şıkkıdır.

7) Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonucunda yeterli şüphe oluşturan delil elde edilememesi hâlinde aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

A) Mahkumiyet kararı
B) Beraat kararı
C) Kovuşturmaya yer olmadığı kararı
D) Düşme kararı
E) Davanın reddi kararı

Çözüm : Cumhuriyet savcısı soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşamazsa yeterli delile ulaşılamadığı gerekçesi ile kovuşturma olanağının bulunmadığının tespit edilmesi hâlinde örneğin muhakeme şartlarının artık gerçekleşme imkânının kalmadığının tespit edildiği hâllerde ise muhakeme olanağının bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı (takipsizlik) kararı vererek soruşturma evresini sona erdirir.
Doğru cevap C şıkkıdır.

8) Soruşturma evresini başlatan şüphe hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Soyut
B) Basit
C) Yeterli
D) Makul
E) Kuvvetli

Çözüm : Soruşturma evresi failin suç teşkil eden bir hareketi yapıp yapmadığı konusundaki “şüphe” ile başlamaktadır. Yanılma payının derecesine göre şüphe; basit, yeterli, makul veya kuvvetli olur. Soruşturmayı başlatan şüphe basittir
Doğru cevap B şıkkıdır.

9) İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda aşağıdaki kararlardan hangisi verilir?

A) Kovuşturmaya yer olmadığı
B) Soruşturmaya yer olmadığı
C) Düşme
D) Durma
E) Beraat

Çözüm : İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez.
Doğru cevap B şıkkıdır.

10) Soruşturma evresini sonuçlandıran işlem hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) İddianame düzenlenmesi
B) İddianame kabulü
C) Makul şüpheye ulaşma
D) Basit şüpheye ulaşma
E) Kuvvetli şüpheye ulaşma

Çözüm : Savcılık soruşturma sonunda suçun işlendiğine dair yeterli delile ulaşırsa iddianame düzenleyerek görevli ve yetkili mahkemeye verir. Mahkeme iddianamenin Yasa’da gösterilen unsurları taşıdığını tespit ederse iddianameyi kabul; aksi takdirde savcılığa iade eder. İddianamenin değerlendirildiği bu sürece ara muhakeme denir. İddianamenin kabulü kararıyla kamu davası açılmış diğer bir söyleyişle kovuşturma evresine geçilmiş olur.
Doğru cevap B şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Soruşturmanın başlaması için gerekli olan en az şüphe derecesi aşağıdakilerden hangisidir?

a. Suç işlendiği izlenimini veren basit şüphe
b. Yeterli şüphe
c. Kuvvetli şüphe
d. Makul şüphe
e. Muhtemel şüphe

2. TCK'ya göre altı aylık şikâyet süresi ne zaman işlemeye başlar?

a. Suçun işlenmesinden itibaren
b. Fiilin öğrenilmesinden itibaren
c. Failin öğrenilmesinden itibaren
d. Fiil ve failin öğrenilmesinden itibaren
e. Fiil veya failin öğrenilmesinden itibaren

3. Şikayele ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Şikâyet hakkı kural olarak suçtan doğrudan doğruya zarar görene aittir.
b. Şikâyet süresi bir yıldır.
c. Şikâyet süresi fiilin işlendiğinin öğrenilmesinden itibaren başlar
d. Kovuşturma sırasında şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde durma kararı verilir.
e. İştirak hâlinde işlenen suçlarda, faillerden sadece birisi hakkında şikâyet dilekçesi verilmiş olması hâlinde sadece o kişi hakkında kovuşturma yapılabilir, şikâyetin diğerlerine sirayeti mümkün değildir.

4. Bazı suçlardan dolayı kovuşturma yapılabilmesi için o suç ile menfaatleri ihlal edilen kurumun suç hakkındaki görüşünün alınması zorunluluğuna ne ad verilir?

a. Mütalaa
b. Talep
c. İzin
d. Müracaat
e. İhbar

5. I- Aleniyet
II- Yazılılık
III- Dağınıklık

Yukarıdakilerden hangileri soruşturma evresine ait özelliklerden biri **değildir?**

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. Yalnız III
d. I ve II
e. II ve III

6. Soruşturmaya yetkili olan makamların suçtan haberdar olur olmaz, kendiliklerinden soruşturmaya başlamaları gerekliliğine ne ad verilir?

a. Soruşturmanın kamusallığı
b. Soruşturmanın kurallara bağlı olmayışı
c. Soruşturmanın dağınıklığı
d. Soruşturmanın mecburiliği
e. Soruşturmanın doğrudan doğruyalığı

7. Soruşturma işlemlerinin farklı zamanlarda, farklı yerlerde, farklı görevlilerce gerçekleştirilebilmesini aşağıdakilerden hangisi ifade eder?

a. Soruşturmanın gizliliği
b. Soruşturmanın dağınıklığı
c. Soruşturmanın yazılılığı
d. Soruşturmanın mecburiliği
e. Soruşturmanın kamusallığı

8. Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonucunda yeterli şüphe oluşturan delil elde edilememesi hâlinde aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

a. Mahkumiyet kararı
b. Beraat kararı
c. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı
d. Düşme kararı
e. Davanın reddi kararı

9. Aşağıdakilerden hangisi iddianamenin iadesini gerektiren nedenlerden biri **değildir?**

a. İddianamede hiçbir delil gösterilmemesi
b. Suçun önödemelik olması ve bu yola başvurulmaması
c. Suçun uzlaştırmaya tabi olması ve bu yola başvurulmaması
d. İspata etkisi mutlak bir delil toplanmaksızın iddianame düzenlenmesi
e. Fiilin hukuki nitelendirmesinin yanlış yapılması

10. I- Kamu tüzel kişilerine karşı işlenmiş ve takibi şikâyete tabi olan suçlar
II- Gerçek kişilere karşı işlenmiş ve takibi şikâyete bağlı olan suçlar
III- TCK m.116 kapsamındaki konut dokunulmazlığını ihlal suçları

Yukarıdaki suçlardan hangileri bakımından uzlaşma mümkündür?

a. Yalnız I
b. Yalnız III
c. I ve III
d. II ve III
e. I, II ve III

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. a	Yanıtınız yanlış ise "Soruşturma Evresinin Başlaması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. d	Yanıtınız yanlış ise "Şikâyet" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. a	Yanıtınız yanlış ise "Şikâyet" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. a	Yanıtınız yanlış ise "Mütalaa" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. a	Yanıtınız yanlış ise "Soruşturma Evresinin Özellikleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. d	Yanıtınız yanlış ise "Soruşturma Evresinin Özellikleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. b	Yanıtınız yanlış ise "Soruşturma Evresinin Özellikleri" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c	Yanıtınız yanlış ise "Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise "İddianamenin İadesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. d	Yanıtınız yanlış ise "Uzlaşma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

7

Özet

Duruşma hazırlığı devresi kovuşturma evresinin ilk devresidir. Burada duruşmayı hazırlamak için gerekli işlemler gerçekleştirilir. Bunlardan en önemlisi, duruşma günü ve saatinin belirlendiği, duruşmaya çağrılacak kişilere davetiye çıkartılmasının hüküm altına alındığı tutanak olan tensip zaptının mahkeme tarafından hazırlanmasıdır. Uygulamada bu zapta duruşmaya hazırlık tutanağı denildiği de görülmektedir. Bunun dışında duruşma hazırlığı devresinde soruşturma sırasında eksik kalan muhakeme işlemleri varsa onlar tamamlanabilir, kanuni koşullara bağlı olarak sanık, bilirkişi ve tanıkların erken dinlenmesi söz konusu olabilir.

Duruşma devresi muhakemenin özünü teşkil eder. Bu devrede uyuşmazlık konusu olayı çözüme kavuşturacak olan mahkeme, delillerle bire bir temas etmek suretiyle maddi gerçeği bulmaya ve böylelikle cezai uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaya çalışır. Duruşma devresinin bu belirttiğimiz amaçları gerçekleştirebilmesi için bu devre bakımından bir takım ilkeler kabul edilmiştir. Bunlar duruşmanın yoğunluğu, doğrudan doğruyalığı, sözlülüğü ve aleniliğidir. Yoğunluk duruşmanın adil bir şekilde mümkün olan en kısa sürede tamamlanmasını ve kural olarak tek celsede bitmesini ifade eder. Ancak bu ilke hiçbir zaman adaletin sürate feda edilmesi şeklinde de anlaşılmamalıdır. Sözlülük tüm duruşma işlemlerinin sözlü olarak gerçekleştirilmesini, doğrudan doğruyalık da mahkemenin delillerle arada herhangi bir vasıta olmaksızın doğrudan temas etmesini ifade eder. Son olarak aleniyet ilkesi ise kural olarak duruşmalara isteyen herkesin girip izleyebilmesini ve orada gördüklerini dışarıda başkalarıyla paylaşabilmesini ifade etmektedir.

Hüküm uyuşmazlık konusu asıl olayı çözüme kavuşturan mahkemenin son kararına verilen isimdir. Mahkeme başkanı son sözü sanığa vermek suretiyle duruşmanın bittiğini açıklayarak duruşma devresini kapatıp hüküm devresini başlatır. Hüküm mahkeme tarafından oy birliği veya oy çokluğu ile kurulur. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı hükümdür.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, iki yıldan az hapis cezasına veya adli para cezasına ilişkin hükümlerin açıklanmasının daha sonraya ertelenmesine imkân tanıyan bir muhakeme kurumudur. Yargıtay verdiği değişik kararlarda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun maddi hukuk boyutunun da bulunduğunu ve bu nedenle çift yönlü bir hukuki statü arz ettiğini ifade etmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi hâlinde kural olarak mahkûmiyet hükmü, ilgili kişi hakkında hiçbir hukuki sonuç doğurmaz.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; 1) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olmalı, 2) sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyeti bulunmamalı, 3) mahkeme, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varmış olmalı, 4) suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zarar, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmeli, 5) sanık hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmelidir.

Ancak ayrıca belirtelim ki, bu koşullar gerçekleşmiş olsa bile, Anayasa'nın 174. maddesinde koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak bu kurum uygulanmaz (CMK m.231/14).

Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması hâlinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

Geri bırakma kararına itiraz edilebilir.

Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Uzlaşma ile muhakemenin sona erdirilmesi imkânı varsa uzlaşmaya ilişkin hükümler uygulanmalıdır.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 7: Dar Anlamda Kovuşturma

Giriş

Yasakoyucunun geniş anlamda ele aldığı kovuşturmanın olay mahkemesi önünde gerçekleşen kısmını ifade eden dar anlamda kovuşturma ise üç devreden oluşur. Bunlar;

1. Duruşma hazırlığı
2. Duruşma
3. Hükmün oluşturulması devreleridir.

Duruşma Hazırlığı Devresi

Duruşma hazırlığı devresinde, duruşma devresinin en kısa zamanda ve kesintisiz yapılabilmesini sağlayacak işlemler yapılır; soruşturma evresinde eksik kalmış olan hususlar tamamlanır. Bu devrede aktif olan makam, yargılama makamıdır. Yargılama makamı da kural olarak bu devrede hâkimlik makamı olarak görev yapar. Toplu mahkemelerde hâkimlik makamını mahkeme başkanı temsil eder.

Duruşma hazırlığı devresinde yapılan işlemler genellikle duruşma gününün belirlenmesi, çağrı kâğıtlarının (davetiyelerin) gönderilmesi gibi biçime ilişkindir. Ancak istisnaen bu devrede tanık veya bilirkişinin erken dinlenmesi, keşif gibi esasa ilişkin işlemler de yapılabilir.

Mahkeme başkanı veya hâkim (Yasa'da mahkeme denilmektedir) iddianamenin kabulünden sonra davaların geliş sırasına göre duruşma gününü belirler. Duruşma gününün yanı sıra duruşma saatinin de isabetli olarak tespit edilmesi gerekir. Ayrıca, duruşmanın yapılacağı yerin de (salonun da) belirtilmesi gerekebilir.

Sanığa (varsa sanığın müdafiine) duruşma gününü bildiren çağrı kâğıdı (davetiye) ile birlikte iddianame de tebliğ edilir. Savunma hakkını güvence altına almak için yasa koyucu iddianamenin ve dolayısıyla duruşma gününün tebliği ile duruşma günü arasında en az bir hafta süre olması gerektiğini belirtmiştir. İlgililere çağrıların yapılması, kararların bildirilmesi, iddianamenin gönderilmesi kısaca tebligat, Ceza Muhakemesi Yasası'nda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, Tebligat Yasası'nda belirtilen hükümlere göre yapılır. Uluslararası antlaşmalar, yazılı belgelerin doğrudan doğruya postayla veya diğer iletişim araçlarıyla gönderilmesini kabul ettiğinde; yurt dışına yapılan tebligat, iadeli taahhütlü posta veya diğer iletişim araçları ile gerçekleştirilir.

Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kâğıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceği yazılır. Sanığa gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır. Tutuklu sanığın çağrılması, iddianamenin ve duruşma gününün tebliği suretiyle yapılır.

İddianamede adı belli olan müdafiin de sanıkla birlikte davet edilmesi gerekir. İddianamede belirtilen tanık ve bilirkişiler duruşmaya çağrı kâğıdı (davetiye) ile davet edilirler. Mağdur ile şikâyetçi (suçtan zarar gören) diğer kişiler olarak tanıklar gibi çağrı kâğıdı ile duruşmaya davet edilir. Sanığın yasal temsilcisine duruşma gün ve saati bildirilir. Yasal temsilci davete uyduğunda duruşmaya kabul edilerek istemi üzerine dinlenebilir.

Bu devrede, Cumhuriyet savcısı suçun ispatına yarayacak delilleri iddianame ile birlikte mahkemeye verir veya bildirir. İddianame yeterli delili içerdiğinde kabul edilir. Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin (emare ve belge delillerinin) toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstererek bu konudaki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına verir. Katılan ve Cumhuriyet savcısı da tanık veya bilirkişi davetini isteme hakkına sahiptir. Belirtelim ki mahkeme başkanı bu devrede re'sen tanık ve bilirkişilerin davetine karar verebilir.

Kural olarak tanık ve bilirkişilerin doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkeleri gereğince duruşma devresinde ortaya konulması ve tartışılması gerekir. Ancak belirli hâllerde bu işlem duruşma hazırlığı devresinde de yapılabilir.

Toplu mahkemelerde duruşma devresini beklemek sakıncalı olacaksa mahkeme salonunda veya mahkeme dışında mahkeme başkanının; tek hâkimli mahkemelerde duruşma hâkiminin naip hâkim sıfatıyla duruşma hazırlığı evresinde erken keşif ve muayene yapma yetkisi de kabul edilmiş ve bu işlemin usulü Yasa'da gösterilmiştir.

Yurt dışında bulunan sanığın belirlenen duruşma gününde mahkemede hazır bulunmasının zor olduğu hâllerde bu tarihten önce, yani duruşma hazırlığı evresinde de mahkeme tarafından duruşma açılarak veya istinabe suretiyle erken sorgusunun yaptırılması mümkündür.

Bu devrede mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılma talep edebilir. Bu devrede de mahkeme tarafından katılma talebi karara bağlanabilir. Sanığa isnat edilen suçun alt sınırı beş yıldan az ise sanık bu isnat sebebiyle istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Duruşma hazırlığı devresi de kovuşturma evreninin bir bölümü olduğundan bu devrede mahkeme sıfatıyla talep üzerine veya re'sen tutuklamaya karar verilebilecek, tutukluluk gözden geçirilebilecektir.

Duruşma Devresi

Duruşma devresi, mahkeme önünde gerçekleşen ve esas olarak delillerin tartışıldığı en önemli devredir. Yargılama makamı, bu tartışma sonunda sanığın suçluluğu ya da suçsuzluğu konusunda bir kanaate ulaşarak uyuşmazlığı çözer. Duruşma devresi, biçimsel işlemlerin yapıldığı örneğin kamu davasının açıldığının bildirilmesi ve yoklamaların yapılması gibi giriş ve delillerin ortaya konulup iddia ve müdafaa makamlarınca tartışıldığı esas olmak üzere iki bölümden oluşur. Duruşma devresinin tek oturumda tamamlanması esastır. Ancak sanık, tanık yahut bilirkişi sayısının çok olmasından veya sanığın sorgusunun uzaması ihtimalinden dolayı duruşmanın bir oturumda bitmeyeceği anlaşılırsa davanın makul sürede

sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak şekilde bunlardan bir kısmının dinlenmesi sonraki oturumlara bırakılabilir

Duruşmanın amacı, delillerin tartışılması sonucunda hâkim veya hâkimlerde failin suçluluğu ya da suçsuzluğu konusunda bir kanaat oluşmasını sağlamaktır.

Duruşmaya Hâkim Olan İlkeler

- Duruşmanın Yoğunluğu: Yoğunluk ilkesi, duruşmada delillerin tartışılması esnasında delilin doğruluğuna ve olayın ispatına ilişkin olarak oluşan kanaatin unutulmaması için duruşmanın, mümkün olduğunca bir oturumda; mümkün olmadığında birbirine yakın tarihli oturumlarda bitirilmesini ifade eder.
- Duruşmanın Doğrudan Doğruyalığı: Hüküm verecek olan mahkeme üyelerinin, sanık, tanık ve olayın diğer tüm delilleri ile bire bir karşı karşıya gelmesini, onlarla doğrudan temas etmesini ve delil ikamesinin başka hâkime bırakılamamasını ifade eder. Yani, hükmü verecek olan hâkim beyan delilini dinleyecek, belge delilini okuyacak ve belirti delilini ise beş duyu organı ile algılayacaktır. Araya bir vasıta girdiği takdirde, hâkimin edineceği kanaat doğrudan değil, dolaylı bir kanaat olacaktır.
- Duruşmanın Sözlülüğü: Duruşmada kural olarak Türkçe dile getirilmiş ve tartışılmış hususların hükme esas alınmasını ifade eder. Bir delil tarafların bilgisi dâhilinde olsa ve dosyadan varlığı anlaşılsa da duruşmada dile getirilip tartışılmadıkça, hüküm verilirken göz önünde tutulamayacaktır.
- Duruşmanın Kamuya Açıklığı (Aleniliği): Gerek Anayasa'da ve gerekse Yasa'da bir ilke olarak benimsenmiştir. Aleniyet ilkesi, hem herkesin duruşma salonunda, fiziki koşulların elverdiği ölçüde, dinleyici olarak bulunabilmesini (doğrudan aleniyeti) güvenceler hem de duruşma salonunda bulunan kişilerin görüp duyduklarını duruşma dışında açıklayabilmesine (dolaylı aleniyeti) olanak tanır. Kamuya duyurma kitle haberleşme araçlarıyla da gerçekleştirilebilir. Kural duruşmanın aleni olması ise de şu hâllerde aleniyetin kaldırılmasına ve duruşmanın kamuya kapatılmasına karar verilebilir: 1) Genel ahlakın veya 2) kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde.

Mahkemenin Teşekkül Etmesi

Duruşmanın açılabilmesi için öncelikle muhakeme süjelerinin tamamının mahkeme salonunda yerini alması gerekir. Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve yasanın zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafiin hazır bulunması şarttır.

Sanığın Duruşmada Hazır Bulunması

Kural olarak sanık da mahkemenin teşekkül etmesi için bulunması gereken zorunlu süjelerdendir. Yasanın ayrık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. . Duruşmanın başında sanığa gönderilen çağrı kâğıdında (davetiyede) gelmemesinin geçerli nedeni olmadığında zorla getirilmesine karar verileceği ihtar edilir. Ayrıca mahkeme, lüzumlu görürse sanığın, duruşmanın devamı süresince hazır bulunmasını sağlamak veya savuşmasının önüne geçmek için gereken tedbirleri alır.

Ancak alt sınırı beş yıldan az hapis cezasını gerektiren bir suçtan yargılanan sanık istinabe suretiyle sorguya çekilebilir.

Duruşma açılıp ilk oturumda sanığın sorgusu yapıldıktan sonra sanığın diğer oturumlara gelmesi zorunlu değildir. Sanık savuşur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir.

Duruşmanın İdaresi ve Düzeni

Mahkeme başkanı (veya hâkim), duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar. Bu faaliyet bir hâkimlik faaliyetidir. Duruşmanın düzeni de mahkeme başkanı tarafından sağlanır. Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellememek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder. Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.

Duruşma İşlemlerinin Tutanağa Bağlanması

Duruşmanın nasıl yapıldığını ve kanunda belirtilen usul ve esaslara uyulup uyulmadığını denetlemek üzere duruşma için tutanak tutulur. Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapılıp yapılmadığı ancak tutanakla ispat olunabilir. Tutanağa karşı yalnız sahtecilik iddiası yöneltilebilir.

Duruşmanın Akışı

Duruşmaya, yoklamayla başlanır. Önce, sanığın ve müdafiinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar. Daha sonra tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar. Duruşmada, sırasıyla: 1) Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır, 2) İddianame veya iddianame yerine geçen belgede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirmesi anlatılır, 3) sanığa CMK m.147'deki hakları hatırlatılır. Sanık susma hakkını kullanmazsa bu hükme göre sorgusu yapılır. Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır. Önce tek tek deliller ortaya konulur ve taraflara bu delillere ne diyeceği sorulur. Bütün deliller ortaya konulduktan sonra taraflar sırayla tüm delileri birlikte değerlendirip tartışmaya açarlar. Delilerin

tartışılmasında son söz sanığa verilir. Sanığın son sözünden sonra, duruşmanın sona erdiği açıklanır ve hüküm verilir.

Delillerin Ortaya Konulması

Öncelikle iddianamede belirtilen deliler duruşmada ortaya konulur. Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir. Duruşma esnasında iddianamede yer almayan yeni delillerin araştırılması ve ortaya konulması da istenebilir. Cumhuriyet savcısı, sanık, müdafi, suçtan zarar gören ve vekili olay belirterek mahkemeden her zaman yeni delil araştırılmasını ve deliller belirli ise bu delillerin duruşmaya çağrılmasını veya getirtilmesini talep edebilirler. Uygulamada bu talebe soruşturmanın genişletilmesi (tevsii tahkikat) talebi denmektedir.

Tanıklar dinlenmek üzere tek tek duruşma salonuna alınır. Dinlenen tanık duruşma salonunda kalır. Tanıklar, dinlendikten sonra ancak mahkeme başkanı veya hâkimin izniyle duruşma salonundan ayrılabilir.

Bilirkişiler genellikle görüşlerini adli makamlara rapor olarak iletir. Ancak dinlenmeleri gerektiğinde bilirkişiler de tanıklar gibi dinlenebilir.

Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine sorulur. Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir.

Bir açıklamayı ve görüşü içeren rapor, belge ve diğer yazılar duruşmada anlatılır. Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adli sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır. Sanığa veya mağdura ait kişisel verilerin yer aldığı belgelerin, açıkça istemeleri hâlinde kapalı oturumda okunmasına mahkemece karar verilebilir.

Belirti delilleri duruşma devresinde mahkeme binasında veya mahkeme binası dışında keşfe konu olurlar. Keşif hükümlerine göre, keşif tutanağa bağlanır; ilgililer tutanağı okuyarak imzadan kaçınma hakkına sahiptirler.

Sanığa Ek Savunma Hakkı Verilmesi

Deliler ortaya koyulurken suçun hukuki niteliğinin değişmesini veya cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek bir hâl ortaya çıktığında sanığın bu konuda savunması alınmadıkça iddianamede belirtilen hükümden başkasıyla mahkûm edilemez.

Esas Hakkındaki Görüşlerin Alınması ve Duruşmaya Son Verilmesi

Yasa koyucu, duruşmada ortaya konan tüm delillerin bir bütün olarak bir kez daha taraflarca tartışılmasını öngörmüştür. Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine veya yasal temsilcisine verilir. Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığın, müdafiinin veya kanuni temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da yasal temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir. Hükümden önce son söz hazır bulunan sanığa verilir.

Hükmün Oluşturulması Devresi

Müzakere ve Oy Verme

Duruşmanın sona erdiği bildirildikten hemen sonra, toplu mahkemelerde duruşmaya katılmış olan hâkimler, aralarında delilleri tartışmak ve oy vermek üzere duruşma salonundan çekilirler. Hâkimler müzakerede, duruşmaya getirilmiş ve huzurlarında tartışılmış delillerden hareketle vardıkları sonuçları tartışır. Bazen basit işlerde, mahkemeyi işgal eden hâkimler, duruşma salonundan çekilmeden kendi aralarında konuşarak duruşmayı müzakere eder ve o anda hükmü oluşturur. Mahkemenin uyuşmazlığı çözen son kararına hüküm denir.

Müzakerede sadece hükme katılacak hâkimler bulunur. Ancak mahkeme başkanı, deneyim kazanmalarını sağlamak üzere, avukat ve hâkim stajyerlerinin müzakerede hazır bulunmasına da izin verebilir. Savcı müzakerelere katılamaz.

Müzakereler tamamlandıktan ve deliller tartışılıp her bir hâkim kanaate ulaştıktan sonra, oy verme işine geçilir. Kıdemsiz üyelerin kıdemli üyelerden etkilenmelerini engellemek için oylar en kıdemsiz üyeden başlanarak açıklanır. En son başkan oyunu açıklar. Hâkimler, oylama sırasında bir mesele (sorun) hakkında azınlıkta kaldıklarını ileri sürerek diğer bir mesele (sorun) hakkında oy vermekten çekinemez. Belirli bir konuda karar oybirliği ile alınabileceği gibi oy çokluğu ile de alınabilir. Kararlar oyçokluğu ile alındığında karşı oy gerekçelerinin de tutanakta gösterilmesi gerekir. Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine daha yakın olan oya eklenir.

Tek hâkimli mahkemelerde tartışma (müzakere) ve oy verme işi olmayacağı için gereği düşünüldü, denilerek hemen karar verilmekte ve karar tutanağa geçirilmektedir.

Müzakere Sonucu Oluşturulacak Hüküm Çeşitleri

Hüküm ancak iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve faili hakkında verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı hükümdür.

Bu kararlarla mahkeme uyuşmazlıktan elini çeker. Bu kararlar dışında şu kararlar da verilebilir.

- Ceza verilmesine yer olmadığı kararı
- Mahkûmiyet kararı
- Güvenlik tedbiri kararı
- Davanın reddi kararı
- Davanın düşmesi kararı
- Görevsizlik kararı

Gerekçeli Hüküm, Hüküm Fıkrası ve Bunların Duruşmada Açıklanması

Mahkeme, müzakere sonunda kısa kararını ve gerekçesini birlikte oluşturabileceği gibi önce hüküm fıkrasını oluşturup gerekçesinin hazırlanmasını sonraya da bırakabilir. Hüküm fıkrasında, verilen kararın ne olduğu, uygulanan kanun maddeleri, verilen ceza miktarı, kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığı, başvuru olanağı varsa süresi ve merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir.

Hüküm fıkrası (kısa hüküm) veya hazırlanmışsa gerekçeli hüküm aleni oturumda açıklanır. Eğer hükmün gerekçesi hazırlanamamışsa hüküm fıkrası, gerekçenin ana çizgileriyle duruşmada bildirilir ve tutanağa geçirilir. Ayrıca, hazır bulunan sanığa başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir. Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir. Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir. Duruşma, gizli yapılmış olsa da hüküm aleni duruşmada açıklanır.

Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç on beş gün içinde dava dosyasına konulur. Gerekçeli hüküm ilam adı altında ayrı bir formatta yeniden hazırlanır. Karar ve hükümler bunlara katılan hâkimler tarafından imzalanır. Hâkimlerden biri hükmü imza edemeyecek hâle gelirse bunun nedeni mahkeme başkanı veya hükümde bulunan hâkimlerin en kıdemlisi tarafından hükmün altına yazılır.

Hüküm ve kararda yargılama giderlerinin kime/kimlere yükletildiği de gösterilir.

Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, iki yıldan az hapis cezasına veya adli para cezasına ilişkin hükümlerin açıklanmasının daha sonraya ertelenmesine imkân tanıyan bir muhakeme kurumudur.

Geri Bırakmanın Koşulları

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

- Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası olmalı,
- Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyeti bulunmamalı,
- Mahkeme, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varmış olmalı,
- Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zarar, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmeli,
- Sanık hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmelidir.

Geri Bırakmanın Sonuçları

Geri bırakmanın bir sonucu, kurulan hükmün sanık hakkında hiçbir hukuki sonuç doğurmamasıdır. Yani hüküm temyiz edilemez, infaz edilemez.

Geri bırakmanın diğer bir sonucu sanığın beş yıl süreyle çocuklarda üç yıl süreyle denetim süresine tabi tutulmasıdır. Denetim süresi içinde sanığa bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir.

Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir.

Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması hâlinde mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşulların varlığı hâlinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

Hükmün Bildirilmesi

Hüküm fıkrası veya hazırlanmış ise gerekçeli hüküm aleni duruşmada açıklanır ve tutanağa geçirilir. Yüze karşı yapılan bu bildirime tefhim denir. İlgili isterse kararın bir örneği de verilir. Sanık veya müdafiin son oturumda hazır bulunmadığı hâllerde hükmün tefhimi gerçekleşmeyeceğinden, yazılı bildirimin yapılması gerekir.

Tebligat Yasası'na göre, avukatla takip edilen işlerde tebligatın avukata yapılması açıkça hükme bağlanmıştır. Müdafi birden fazla ise bunlardan birine tebligat çıkartılması yeterlidir.

Kanun yolu süresi tefhimle işlemeye başlar. Bu süre, duruşmada sanık bulunursa sanığa, müdafi bulunursa müdafie tefhimden itibaren işlemeye başlar. Hüküm her ikisinin de yokluğunda verilmişse bu durumda müdafie yapılan tebligat ile temyiz süresi işlemeye başlar.

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 7: Dar Anlamda Kovuşturma

Giriş

1. *Dar anlamda kovuşturmanın evreleri nelerdir?*
Cevap: Yasakoyucunun geniş anlamda ele aldığı kovuşturmanın olay mahkemesi önündegerçekleşen kısmını ifade eden dar anlamda kovuşturma ise üç devreden oluşur. Bunlar;1) duruşma hazırlığı, 2) duruşma ve 3) hükmün oluşturulması devreleridir.

Duruşma Hazırlığı Devresi

2. *Duruşma hazırlığı evresinde esasa ilişkin işlemler yapılabilir mi?*
Cevap: Duruşma hazırlığı devresinde yapılan işlemler genellikle duruşma gününün belirlenmesi, çağrı kâğıtlarının (davetiyelerin) gönderilmesi (CMK m.175) gibi biçime ilişkindir.Yasa'ya göre, mahkeme başkanı veya hâkim, her türlü tebligatı, tüm gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri veya kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili yazışmaları yapar (CMK m.36); sanığın delil toplanması talebi ve sanık ile katılanın iddianamede yer almayan tanık ve bilirkişilerin (uzman kişilerin) çağrılmasına ilişkin talepleri konusunda karar verir (CMK m.177/1,178). Ancak istisnaen bu devrede tanık veya bilirkişinin erken dinlenmesi (CMK m.180), keşif (CMK m.181/2) gibi esasa ilişkin işlemler de yapılabilir. Bu işlemleri ya mahkeme yapar ya da bu işlemlerin yapılmasına karar verir.

3. *Tensip zaptı ne anlama gelir?*
Cevap: Duruşma hazırlığı devresinde yapılması gereken işlemler bir kararla belirlenir. Yapılması gereken işlemleri gösteren bu kararı içeren tutanağa tensip zaptı veya tensip tutanağı denir.

4. *Yasaya göre duruşmanın birden fazla celseler halinde yapılması mümkün müdür?*
Cevap: Yasaya göre, duruşmanın kesintisiz ve ara vermeden tek oturumda (celsede) yapılmasıasıldır. Mahkeme başkanı bunu göz önünde tutarak tüm sanık, tanık, bilirkişi ve teknikmüşavirlerin (uzman danışmanın) gelebileceği bir gün tayin etmelidir. Ancak örneğin tanıkların bir oturumda dinlenmesi mümkün değilse davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak şekilde bunlardan bir kısmının dinlenmesi sonraki oturumlara bırakılabilir (CMK m.190).

5. *İddianamenin ve dolayısıyla duruşma gününün tebliği ile duruşma günü arasında en az ne kadar süre olması gerekir?*
Cevap: Sanığa duruşma gününü bildiren çağrı kâğıdı (davetiye) ile birlikte iddianame de tebliğedilir. (CMK m.176/1). Savunma hakkını güvence altına almak için yasa koyucu iddianamenin ve dolayısıyla duruşma gününün tebliği ile duruşma günü arasında en az bir hafta süre olması gerektiğini belirtmiştir (CMK m.176/4).

6. *Mahkeme başkanı hangi gerekçelerle delilin reddine karar verebilir?*
Cevap: Mahkeme başkanı şu gerekçelerle delilin reddine karar verebilir: 1) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse, 2) delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa, 3) talep sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

7. *Hangi hâllerde mahkeme tarafından, tanık veya bilirkişinin duruşma hazırlığı devresinde, naip veya istinabe olunan hâkim aracılığıyla dinlenmesine karar verilebilir?*
Cevap: Kural olarak tanık ve bilirkişilerin doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkeleri gereğince duruşma devresinde ortaya konulması ve tartışılması gerekir. Ancak belirli hâllerde bu işlem duruşma hazırlığı devresinde de yapılabilir. Bu hâllerde mahkeme tarafından, tanık veya bilirkişinin duruşma hazırlığı devresinde, naip veya istinabe olunan hâkim aracılığıyla dinlenmesine karar verilebilir (CMK m.180/1). Bu hâller şunlardır: 1) Hastalık veya malullük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmalarının mümkün olmadığının anlaşılması,2) bu kişilerin konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı duruşmaya getirilmelerinin zor olması.

Duruşma Devresi

8. *Duruşmanın amacı nedir?*
Cevap: Duruşmanın amacı, delillerin tartışılması sonucunda hâkim veya hâkimlerde failinsuçluluğu ya da suçsuzluğu konusunda bir kanaat oluşmasını sağlamaktır. Yani hâkimleri duruşma bittikten sonra kendi aralarında olaya ilişkin kişisel kanaatlerini tartışabilecekleri bir beyin olgunluğuna getirmektir. Böylece duruşma devresinde kişisel kanaatleri oluşan hâkimler, duruşmadan sonuç çıkarma, diğer bir deyişle hüküm aşamasında, bu kişisel kanaatlerini tartışarak ortak bir yargıya ulaşabilirler. Tek hâkimli mahkemelerde bu tartışmayı hâkim kendi zihninde yapar

9. *Yoğunluk ilkesi ne anlama gelir?*
Cevap: Yoğunluk ilkesi, duruşmada delillerin tartışılması esnasında delilin doğruluğuna ve olayın ispatına ilişkin olarak oluşan kanaatin unutulmaması için duruşmanın, mümkün olduğunca bir oturumda; mümkün olmadığında birbirine yakın tarihli oturumlarda bitirilmesini ifade eder

10. *Duruşmanın doğrudan doğruyalığı ne anlama ne gelir?*
Cevap: Duruşmanın doğrudan doğruyalığı, hüküm verecek olan mahkeme üyelerinin, sanık, tanık ve olayın diğer tüm delilleri ile bire bir karşı karşıya gelmesini, onlarla doğrudan temas etmesini ve delil ikamesinin başka hâkime bırakılamamasını ifade eder.

11. *Duruşmanın sözlülüğü ne anlama gelir?*
Cevap: Duruşmanın sözlülüğü, duruşmada kural olarak Türkçe dile getirilmiş ve tartışılmış hususların hükme esas alınmasını ifade eder. Bir delil tarafların bilgisi dâhilinde olsa ve dosyadan varlığı anlaşılsa da duruşmada dile getirilip tartışılmadıkça, hüküm verilirken göz önünde tutulamayacaktır. Delilin konuşulmaması, onun olmaması ile eş anlamlıdır.

12. *Hangi halde duruşma hakimin takdir yetkisi olmaksızın kapalı olarak yapılması gerekir?*
Cevap: Sanık, on sekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır (CMK m.185). Hâkimin bu hâlde takdir hakkı olmadığından bu kapalılık, zorunlu kapalılık olarak adlandırılmaktadır. Belirtelim ki kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu hâlde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır (CMK m.187/1). Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz (CMK m.187/2).

13. *Hangi hâllerde aleniyetin kaldırılmasına ve duruşmanın kamuya kapatılmasına karar verilebilir?*
Cevap: Kural duruşmanın aleni olması ise de şu hâllerde aleniyetin kaldırılmasına ve duruşmanın kamuya kapatılmasına karar verilebilir: 1) Genel ahlakın veya 2) kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde. Bu hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Bir hâlin genel ahlak veya kamu güvenliği gerekçesi ile duruşmanın kapatılmasını gerektirip gerektirmediğini mahkeme takdir eder. Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir (CMK m.186). Duruşmanın kapatılmasına karar verildiği hâllerde bu konudaki gerekçeli karar ile hüküm yine aleni duruşmada açıklanır (CMK m.182/2-3,184).

14. *Bir kimse duruşma esnasında suç işlerse mahkeme nasıl bir işlem yapar?*
Cevap: Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir gerek görürse failin tutuklanmasına dakarar verebilir (CMK m.205).

15. *Duruşma tutanağında neler yer alır?*
Cevap: Duruşma tutanağının başlığında, 1) duruşmanın yapıldığı mahkemenin adı, 2) oturum tarihleri, 3) hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin adı ve soyadı, belirtilir (CMK m.220). Duruşma tutanağında ayrıca, 1) oturumlara katılan sanığın, müdafiin,katılanın, vekilinin, kanuni temsilcisinin, bilirkişinin, tercümanın, teknik danışmanın adıve soyadına, 2) duruşmanın seyrini ve sonuçlarını yansıtan ve yargılama usulünün bütün temel kurallarına uyulduğunu gösteren unsurlara, 3) sanık açıklamalarına, 4) tanık ifadelerine, 5) bilirkişi teknik danışman açıklamalarına, 6) okunan veya okunmasından vazgeçilen belge ve yazılara, 7) taleplerin reddi hâlinde red gerekçesine, 8) verilen ara kararlara ve nihayet son karara (hükme) yer verilir (CMK m.221).

Hükmün Oluşturulması Devresi

16. *Mahkemenin uyuşmazlığı çözen son kararına ne ad verilir?*
Cevap: Mahkemenin uyuşmazlığı çözen son kararına hüküm denir.

17. *Ceza verilmesine yer olmadığı kararı hangi hallerde verilir?*
Cevap: Ceza verilmesine yer olmadığı kararı, 1) yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hâli ya da geçici nedenlerin bulunması, 2) yüklenensuçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hâli ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi, 3) meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, 4) kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, hâllerinde kusurun bulunmaması dolayısıyla verilir. İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen 1) etkin pişmanlık, 2) şahsi cezasızlık sebebinin varlığı, 3) karşılıklı hakaret, 4) işlenen fiilin haksızlık içeriğininazlığı hâllerinde de ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir (CMK m.223/4). Cezaverilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, belirtilen bu hâllerden hangisinedayanıldığının gösterilmesi gerekir (CMK m.230/3).

18. *Beraat kararı hangi hallerde verilir?*
Cevap: Beraat kararı, 1) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, 2) yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, 3) yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, 4) yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesinerağmen olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, 5) yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hâllerinde verilir (CMK m.223). Beraat kararınıngerekçesinde belirtilen bu sebeplerden hangisine dayanıldığının gösterilmesi gerekir(CMK m.230/2).

19. *Mahkûmiyet kararının gerekçesinde hangi hususlara yer verilir?*
Cevap: Mahkûmiyet kararının gerekçesinde şu hususlar gösterilir: 1) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler, 2) delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi, 3) ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabitgörülen fiili ve bunun nitelendirilmesi, 4) cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar gösterilir (CMK m.230/1).

20. *Hangi hallerde davanın durmasına karar verilir?*
Cevap: Davanın durmasına, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa gerçekleşmesini beklemek üzere,durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir. Bu kararın verilme sebebi gerekçesindegösterilir (CMK m.230/4).Belirtelim ki bu karar çeşidi son karar (hüküm) niteliğinde değildir. Çünkü kovuşturma şartı gerçekleştiğinde muhakeme kaldığı yerden devam eder. Dolayısıyla durma kararı mahkemenin son kararı değildir.

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 7 - Alıştırma Soruları

1) Sanığa isnat edilen suçun alt sınırı ..... yıldan az ise sanık bu isnat sebebiyle istinabe suretiyle sorguya çekilebilir.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) 2
B) 3
C) 4
D) 5
E) 6

Çözüm : İsnat edilen suçun alt sınırı 5 yıldan az ise sanık istinabe suretiyle sorguya çekilebilir.
Doğru cevap D şıkkıdır.

2)

Mahkeme başkanı aşağıda verilen şıklardan hangilerini değerlendirerek delilin reddine karar verebilir?

I- Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse

II- Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa

III-Talep sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I-II
D) II-III
E) I-II-III

Çözüm :

Mahkeme başkanı şu gerekçelerle delilin reddine karar verebilir: 1) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse, 2) delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa, 3) talep sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa. Belirtelim ki Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirse tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından da vazgeçilebilir (CMK m.206).

Doğru cevap E şıkkıdır.

3)

Aşağıdaki şıklardan hangileri denetimli serbestlik tedbiri kapsamında uygulanabilecek yükümlülüklerdir?

I-Sanığın bir meslek veya sanat sahibi olmaması hâlinde meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine

II-Bir meslek veya sanat sahibi olması hâlinde bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına

III-Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir.

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) II-III
D) I-III
E) I-II-II

Çözüm :

Denetimli serbestlik tedbiri kapsamında uygulanabilecek yükümlülükler şunlar olabilir: 1) Sanığın bir meslek veya sanat sahibi olmaması hâlinde meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, 2) Bir meslek veya sanat sahibi olması hâlinde bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, 3) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

4) Tanık ve bilirkişinin dinlenmesi ve soru sorulmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Tanıkların tamamı aynı anda dinlenir.
B) Tanıklar yemin etmeden dinlenir.
C) Bilirkişilerin dinlenmesi mümkün değildir.
D)

Müdafi sanığa doğrudan soru yöneltemez.

E)

Sanık ve katılan mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir.

Çözüm :

A şıkkı yanlıştır. Tanıklar dinlenmek üzere tek tek duruşma salonuna alınır. B şıkkı yanlıştır. Mahkeme başkanı (veya hâkim) tarafından tanığın önce usulüne uygun olarak yemini yaptırılır sonra tanıktan olaya ilişkin olarak bildiklerini anlatması istenir. C şıkkı yanlıştır. Bilirkişiler genellikle görüşlerini adli makamlara rapor olarak iletir. Ancak dinlenmeleri gerektiğinde bilirkişiler de tanıklar gibi dinlenebilir. D şıkkı yanlıştır. Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. E şıkkı yanlıştır. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

5)

Gerekçeli hüküm, hüküm fıkrası ve bunların duruşmada açıklanmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A)

Mahkeme, hüküm ve gerekçesi birlikte açıklamalıdır.

B) Gerekçeye kısa hüküm de denir.
C) Hazır bulunan sanığa yalnızca hüküm bildirilir.
D) Duruşma, gizli yapılmış olsa da hüküm aleni duruşmada açıklanır.
E)

Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç on gün içinde dava dosyasına konulur.

Çözüm :

D şıkkı doğrudur. Duruşma, gizli yapılmış olsa da hüküm aleni duruşmada açıklanır. A şıkkı yanlıştır. Mahkeme, müzakere sonunda kısa kararını ve gerekçesini birlikte oluşturabileceği gibi önce hüküm fıkrasını oluşturup gerekçesinin hazırlanmasını sonraya da bırakabilir. B şıkkı yanlıştır. Hüküm fıkrası (kısa hüküm) veya hazırlanmışsa gerekçeli hüküm aleni oturumda açıklanır. C şıkkı yanlıştır. Ayrıca, hazır bulunan sanığa başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir. E şıkkı yanlıştır. Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç on beş gün içinde dava dosyasına konulur.

Doğru cevap D şıkkıdır.

6) Geri bırakma kararının sonuçları hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Hüküm temyiz edilemez, infaz edilemez. B şıkkı yanlıştır.
B)

Denetim süresi içinde, yeniden suç işlenirse, en fazla bir kez hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir.

C) Geri bırakmanın diğer bir sonucu sanığın bir yıl süreyle çocuklarda üç yıl süreyle denetim süresine tabi tutulmasıdır.
D) Denetim süresi içinde ceza zaman aşımı durur.
E)

Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmezse, davanın reddi kararı verilir.

Çözüm :

A şıkkı doğrudur. hüküm temyiz edilemez, infaz edilemez. B şıkkı yanlıştır. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. C şıkkı yanlıştır. Geri bırakmanın diğer bir sonucu sanığın beş yıl süreyle çocuklarda üç yıl süreyle denetim süresine tabi tutulmasıdır. D şıkkı yanlıştır. Denetim süresi içinde dava zaman aşımı durur. E şıkkı yanlıştır. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir.

Doğru cevap A şıkkıdır.

7) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen aşağıdaki hallerden hangisinin gerçeklemesi durumunda ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmez?

A) Failin kastının bulunmaması
B) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı
C) Şahsi cezasızlık sebebinin varlığı
D) Etkin pişmanlık
E) Karşılıklı hakaret

Çözüm :

İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen 1) etkin pişmanlık, 2) şahsi cezasızlık sebebinin varlığı, 3) karşılıklı hakaret, 4) işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı hâllerinde de ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir (CMK m.223/4). Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, belirtilen bu hâllerden hangisine dayanıldığının gösterilmesi gerekir (CMK m.230/3).

Doğru cevap A şıkkıdır.

8) Aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa ne kararı verilir?

A) Güvenlik tedbiri
B) Davanın reddi
C) Davanın düşmesi
D) Davanın durması
E) Beraat

Çözüm :

Davanın reddine, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa karar verilir (CMK m.223/7).

Doğru cevap B şıkkıdır.

9) Aşağıdakilerden hangisi geri bırakmanın koşullarından değildir?

A) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası olmalı
B) Sanığın daha önce taksirli bir suçtan mahkûmiyeti bulunmamalı
C) Mahkeme, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varmış olmalı
D) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zarar, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmeli
E) Sanık hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmeli

Çözüm :

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; 1) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası olmalı, 2) sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûmiyeti bulunmamalı, 3) mahkeme, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varmış olmalı, 4) suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zarar, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmeli, 5) sanık hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmelidir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

10) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması koşulları gerçekleşmiş olsa bile hangi suçlarla ilgili olarak bu kurum uygulanmaz?

A) Kasten adam yaralama
B) Mala zarar verme suçu
C) Hakaret suçu
D) Şantaj suçu
E) İnkılap kanunlarında yer alan suçlar

Çözüm :

Anayasa'nın 174. maddesinde koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu uygulanmaz.

Doğru cevap E şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. I. Olağan kanunyolları
II. Olağanüstü kanunyolları
III. Hüküm

Yukarıdaki muhakeme safhalarından hangileri Ceza Muhakemesi Kanununda kovuşturma evresi içinde kabul edilmemiştir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. Yalnız III
d. I ve II
e. I, II ve III

2. Duruşma günü aşağıdaki muhakeme safhalarından hangisinde belirlenir?

a. İddinamenin mahkemeye verilmesinden önceki soruşturma evresinde
b. İddianamenin değerlendirildiği ara muhakemede
c. Duruşma hazırlığında
d. Olağan kanunyollarında
e. Olağanüstü kanunyollarında

3. İddianamenin ve duruşma gününün sanığa tebliği ile duruşma günü arasında en az ne kadar bir süre olması gerekir?

a. Bir hafta
b. On gün
c. On beş gün
d. Otuz gün
e. İki ay

4. Mahkemenin delillerle arada bir vasıta olmaksızın temas etmesine ve onların içeriğine vakıf olmasına ne ad verilir?

a. Duruşmanın kamusallığı
b. Duruşmanın doğrudan doğruyalığı
c. Duruşmanın sözlülüğü
d. Duruşmanın yoğunluğu
e. Duruşmanın bağlılığı

5. I. Duruşma salonunda dileyen herkesin bulunabilmesi
II. Duruşma salonunda bulunan kimselerin duyduklarını dışarıda açıklayabilmeleri
III. Duruşmanın televizyonda naklen yayınlanması

Kural olarak duruşmanın aleniyeti kapsamında yukarıdakilerden hangileri hukuken gerçekleştirilebilir?

a. Yalnız III
b. I ve II
c. I ve III
d. II ve III
e. I, II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi hüküm çeşitlerinden biridir?

a. Tutuklama kararı
b. Durma kararı
c. Davanın reddi kararı
d. Kovuşturmama kararı
e. El koyma kararı

7. Aşağıdaki durumlardan hangisinde beraat kararı **verilmez?**

a. Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması
b. Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması
c. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması
d. Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi
e. Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması

8. Bir muhakeme şartının gerçekleşmediğinin ancak ileride gerçekleşmesinin mümkün olduğunun anlaşıldığı hâllerde, mahkeme aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

a. Davanın reddi
b. Düşme
c. Mahkumiyet
d. Beraat
e. Durma

9. Aynı olaya ilişkin olarak sanık hakkında önceden verilmiş bir hüküm varsa, mahkeme aşağıdaki kararlardan hangisini verir?

a. Davanın reddi kararı
b. Davanın düşmesi kararı
c. Durma kararı
d. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı
e. Beraat kararı

10. A hakkında, Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde gerçekleştirilen taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olma (TCK m.85/2) suçuna ilişkin yargılamada, delillerin ortaya konulmasından sonra hüküm devresine geçilir. Oylama sırasında başkan sanığın suçu işlediğinin sabit olmadığı ve bu nedenle beraat kararı verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirir. Diğer iki üye ise suçun sabit olduğu yönünde görüş bildirir. Temel ceza bakımından ise kıdemsiz üye 2 yıl, kıdemli üye 3 yıl, başkan ise 7 yıl hapis cezası verilmesi yönünde görüş bildirir. Bu durumda yapılan yargılamaya ve belirlenecek temel cezayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a. Sanık hakkında oylama sonucunda belirlenen temel ceza 3 yıl hapis cezasıdır.
b. Beraati talep eden başkanın sonradan ceza verilmesi yönünde oy kullanması hukuka aykırıdır. Bu nedenle şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince beraat kararı verilmesi gerekir.
c. Sanık hakkında oylama sonucunda belirlenen temel ceza 4 yıldır.
d. Sanık hakkında oylama sonucunda belirlenen temel ceza, sanığın en lehine olan 2 yıldır.
e. Beraati talep eden başkanın sonradan ceza verilmesi yönünde oy kullanması hukuka aykırıdır. Bu nedenle onun oyu dikkate alınmaksızın, diğer iki üyenin oyları toplanarak ikiye bölünmeli ve sanığa 2 yıl 6 ay hapis cezası verilmelidir.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. b	Yanıtınız yanlış ise "Giriş" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. c	Yanıtınız yanlış ise "Duruşma Hazırlığı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. a	Yanıtınız yanlış ise "Duruşma" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. b	Yanıtınız yanlış ise "Duruşmaya Hakim Olan İlkeler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. b	Yanıtınız yanlış ise "Duruşmaya Hakim Olan İlkeler" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. c	Yanıtınız yanlış ise "Hüküm" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. d	Yanıtınız yanlış ise "Hüküm" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. e	Yanıtınız yanlış ise "Hüküm" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. a	Yanıtınız yanlış ise "Hüküm" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. a	Yanıtınız yanlış ise "Hüküm" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

8

Özet

Kanun yolu, bir yargılama makamı tarafından verilen kararın doğruluğunu ve hukuka uygunluğunu denetlemek üzere, yeniden bir yargılama makamı önüne götürülmesini ifade eden muhakeme kurumudur. Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve katılan kanun yoluna başvurabilirler. Bunlar dışında müdafi ile suçtan zarar gören vekilinin, kanuni temsilci ve eşin de kanun yollarına başvurma olanağı vardır. Cumhuriyet savcısı, sanık aleyhine olduğu gibi lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir. Kabul edilebilir bir kanun yolu başvurusunda, kanun yolunun türü veya başvurulacak merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz. Bu hâlde başvurunun yapıldığı merci, başvuruyu derhâl görevli ve yetkili olan mercie gönderir.

Olağan kanun yolları kesinleşmemiş yargılama makamı kararlarına karşı başvurulabilen kanun yollarını ifade eder. Hukukumuz bakımından olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyizdir. İtiraz, hâkim kararları ile kanunun açıkça öngördüğü hâllerde mahkemelerin ara kararlarına karşı başvurulabilen bir kanun yoludur. İstinaf, ilk derece mahkemelerinin verdikleri hükümlerin, bölge adliye mahkemesi tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan olağan bir kanunyoludur. İstinaf incelemesi bölge adliye mahkemeleri tarafından gerçekleştirilir. Temyiz ise, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı başvurulabilen bir kanunyoludur (CMK m.286). Hükme esas teşkil eden veya aleyhine başvurulacak başkaca kanunyolu öngörülmemiş olan diğer bölge adliye mahkemesi kararları da hükümle birlikte temyiz edilebilirler (CMK m.287). Temyiz incelemesi Yargıtay tarafından gerçekleştirilir.

Olağanüstü kanun yolları yargılama makamlarının kesinleşmiş kararlarına karşı başvurulan kanun yollarını ifade etmektedir. Hukukumuz bakımından olağanüstü kanun yolları Cumhuriyet başsavcısı'nın itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir. Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itirazında, Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Kanun yararına bozmada ise hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir. Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse karar veya hükmü kanun yararına bozar. Son olarak yargılamanın yenilenmesi kanun yolunda, kanunda belirtilen lehe ve aleyhe bozma nedenlerine bağlı olarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabilir. Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini yerinde bulursa delillerin toplanması için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi kendisi de bu hususları yerine getirebilir. Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir. Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

HUK204U-CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 8: Kanun Yolları

Kanun Yollarına İlişkin Genel Bilgiler

Kanun yolları, yargılama makamları (hâkimler ve mahkemeler) tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen kararların kural olarak başka bir yargı makamı tarafından tekrar incelenmesini sağlayan hukuki çarelerdir.

Kanun Yollarının Sınıflandırılması

Kesinleşmemiş kararlara karşı gidilen kanun yollarına dar anlamda kanun yolu veya olağan kanun yolu; kesinleşmiş kararlara karşı gidilen kanun yollarına ise geniş anlamda kanun yolu veya olağanüstü kanun yolu denir. Birinci grubu itiraz, istinaf ve temyiz; ikinci grubu ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı (olağanüstü itiraz), kanun yararına bozma (yazılı emir) ve yargılamanın yenilenmesi oluşturur.

Kanun Yollarına Başvurma Hakkı Olanlar

Kanun yollarına başvurabilecek kişiler, görülen dava ile ilgili olan ve verilen karar dolayısıyla hukuki çıkarları etkilenen kişilerdir.

- Cumhuriyet Savcısı: Savcı, sanığın lehine veya aleyhine olarak kanun yollarına başvurabilir (CMK m.260/3). Sanığın kendisinin kanun yoluna başvurması, savcının da onun lehine kanun yoluna başvurmasını engellemez. Savcı, sanıktan başka, verilen kararla özgürlüğü veya diğer hakları zarar gören kişiler için de kanun yoluna başvurabilir.
- Şüpheli/Sanık: Şüpheli, soruşturma aşamasında, daha çok koruma tedbirlerine karşı, itiraz kanun yoluna başvurabilir; sanık ise kural olarak hüküm özlü sanık veya hükümlü sanık sıfatıyla kovuşturma evresinde mahkemenin nihai kararına karşı istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurabilir. Belirtelim ki sanığın kavuşturma evresinde kanunda açıkça belirtilen hâllerde mahkemenin arar kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurması da mümkündür. Tutuklu şüpheli veya sanık da CMK m.263/1'de gösterilen makamlara sözlü ve yazılı olarak başvurmak suretiyle kanun yollarına başvurabilir.
- Avukat: Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir.
- Şüpheli veya Sanığın Yasal Temsilcisi ve Eşi: Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli ile sanığın başvurabileceği kanun yollarına onlardan bağımsız olarak başvurabilirler.
- Katılan/Suçtan Zarar Gören: Yasa'ya göre katılan sıfatını almış bulunanlar kanun yollarına başvurabilir (CMK m.260/1). Ayrıca, katılma istekleri karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar da kanun yollarına gidebilirler. Belirtelim ki bu düzenleme, suçtan zarar görenlerin kanun yoluna başvurarak davaya katılmalarına imkân verecek niteliktedir.

Kanun Yoluna Başvurma Biçimi

Kanun yolu başvurusu ya öngörülen süre içerisinde yetkili mercie verilecek bir dilekçeyle veya tutanağa geçirilmek koşuluyla zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyan ile imzayı, mahkeme başkanı veya hâkim onaylar.

Kanun Yolunun Belirlenmesinde Hata

Kanun yoluna başvuru yanlış mercie yapıldığında, bu merci başvuruyu derhâl görevli ve yetkili olan mercie gönderir.

Kanun Yolu Başvurusundan Vazgeçme veya Başvuruyu Geri Alma

Kanun yoluna başvurma hakkı olanlar başvuru süresi henüz dolmadan kanun yoluna başvurmayacaklarını açıklayarak başvuru hakkından vazgeçilebilir veya süresi içinde geçerli bir başvuru yapmışlarsa bu başvurularını geri alabilirler. Ancak Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak kanun yoluna başvurmuşsa sanığın onayı olmaksızın bu başvuruyu geri alamaz.

Aleyhe Değiştirme Yasağı

Buna göre (Reformatio in peius ilkesine) göre, hükme karşı sadece sanık lehine kanun yoluna başvurulup hükmün Yargıtayca bozulması hâlinde verilecek yeni hüküm artık önceki hükümde gösterilen cezadan daha ağırını içeremez.

Olağan Kanun Yolları

İtiraz

İtiraz, bir hâkim veya yasada açıkça gösterilen hâllerde mahkeme kararının, bu karardan zarar gören ilgili kişinin başvurusu üzerine, kural olarak başka bir mercide hukuken ve maddi yönden yeniden incelenmesine olanak tanıyan bir kanun yoludur. İtiraz kanun yoluna kural olarak hâkimlik kararlarına, istisnaen de mahkemenin son kararına esas oluşturmayan ara kararlarına karşı başvurulur.

İtiraz, itiraz edilen kararı veren mercie yapılır. Ancak kararına itiraz edilen merci itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan üst mercie gönderir.

Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, yasanın ayrıca hüküm koymadığı hâllerde CMK m.35'e göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde yapılmalıdır. İtiraz, kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar.

Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir, yerinde görmezse en çok üç gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan üst mercie

gönderir. İtirazı inceleyecek merci, yazılı cevap verebilmesi için itirazı, savcı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir. Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir.

Bir karara karşı itiraz yoluna başvurma, o kararın yerine getirilmesine engel olmaz. Ancak kararına itiraz olunan makam veya bu itirazı inceleyecek olan merci, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılmasına karar verebilir. İtiraz merci itirazı haklı görürse itiraz konusu olan kararı kaldırır ve bu konuda yeni bir karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. Ancak merci ilk defa sanığın tutuklanmasına karar verirse itiraz yoluna gidilebilir.

İstinaf

İstinaf, ceza muhakemesinde ikinci derecede yer alan bir kanun yoludur. Bu kanun yolunun en önemli özelliği, maddi meselenin (olayın gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya gerçekleşme şeklinin) ceza muhakemesinde ikinci dereceyi oluşturan ve üst dereceli bir mahkeme olan bölge adliye mahkemelerinde yeniden incelenmesine imkân sağlamasıdır.

İstinaf, ilk derece ceza mahkemelerinden verilen hükümlere ve hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı gidilecek kanun yoludur.

Ceza muhakemesine davasız (talepsiz) yargılama olmaz ilkesi hâkimdir. Ancak on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler bölge adliye mahkemesince talep olmaksızın re'sen (kendiliğinden) istinaf incelemesine konu olur (Otomatik İstinaf).

Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine, kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere, karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde yapılır (CMK m.273/1). Hüküm istinaf kanun yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa süre tebliğ tarihinden itibaren başlar.

Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

İstinaf istemi kanuni süresi içinde yapılmamışsa, hüküm, aleyhine istinaf başvurusu yapılamayacak bir hüküm ise, istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa hükmü veren mahkeme istinaf başvurusunu bir kararla kabul etmeyip reddeder.

Hükmü veren mahkemece reddedilmeyen istinaf dilekçesi veya beyana ilişkin tutanağın bir örneği karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir. Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesine gönderilir.

Dosya kendisine gönderilen ilgili bölge adliye ceza mahkemesi dairesi, ön inceleme yaparak başvurunun usulden kabul edilip edilemeyeceğini inceler.

Bölge adliye mahkemesi, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceler ve bu inceleme sonunda başvurunun 1) esastan reddine, 2) kesin hukuka aykırılık dolayısıyla hükmün bozulmasına, 3) gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığına başlanmasına karar verebilir.

Davanın bölge adliye mahkemesinde yeniden görülmesi ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar verildiğinde bölge adliye mahkemesi başkanı veya görevlendireceği üye, duruşma gününü saptar; gerekli çağrıları yapar, gerekli görülen tanıkların, bilirkişilerin dinlenilmesine ve keşfin yapılmasına karar verilir.

Aleyhe bozma yasağı gereğince, istinaf yoluna sadece sanık lehine başvurulmuşsa yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

Temyiz

Temyiz incelemesinde, kural olarak hükmün hukuka aykırı olup olmadığı araştırılabilir. Bu aşamada delillerin tekrar veya ilk kez ortaya konularak maddi vakıanın yeniden değerlendirilmesi mümkün değildir. Temyiz kanun yoluna başvuruları Yargıtay inceler.

Temyize konu olan kararlar şunlardır: 1) İstinafta verilen başvurunun reddi (ilk derece mahkemesinin kararını onama) kararı, 2) İstinafta duruşma sonunda verilen hükümler.

Bölge adliye mahkemesinin ara kararları ancak hükümle birlikte temyiz edilebilir. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri bazı kararları dışındaki kararları temyiz edilebilir.

Temyiz ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır. Temyiz sebebi ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir. Bir hukuka aykırılığın aynı zamanda bozma sebebi yapılabilmesi için kural olarak o hukuka aykırılığın hükmü etkileyecek nitelikte olması gerekir.

Temyiz eden hükmün hangi hukuk kurallarına aykırı olduğunu göstermek zorundadır.

Temyiz süresi, hükmün açıklanmasından itibaren on beş gündür. Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa süre tebliğ tarihinden başlar. Süresi içinde yapılan temyiz başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

Temyiz talebi hükmü temyiz edilen bölge adliye mahkemesince reddedilmemişse temyiz istemine ilişkin dilekçenin bir örneği, karşı tarafa tebliğ olunur. Karşı

taraf, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir. Cevap verildikten veya bunun için belirli süre bittikten sonra dava dosyası, bölge adliye mahkemesi tarafından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen dosya, başsavcılıkça incelenir ve ileri sürülen hukuka aykırılıklara ilişkin başsavcılığın görüşlerine içeren bir tebliğname hazırlanır. Tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi hâlinde sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine, ilgili dairesince tebliğ olunur. İlgili taraf, tebliğden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak cevap verebilir. Temyiz talebi önce usulden incelenir. Temyiz talebinin reddini gerektiren nedenlerin bulunmadığı tespit edildiğinde esasın incelenmesine geçilir.

Bölge adliye mahkemesinin temyiz olunan hükmünün Yargıtayca hukuka uygun bulunması hâlinde temyiz isteminin esastan reddine karar verilir (onama kararı). Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar. Yasa koyucu, temyiz isteminin esastan kabulüne ilişkin kararı "bozma" kararı olarak adlandırmıştır. Yargıtay örneğin suçun dava zaman aşımına uğraması, af kanunu kapsamında kalması veya bir muhakeme şartının gerçekleşmediğinin ve bundan sonra da gerçekleşmeyeceğinin tespit edilmesi hâlinde düşme kararı verebilir.

Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanır.

Yargıtaydan verilen bozma kararı üzerine davaya yeniden bakacak bölge adliye veya ilk derece mahkemesi, ilgililere bozmaya karşı diyeceklerini sorar. Yargıtay'dan verilen bozma kararına bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır. Direnme kararları, kararına direnilen daireye gönderilir. Daire, mümkün olan en kısa sürede direnme kararını inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir. Direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez.

Olağanüstü Kanun Yolları

Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

Yargıtay ceza dairelerinden verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine itiraz yoluna gidebilir. Başvuru süresi otuz gündür. Süre, ilamın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verildiği tarihten başlar. Ancak sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı dairenin kararındaki hukuki hatayı göstererek bu kanun yoluna başvurabilir. Kanunda açık hüküm bulunmamakla birlikte kanun yolunun özelliği nedeniyle Yargıtay Başsavcılığının itirazı, hükmün infazını engellemez.

Başsavcılığın itirazını, önce kararı veren daire inceler. İnceleme dosya üzerinden yapılar. İnceleme için CMK m.308/3'te belirli bir süre gösterilmemiş olup itirazın "en kısa sürede" incelenmesi öngörülmüştür. Daire, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu incelemeyi, dosya üzerinden yapar ve inceleme sonucunda, düşme sebebi varsa, davanın düşmesine, itiraz nedenlerini yerinde görmezse, itirazın reddine karar verir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, itiraz nedenlerini yerinde görürse kararı ıslah eder yani ceza dairesinin ilamının kaldırılmasına karar verir ve kaldırılan kararın yerine verilmesi gereken kararı gösterir.

Bununla birlikte; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re'sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir, aksi halde itirazı reddeder. İtirazın reddine ilişkin kararlar kesindir.

Kanun Yararına Bozma (Yazılı Emir)

Kanun yararına bozma, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlara karşı başvurulan olağanüstü bir kanun yoludur. Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir. Hükümlünün cezasının kaldırılmasını veya daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiren bozma nedeninin bulunması hâlinde Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, Adalet Bakanlığının istemi olmaksızın, re'sen de bu kanun yoluna başvurabilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığınca belirtilen nedenleri içeren tebliğnamesini Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir. Yargıtay ceza dairesi incelemesini dosya üzerinden yapar ve ileri sürülen nedenleri yerinde görürse karar veya hükmü kanun yararına bozar.

Yargılanmanın Yenilenmesi

Olağan kanun yolları sona erip hüküm kesinleştikten hatta hüküm infaz edildikten sonra dahi bir hükmün hatalı olduğu anlaşılabilir. Hatanın başka türlü giderilmesinin imkânı kalmadığı hâllerde hata yargılamanın yenilenmesi yolu ile giderilebilir.

Yargılamanın yenilenmesini hükümlü, hükümlü ölmüşse eşi, üst soyu ile alt soyu, kardeşleri ve Cumhuriyet savcısı isteyebilir. Hükümlü veya beraat etmiş sanık, kendi aleyhine yargılamanın yenilenmesini isteyemez.

Hükümlünün avukatı, muhakemenin lehte yenilenmesini isteyebilir. Cumhuriyet savcı ise hem lehte hem de aleyhte yenilenme talebinde bulunabilir.

Lehte yargılamanın yenilenmesinde herhangi bir süre aranmaz. Aleyhte yargılamanın yenilenmesi konusunda ise karşılaştırmalı hukukta, suçtan dolayı zaman aşımı süresinin dolmamış bulunması ve ilgili kişinin yaşıyor olması koşulunun arandığı görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararından sonra yargılamanın yenilenmesinin istenmesi için ise bir yıllık süre öngörülmüştür. Bu süre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlar.

Yargılamanın yenilenmesi ancak istek üzerine olur. Yargılamanın yenilenmesi istemi, bunun yasal nedenleri ile dayandığı delilleri içerir.

Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemez. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir.

Yargılamanın yenilenmesi ancak önemli bir adli yanlışlık olması durumunda mümkündür. Hangi hâllerin yargılamanın yenilenmesi sonucunu doğuracağı, Yasa'da tek tek belirtilmiştir. Yargılamanın yenilenmesi, yasanın aynı maddesinde gösterilen sınırlar içinde olmak üzere, cezanın değiştirilmesi amacıyla istenemez. Bu durum, takdir hatalarının önemsiz sayıldığını göstermektedir. Yenileme istemi bir suç iddiasına dayandırılan hâllerde, ancak bu suçtan dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş veya mahkûmiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli delil bulunmaması dışında bir nedenle ceza soruşturmasına başlanamamış veya sürdürülememişse kabul edilebilir. Lehte yenileme isteminin yeni olaylar veya yeni delillere dayandırıldığı hâllerde ise bu koşul aranmaz.

Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Mahkeme, önce usulden sonra esas bakımından davanın kabule değer olup olmadığına karar verir. Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına ilişkin karar, duruşma yapılmaksızın verilir. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini usuli açıdan yerinde bulursa istemin esas açısından kabule değer olup olmadığını incelemeye başlar. Mahkeme bu aşamada, delillerin toplanması için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi kendisi de bu hususları yerine getirebilir. Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir. Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir. Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir. Bu kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Yargılama yenilenirse kural olarak duruşma yapılır. İstisna olarak yapılmaz. Duruşma yapılmamasının gerekmesi, delil toplanmasını engellemez. Bu aşamada dinlenen tanıklara ve bilirkişilere yemin verilir.

Yargılamanın yenilenmesi hâlinde önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.

Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez. Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi hâlinde önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlar tazmin edilir.

Sorularla Öğrenelim

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

Ünite 8: Kanun Yolları

Kanun Yollarına İlişkin Genel Bilgiler

1. *Kanun yolu ne demektir?*
Cevap: Kanun yolları, yargılama makamları (hâkimler ve mahkemeler) tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen kararların kural olarak başka bir yargı makamı tarafından tekrar incelenmesini sağlayan hukuki çarelerdir.

2. *Kesinleşmemiş kararlara karşı gidilen kanun yollarına ne ad verilir?*
Cevap: Kesinleşmemiş kararlara karşı gidilen kanun yollarına dar anlamda kanun yolu veya olağan kanun yolu adı verilir.

3. *Kesinleşmiş kararlara karşı gidilen kanun yollarına ne ad verilir?*
Cevap: Geniş anlamda kanun yolu ya da olağanüstü kanun yolu denilir.

4. *Hukukumuzda olağanüstü kanun yolları nelerdir?*
Cevap: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı (olağanüstü itiraz), kanun yararınabozma (yazılı emir) ve yargılamanın yenilenmesidir.

5. *Cumhuriyet savcısı hangi durumlarda kanun yoluna başvurabilir?*
Cevap: Savcı, sanığın lehine veya aleyhine olarak kanun yollarına başvurabilir (CMK m.260/3). Sanığın kendisinin kanun yoluna başvurması, savcının da onun lehine kanun yoluna başvurmasını engellemez. Savcı, sanıktan başka, verilen kararla özgürlüğü veya diğer hakları zarar gören kişiler için de kanun yoluna başvurabilir. Kanun yoluna başvurmaya yetkili savcılar şunlardır: 1)Kararı veren mahkeme nezdindeki Cumhuriyet savcısı, yani mahkemelerinkendi savcıları, 2) ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemelerininkararlarına karşı ağır ceza mahkemelerinde bulunan savcılar (CMK m.273/3), 3) bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı bölge adliye mahkemesinde bulunan savcılar.

6. *Kanun yoluna başvuru biçimi nasıldır?*
Cevap: Kanun yolu başvurusu ya öngörülen süre içerisinde yetkili mercie verilecek bir dilekçeyle veya tutanağa geçirilmek koşuluyla zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyan ile imzayı, mahkeme başkanı veya hâkim onaylar (CMK m.268/1,273/1). Tutuklu bulunan şüpheli veya sanık, kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta bir dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir. Zabıt kâtibine başvuru hâlinde, kanun yollarına başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deftere kaydedildikten sonra, bu hususları belirten bir tutanak düzenlenerek tutuklu bulunan şüpheli veya sanığa bir örneği verilir (CMK m.263/1,2, 273/1). Bu başvuru, ilgili deftere kayıt işlemi yapılarak derhâl ilgili mahkemeye gönderilir (CMK m.263/3). Başvuru tutanağı tutukluya verildiğinde kanun yolları için öngörülen süreler kesilmiş olur (CMK m.263/4).

7. *Başvurulan kanun yolundan vazgeçilebilir mi?*
Cevap: Kanun yoluna başvurma hakkı olanlar başvuru süresi henüz dolmadan kanun yoluna başvurmayacaklarını açıklayarak başvuru hakkından vazgeçilebilir veya süresi içinde geçerlibir başvuru yapmışlarsa bu başvurularını geri alabilirler (CMK m.266).Ancak Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak kanun yoluna başvurmuşsa sanığınonayı olmaksızın bu başvuruyu geri alamaz (CMK 266/1). Aynı şekilde müdafiin veyavekilin de kendisinin veya bizzat sanığın ya da mağdurun yaptığı başvuruyu geri almasıiçin vekâletnamesinde özel olarak yetkilendirilmiş olması gerekir (CMK m.266/2).Şüpheli veya sanığa, on sekiz yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisinisavunamayacak derecede malul olması ve bir müdafii de bulunmaması nedeniyle istemiaranmaksızın müdafi atanan hâllerde şüpheli veya sanık yararına kanun yoluna başvurulduğunda veya başvurulan kanun yolundan vazgeçildiğinde, şüpheli veya sanık ile müdafiin iradesi çelişirse müdafiin iradesi geçerli sayılır.

8. *Aleyhe değiştirme yasağı nedir?*
Cevap: Aleyhe değiştirme yasağı Yasa'da kanun yollarına ilişkin genel hükümler arasında düzenlenmiş olmakla beraber, istinaf, temyiz ve yargılamanın yenilenmesi kanun yollarında ayrıca ve açıkça öngörülmüştür. Aleyhe değiştirme yasağına (Reformatio in peius ilkesine) göre,hükme karşı sadece sanık lehine kanun yoluna başvurulup hükmün Yargıtayca bozulmasıhâlinde verilecek yeni hüküm artık önceki hükümde gösterilen cezadan daha ağırını içeremez (CMK m.265,307/4,323/2). Sadece sanığın veya sadece savcının veya hem sanığın hemde savcının birlikte sanığın lehine kanun yoluna başvurması mümkündür. Kanun yollarınabaşvurma hakkı olanlardan birisi sanığın aleyhine kanun yoluna başvurduğunda bu yasaksöz konusu olmaz. Temyiz kanun yolunda bozmadan sonra serbesti kuralı geçerlidir. Bozmadan sonra daha aleyhe bir hükümle karşılaşmaktan korkan sanık bu yasak sayesindekendi aleyhine olan karara karşı korkusuzca kanun yoluna başvurabilir. Lehe kanun yoluüzerine aleyhe değiştirmeme mecburiyeti de denilen bu kural, sonuç cezaya ilişkindir. Bozmadan sonra mahkeme suçun hukuki niteliğini değiştirerek hüküm kurabilir.

Olağan Kanun Yolları

9. *"İtiraz" bir kanun yolu mudur?*
Cevap: İtiraz, bir hâkim veya yasada açıkça gösterilen hâllerde mahkeme kararının, bu karardan zarar gören ilgili kişinin başvurusu üzerine, kural olarak başka bir mercide hukuken ve maddi yönden yeniden incelenmesine olanak tanıyan bir kanun yoludur.

10. *İtirazın süresi ne kadardır?*
Cevap: Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, yasanın ayrıca hüküm koymadığı hâllerdeCMK m.35'e göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde yapılmalıdır.İtiraz, kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar.

11. *"Otomatik istinaf" nedir?*
Cevap: Ceza muhakemesine davasız (talepsiz) yargılama olmaz ilkesi hâkimdir. Ancak on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler bölge adliye mahkemesince talep olmaksızın re'sen (kendiliğinden) istinaf incelemesine konu olur (CMK m.272/1, 2). Bu hâl ceza muhakemesinde davasız yargılama olmaz ilkesinin istinasını oluşturur.

12. *Hangi kararlar istinaf edilemez?*
Cevap: 1) Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine2) Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraathükümlerine,3) Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere, karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

13. *İstinaf başvurusunun hükmü veren mahkemece değerlendirilmesinde hangi hususlar ret sebebidir?*
Cevap: 1) İstinaf istemi kanuni süresi içinde yapılmamışsa,2) Hüküm, aleyhine istinaf başvurusu yapılamayacak bir hüküm ise,3) İstinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa.

14. *Temyiz kanun yolu hakkında genel kapsamda bilgi veriniz.*
Cevap: Temyiz incelemesinde, kural olarak hükmün hukuka aykırı olup olmadığı araştırılabilir.Bu aşamada delillerin tekrar veya ilk kez ortaya konularak maddi vakıanın yeniden değerlendirilmesi mümkün değildir. Ancak dava konusu olayın maddi yönlerinin doğru belirlenmesi ve takdiri ile olaya ilişkin olarak uygulanan hukuk kuralları arasında genellikle sıkı bir ilişki bulunur. Olayın maddi yönü ile hukuki yönü arasındaki bu sıkı ilişkiden dolayı temyiz incelemesinde delil ortaya koyulup tartışılmamakla beraber mevcut delillerin doğru takdir edilip edilmediği kontrol edilerek olayın maddi yönüne ilişkin değerlendirme de dolaylı olarak yapılmaktadır. Buna genişletilmiş temyiz denir.Temyiz kanun yoluna başvuruları Yargıtay inceler. Yargıtayda sayısı Yargıtay BüyükGenel Kurulunca belirlenen sayıda ceza dairesi ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunur (Yargıtay K. m.5,14). Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvuruları harca tabi değildir.

15. *Hükmün temyiz aşamasında bozulması diğer sanıkları etkiler mi?*
Cevap: Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olandiğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanır.

Olaganüstü Kanun Yolları

16. *Olağanüstü kanun yollarından Yargıtay cumhuriyet başsavcısının itirazını açıklayınız.*
Cevap: Yargıtay ceza dairelerinden verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine itiraz yoluna gidebilir. Başvuru süresi otuz gündür (CMK m.308). Süre, ilamın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verildiği tarihten başlar. Ancak sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı dairenin kararındaki hukuki hatayı göstererek bu kanun yoluna başvurabilir.

17. *Olağanüstü kanun yollarından Yargıtay cumhuriyet başsavcısının itirazı hükmün infazını durdurur mu?*
Cevap: Kanunda açık hüküm bulunmamakla birlikte kanun yolunun özelliği nedeniyle Yargıtay Başsavcılığının itirazı, hükmün infazını engellemez.

18. *Kanun yararına bozmaya hangi hallerde gidilebilir?*
Cevap: 1) hâkim veya mahkeme tarafından verilen bir karar veya hüküm bulunmalı, 2) kararda hukuka aykırılık bulunmalı, 3)karar istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş olmalı.

19. *Yargılamanın yenilenmesi nedir?*
Cevap: Genel Olarak:Olağan kanun yolları sona erip hüküm kesinleştikten hatta hüküm infaz edildikten sonradahi bir hükmün hatalı olduğu anlaşılabilir. Hatanın başka türlü giderilmesinin imkânıkalmadığı hâllerde hata yargılamanın yenilenmesi yolu ile giderilebilir (CMK m.315/2).Dava zaman aşımı ve genel af davanın lehe olarak yenilenmesine engel olmaz. Ancakaleyhe yenilemeye engel olur. Çünkü hükümlünün itibarının iadesini sağlamak da bu kanun yolunun amaçlarındandır.

20. *Yargılamanın aleyhte yenilenmesinin şartları nelerdir?*
Cevap: 1) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan birbelgenin sahteliğinin anlaşılması,2) Hükme katılmış olan hâkimlerden birinin, aleyhine ceza kovuşturmasını veya birceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanıkveya hükümlü lehine kusur etmiş olması,3) Sanığın, beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunması.

HUK204U - CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU
Ünite 8 - Alıştırma Soruları

1)

Aşağıdakilerden hangisi yargılamanın yenilenmesini isteyemez?

A)

Hükümlü

B)

Hükümlü ölmüşse eşi

C)

Üst soyu ile alt soyu

D)

Cumhuriyet savcısı

E)

Komşusu

Çözüm :

Yargılamanın yenilenmesini hükümlü, hükümlü ölmüşse eşi, üst soyu ile alt soyu, kardeşleri ve Cumhuriyet savcısı isteyebilir.

Doğru cevap E şıkkıdır.

2) Bir hâkim veya yasada açıkça gösterilen hâllerde mahkeme kararının, bu karardan zarar gören ilgili kişinin başvurusu üzerine, kural olarak başka bir mercide hukuken ve maddi yönden yeniden incelenmesine olanak tanıyan bir kanun yoluna ne ad verilir?

A)

İtiraz

B)

İstinaf

C)

Temyiz

D)

Ret

E) Aleyhe değiştirme

Çözüm : İtiraz, bir hâkim veya yasada açıkça gösterilen hâllerde mahkeme kararının, bu karardan zarar gören ilgili kişinin başvurusu üzerine, kural olarak başka bir mercide hukuken ve maddi yönden yeniden incelenmesine olanak tanıyan bir kanun yoludur. Doğru cevap A'dır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

3) Aşağıdakilerden hangisi hükmün kesinleşmesinden sonra başvurulabilecek kanun yollarından değildir?

A) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı
B) İstinaf
C) Yazılı emir
D) Kanun yararına bozma
E) Yargılamanın yenilenmesi

Çözüm :

Hükmün kesinleşmesinden sonra başvurulabilecek kanun yollarına olağanüstü kanun yolları dener. Bunlar 1)Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı, 2) yazılı emir (kanun yararına bozma) ve 3) yargılamanın yenilenmesi olmak üzere üç çeşittir.

Doğru cevap B şıkkıdır.

4) İstinaf ve temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlara karşı başvurulan olağanüstü kanun yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cumhuriyet Başsavcısının itirazı
B) Kanun yararına bozma
C) Yargılamanın yenilenmesi
D) Otomatik istinaf
E) Otomatik temyiz

Çözüm :

Kanun yararına bozma, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlara karşı başvurulan olağanüstü bir kanun yoludur.

Doğru cevap B şıkkıdır.

5) Yargılamanın yenilenmesi istemi aşağıdakilerden hangisine sunulur?

A) Hükmü veren mahkemeye
B) Bölge adliye mahkemesine
C) Yargıtaya
D) Danıştaya
E) Anayasa Mahkemesine

Çözüm : Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur.
Doğru cevap A şıkkıdır.

6) I. Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi şüpheli, kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi ise sanıktır.
II. Sanık, soruşturma aşamasında, daha çok koruma tedbirlerine karşı, itiraz kanun yoluna başvurabilir.
III. Şüpheli kural olarak hüküm özlü şüpheli veya hükümlü şüpheli sıfatıyla kovuşturma evresinde mahkemenin nihai kararına karşı istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurabilir.

Yukarıdaki ifadelerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve III
E) I, II, III

Çözüm : Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi şüpheli, kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişi ise sanıktır (CMK m.2/1-a,b). Şüpheli, soruşturma aşamasında, daha çok koruma tedbirlerine karşı, itiraz kanun yoluna başvurabilir; sanık ise kural olarak hüküm özlü sanık veya hükümlü sanık sıfatıyla kovuşturma evresinde mahkemenin nihai kararına karşı istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurabilir.
Doğru cevap A şıkkıdır.

7) Aşağıdaki kararlardan hangisi temyiz edilebilir?

A) Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları.
B) İstinafta verilen başvurunun reddi (ilk derece mahkemesinin kararını onama) kararı.
C) On yıl veya daha az hapis cezasını veya adlî para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları.
D) Adlî para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları.
E) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları.

Çözüm : Temyize konu olan kararlar şunlardır: 1) İstinafta verilen başvurunun reddi (ilk derece mahkemesinin kararını onama) kararı, 2) İstinafta duruşma sonunda verilen hükümler.
Doğru cevap B şıkkıdır.

8) Kanun yoluna başvurma ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Sanık, beraat kararının gerekçesi aleyhine ise gerekçeden dolayı beraat kararına karşı kanun yoluna başvurabilir.
B) Kanun yoluna başvurma konusunda, sanığın yaşının önemi yoktur.
C) Sanığın eşi, sanığın başvurabileceği kanun yoluna ondan bağımsız olarak başvurabilir.
D) Kanun yoluna başvurabilmesi için müdafiin vekaletnamesinin olması gerekir.
E) Sanık, ilgili makamlara sözlü veya yazılı olarak başvurmak suretiyle kanun yoluna başvurabilir.

Çözüm :

20.10.1975 gün ve 7/9 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, kanun yoluna başvurabilmesi için müdafiin vekâletnamesinin bulunması şart değildir.

Doğru cevap D şıkkıdır.

9) Temyiz kanun yoluna başvuruları aşağıdakilerden hangisi inceler?

A) Ağır ceza mahkemesi
B) Bölge adliye mahkemesi
C) Yargıtay
D) Anayasa Mahkemesi
E) Kararı veren mercii

Çözüm : Temyiz kanun yoluna başvuruları Yargıtay inceler.
Doğru cevap C şıkkıdır.

10) Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, yasanın ayrıca hüküm koymadığı hâllerde CMK m.35'e göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren kaç gün içinde yapılmalıdır?

A) 7
B) 5
C) 3
D) 10
E) 15

Çözüm : Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, yasanın ayrıca hüküm koymadığı hâllerde CMK m.35'e göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde yapılmalıdır.
Doğru cevap A şıkkıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi olağanüstü kanun yollarını ifade etmektedir?

a. Kesinleşmemiş kararlara karşı gidilen kanun yolları
b. Kesinleşmiş kararlara karşı gidilen kanun yolları
c. Cumhuriyet savcısının kararlarına karşı başvurulan kanun yolları
d. Mahkeme kararlarının sadece hukuki yönden incelendiği kanun yolları
e. Kolluk görevlilerinin yaptığı işlemlere karşı başvurulan kanun yolları

2. Aşağıdakilerden hangisi olağan kanun yollarındandır?

a. Eski hale getirme
b. Yargıtay C. Başsavcısının İtirazı
c. İtiraz
d. Yargılamanın yenilenmesi
e. Karar düzeltme

3. Aşağıdakilerden hangisi olağanüstü kanun yollarındandır?

a. İstinaf
b. İtiraz
c. Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz
d. Kanun yararına bozma
e. Temyiz

4. Aşağıdaki süjelerden hangisi kanun yoluna **başvuramaz?**

a. Hakim
b. Savcı
c. Sanık
d. Müdafi
e. Katılan

5. Kanun yolu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **söylenemez?**

a. Savcı sanığın lehine veya aleyhine olarak kanun yoluna başvurabilir.
b. Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak kanun yoluna başvurmuşsa, sanığın onayı olmaksızın bu başvuruyu geri alamaz.
c. Kanun yoluna başvurma kural olarak süreye bağlı değildir.
d. Kural olarak kanun yoluna başvurma yazılı olmalıdır.
e. Kanun yoluna başvuru sırasında mercide yapılacak hata başvuranın hakkını ortadan kaldırmaz.

6. I- İtiraz
II- Temyiz
III- Yargılamanın yenilenmesi

Yukarıdaki kanun yollarından hangisi bakımından aleyhe değiştirme yasağı geçerlidir?

a. Yalnız I
b. Yalnız II
c. I ve II
d. II ve III
e. I, II ve III

7. CMK'da temyiz süresi hükmün tefhim veya tebliğinden itibaren ne kadardır?

a. Yedi gün
b. On gün
c. On beş gün
d. Otuz gün
e. Bir ay

8. Aşağıdaki kararlardan hangisi temyiz incelemesi sonucunda **verilemez?**

a. Düşme kararı
b. Onama kararı
c. Bozma kararı
d. Mahkumiyet kararı
e. Islah (düzelterek onama) kararı

9. Kanun yoluna sadece sanık lehine başvurulduğunda, incelemeden sonra verilecek yeni kararın eskisinden daha ağır cezayı içerememesine ne ad verilir?

a. Aleyhe değiştirme yasağı
b. Bir fiilden iki kere yargılama yapma yasağı
c. Davasız yargılama olmaz ilkesi
d. Kanun yoluna başvurma yasağı
e. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi

10. Aşağıdakilerden hangisi sanık lehine yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden biridir?

a. Yeni yürürlüğe giren kanunun, sanığın işlediği hükmen sabit olan fiili suç olmaktan çıkarması
b. Hükümlünün cezasını çekerken iyi hal göstermesi
c. Hükümlünün anti-sosyal davranışı nedeniyle pişmanlık duyduğuna ilişkin somut verilerin bulunması
d. Hükme katılmış olan hakimlerden birisinin tarafsızlığından şüpheye düşülebilecek bir nedenin olduğunun sonradan anlaşılması
e. Yemin ettirilerek dinlenmiş olan bir tanığın hükmü etkileyecek biçimde hükümlünün aleyhine kasıtlı olarak gerçek dışı beyanda bulunduğunun anlaşılması

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. b	Yanıtınız yanlış ise "Kanun Yollarının Sınıflandırılması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. c	Yanıtınız yanlış ise "Kanun Yollarının Sınıflandırılması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. d	Yanıtınız yanlış ise "Kanun Yollarının Sınıflandırılması" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. a	Yanıtınız yanlış ise "Kanun Yollarına Başvuru Hakkı Olanlar" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. c	Yanıtınız yanlış ise "Kanun Yoluna Başvurma Biçimi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. d	Yanıtınız yanlış ise "Aleyhe Değiştirme Yasağı" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. c	Yanıtınız yanlış ise "Temyiz " konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. d	Yanıtınız yanlış ise "Temyiz" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. a	Yanıtınız yanlış ise "Temyiz" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. e	Yanıtınız yanlış ise "Yargılamanın Yenilenmesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.